

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedra**

**Dieninės studijų formos V
kurso komercinės teisės atšakos
studentės Vestos Jarmalavičiūtės**

**Magistro darbas
Finansinio lizingo sutarties nutraukimas dėl lizingo gavėjo
pareigų nevykdymo**

**Vadovas: lekt. dr. Stasys Drazdauskas
Recenzentas: lekt. dr. Deividas Soloveičikas**

Vilnius, 2011

TURINYS

1. IŽANGA	2
2. FINANSINIO LIZINGO SUTARTIES NUTRAUKIMO REGLAMENTAVIMAS IR AKTUALIJOS	7
3. LIZINGO GAVĖJO PAREIGOS	12
3.1. <i>PAREIGA PRIIMTI (ATSIIMTI) LIZINGO OBJEKTA</i>	12
3.2. <i>PAREIGA MOKĖTI NUOMOS MOKESTĮ</i>	17
3.3. <i>PAREIGA RŪPINTIS IR TINKAMAMAI IŠLAIKYTI LIZINGO DALYKĄ</i>	21
3.4. <i>PAREIGA GAUTI LIZINGO DAVĖJO SUTIKIMĄ PRIEŠ ATLIEKANT TAM TIKRUS VEIKSMUS</i>	23
3.5. <i>PAREIGA GRAŽINTI LIZINGO DALYKĄ PO FINANSINIO LIZINGO SUTARTIES NUTRAUKIMO</i>	24
3.6. <i>KITOS LIZINGO DAVĖJO PAREIGOS, PRIKLAUSANČIOS NUO SUTARTIES ŠALIŲ VALIOS</i>	25
4. FINANSINIO LIZINGO SUTARTIES PAŽEIDIMO KAIP LIZINGO DAVĖJO RIZIKOS SAMPRATA	28
4.1. <i>ESMINIO FINANSINIO LIZINGO SUTARTIES PAŽEIDIMO SAMPRATA IR ESMĖ</i>	29
5. FINANSINIO LIZINGO SUTARTIES NUTRAUKIMAS KAIP KRAŠTUTINĖ LIZINGO DAVĖJO TEISIŲ GYNIMO PRIEMONĖ	35
5.1. <i>TAM TIKRI FINANSINIO LIZINGO SUTARTIES NUTRAUKIMO PROCEDŪROS ASPEKTAI</i>	40
6. FINANSINIO LIZINGO SUTARTIES NUTRAUKIMO PASEKMĖS	43
6.1. <i>NUOSTOLIŲ IŠIEŠKOJIMAS</i>	43
6.2. <i>PALŪKANŲ PRITEISIMAS</i>	51
6.3. <i>NETESYBŲ PRITEISIMAS</i>	53
7. LIZINGO DAVĖJO TEISIŲ GYNIMAS IR LIZINGO GAVĖJO BANKROTO (NEMOKUMO) ATVEJU	55
8. IŠVADOS	60
9. LITERATŪROS SĄRAŠAS	61
10. SANTRAUKA	67
11. SUMMARY	68

1. Įžanga

Nagrinėjamos temos aktualumas. Nagrinėjamos temos aktualumas šių dienų teisės teorijai ir praktikai gali būti vertinamas dvejopai. Viena vertus, pats finansinis lizingas yra populiarus verslo finansavimo priemonė, kita vertus, tam tikrų faktų, kurie lemia ypatingai dažną lizingo davėjo pasinaudojimą teise vienašališkai nutraukti lizingo sutartį, egzistavimas verčia vis dažniau analizuoti tokio teisinio reiškimo priežastis ir pagrįstumą.

Finansinio lizingo institutas nėra šių dienų naujovė. Istoriniai šaltiniai pateikia faktų, kad panašūs sandoriai buvo vykdomi dar Šumerų valstybėje, apie juos rašė Aristotelis. Venecijos pirkliai XVI a. panašiu būdu išgydavo tuo metu brangius inkarus.¹ Tradiciškai lizingas laikomas amerikiečių atradimu, kurį Amerikos verslininkai atvežė į Europą septintojo praėjusio amžiaus dešimtmečio pradžioje.² Galima teigti, kad didelis finansinio lizingo paplitimas yra šių dienų verslo, paremto sudėtingų finansinių operacijų gausa, pasekmė, kur stambaus sandorio sudarymas ar didelės vertės pirkimo išsigijimas be papildomo finansavimo ir atidėtų mokėjimų yra ypač retas. Teisinėje literatūroje ypatingai atkreipiamas dėmesys į šiuos finansinio lizingo privalumus:

1. tai labai parankus būdas verslininkui įsigyti brangesnės ilgalaikio vartojimo įrangos, nes nebūtina iš karto sukaupti didelės sumos pirkiniui, nereikia imti kredito iš banko ir savo įmonės balanse atspindėti finansinį įsiskolinimą;³
2. neišaldomos įmonės apyvartinės lėšos, „neapsunkinami“ įmonės aktyvai ir išlaikomas optimalus santykis tarp skolinto ir nuosavo įmonės kapitalo;⁴
3. ši finansavimo forma palaiko gamintojų įrangos paklausą.⁵ Taigi lizingo gavėjas gali ne tik laisvai plėtoti savo verslą, bet ir toks sandoris sukuria savotišką verslo grandinę, „įnešančią“ į rinką pinigų srautus.

Kita vertus, neabejotinas finansinio lizingo paplitimas lemia ir didelį tokių sutarčių sudarymo skaičių. Žvelgiant iš teisinės pusės, lizingo sutartis yra pakankamai liberalus institutas. Teigiama, kad šalys turi nevaržomą galimybę tartis dėl visų sutarties sąlygų (lizingo objektų, terminų, mokėjimo sąlygų, pirkimo ir lizingo objekto perdavimo vietos bei būdo ir kt.).⁶ Tačiau šiuo atveju iškyla diskusija, ar toks įstatymų leidėjo liberalumas nelemia tarp sutarties šalių išskylančių ginčų ir dažno bylinėjimosi. Kaip labai aktualų šių

¹ LAUKEVIČIUS, Merkys. *Lizingas turi didelę ateitį*. Vilnius: Mokesčių žinios, 1998, Nr. 35 (81), p. 13.

² KVEDARAS, Laimutis. *Lizingas – savita finansavimo forma*. Vilnius: Verslo labirintas, 2002, p. 44.

³ LAUKEVIČIUS, Merkys. *Lizingas turi didelę ateitį*. Vilnius: Mokesčių žinios, 1998, Nr. 35 (81), p. 13.

⁴ Ibid. p. 13.

⁵ DEAN, Joel. *The economics of equipment leasing* [interaktyvus] [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.]. Prieiga per internetą: <www.heinonline.org>. [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.].

⁶ JUODKA, Robert. *Lizingo teisinių santykių reguliavimas naujajame Civiliniame kodekse. Problemos ir praktiniai aspektai*. Vilnius: Justitia, 2000, Nr. 4-5, p. 31.

dienų juridinį faktą galima paminėti sandorio nutrūkimą, nepasiekus jo galutinės stadijos, tai yra, tinkamo prievolės užbaigimo jos įvykdymu. Praktika sukuria daug sudėtingesnes situacijas, todėl šiai dienai tinkamas tokio fakto įvertinimas, apimantis finansinio lizingo sutarties nutraukimo priežastis, pasekmes ir problematiką, yra būtinas ir aktualus. Šios temos tyrimo objekto problematiškumą padidina ir tai, kad vienašališkai nutraukiant finansinio lizingo sutartį jos šalys pastatomos į nelygią padėtį. Lizingo davėjui, remiantis dabar galiojančiu teisiniu reguliavimu, suteikiama galimybė įgyti daugiau, nei jis būtų gavęs tuo atveju, jei sutartis būtų vykdoma tinkamai.

Darbo tikslai. Pagrindinis magistro darbo tikslas yra atskleisti ir tinkamai pateikti su finansinio lizingo sutarties nutraukimu susijusius probleminius aspektus, kurie Lietuvoje yra sureglamentuoti ar analizuoti, taip pat Lietuvoje, nors ir neanalizuotus aspektus, tačiau darančius ar galinčius daryti įtaką siekiant tinkamai subalansuoti finansinio lizingo šalių interesus nutraukiant sutartį, kuomet lizingo gavėjas nevykdo savo pareigų. Šis pagrindinis darbo tikslas formuoja tam tikrus uždavinius:

1. palyginti Lietuvoje sureglamentuotas lizingo gavėjo pareigas ir jų nevykdymo pasekmes su finansinio lizingo institutą vienodinančiuose šaltiniuose nustatytu reglamentavimu, kartu įvertinant įstatymo leidėjo teisingą ar ydingą poziciją vienu ar kitu nagrinėjamu klausimu ir, jeigu kyla praktinis poreikis, paanalizuoti tokio reglamentavimo pritaikymo galimybę Lietuvos valstybėje;
2. rasti efektyvų ir lizingo davėjo bei lizingo gavėjo interesų nepažeidžiantį ginčų sprendimo būdą, kuris nesuteiks pagrindo finansinio lizingo sutarties šaliai po vienašalio sutarties nutraukimo įgyti daugiau nei ji būtų gavusi, jeigu sutartis būtų vykdoma tinkamai;
3. apibendrinti dažniausiai finansinio lizingo sutarties šalių sutartyje daromas klaidas, kurios pažeidžia tų šalių interesus nutraukiant sutartį, ir pateikti ar pasiūlyti tų problemų sprendimo variantus, tam tikrais atvejais atsižvelgiant į Lietuvoje suformuotą teismų praktiką, finansinio lizingo institutą vienodinančius šaltinius ir amerikietiškąjį reguliavimą.

Objektas ir tyrimo metodai. Tyrimo objektu pasirinkta finansinio lizingo sutarties nutraukimo analizė, kuomet vienašalio sutarties nutraukimo juridinis faktas įvyksta lizingo gavėjui pažeidus sutartyje ar įstatyme jam numatytas pareigas. Tyrimo objektas apima ir pagrindinis dėmesys yra teikiamas:

1. lizingo gavėjo pareigų ir jų pagrįstumo analizei;
2. finansinio lizingo sutarties nutraukimo pagrindų analizei;

3. finansinio lizingo sutarties nutraukimo pasekmių, kuomet sutartis nutraukiama dėl lizingo gavėjo pareigų nevykdymo, analizei;
4. problemų, aptinkamų analizuojant šias sritis, identifikavimui ir optimalių sprendimo būdų pateikimui.

Magistro darbo autorė nenagrinėja finansinio lizingo sąvokos, jo elementų ir santykių pobūdžio ne tik dėl ribotos magistro darbo apimties, bet ir dėl to, kad šie klausimai jau ne kartą buvo nagrinėti anksčiau apgintuose magistro darbuose. Taip pat autorė savo darbe nenagrinėja ir nesutelkia dėmesio į civilinės atsakomybės sąlygas, nes dėl teisinės literatūros gausos ir visapusiško šios temos išanalizavimo autorė nemato prasmės tokią temą nagrinėti.

Temos analizė atliekama pasitelkiant kelis pagrindinius vyraujančius tyrimo metodus, be kurių analizės atlikimas magistro darbe būtų beprasmis. Pirmasis vyraujantis tyrimo metodas yra istorinis, naudojamas jau pirmoje magistro darbo dalyje siekiant atskleisti tam tikrus faktus, kurie lėmė teisės aktų, reglamentuojančių finansinio lizingo sutarties nutraukimo pasekmes, priėmimą. Istorinis metodas pasireiškia tuo, kad nors ir nedažnai, tačiau pateikiami tam tikri istoriniai įstatymų priėmimo faktai, kurie lėmė finansinio lizingo šalių santykių, atsirandančių nutraukiant lizingo sutartį, sureglamentavimo ir suvienodinimo tarptautiniu mastu būtinumą. Antrasis tyrimo metodas yra sisteminis ir taikomas siekiant atskleisti tam tikrus procesus, sekti priežastinius jų raidos ryšius.⁷ Metodas naudojamas sistemiškai atskleidžiant finansinio lizingo sutarties nutraukimo reglamentavimą, kartu panaudojant teisės normas, kurios gali būti taikomos ir aiškinamos tik atsižvelgiant į jų tarpusavio ryšį ir sistemiškumą. Trečiasis tyrimo metodas yra lyginamasis. Šio metodo naudojimas magistro darbe labiausiai pastebimas: darbe atliekami skirtingų teisės aktų palyginimai, kiek to reikia tinkamai atskleisti potėmės prasmę, tai yra, lyginant aktus nustatyti ydingą ar netobulą vienokio ar kitokio teisinio reiškinių reglamentavimą, ar kaip tik – tinkamą įstatymo leidėjo santykių sureguliuavimą. Darbe atsiskleidžia ir loginio metodo panaudojimas pateikiant tam tikrus problemų sprendimo būdus bei vertinant tam tikrų institutų esmę bei prasmę. Kitų metodų naudojimas darbe pasireiškia silpniau, todėl jų aptarimas nėra būtinas.

Darbo originalumas. Magistro darbas originalus jau vien dėl to, kad Lietuvos teisinė bazė finansinio lizingo sutarties nutraukimo tematika nepasižymi: straipsnių, mokslinių leidinių ar vadovėlių, kuriuose būtų analizuojamas sutarties nutraukimas dėl

⁷ VANSEVIČIUS, Stasys. *Valstybės ir teisės teorija*. Vilnius: Justitia, 2000, p. 90.

lizingo gavėjo pareigų nevykdymo, magistro darbo autorė beveik neaptiko.⁸ Privatinės teisės katedroje rašyti darbai apsiriboja tik finansinio lizingo kaip instituto samprata, jo analize, požymiais bei tokio instituto reglamentavimo aktualijomis.⁹ Dėl to autorė savo darbo originalumą grindžia dar ir tuo, kad pasirinktą temą analizuoja pakankamai giliai, ypač sutelkdama dėmesį į pasekmes, atsirandančias nutraukiant sutartį dėl lizingo gavėjo pareigų nevykdymo, bei tų pasekmių pagrįstumą, kartu vertindama abiejų šalių interesų subalansavimą sutarties nutraukimo atveju. Atrasdama esančią problematiką, autorė taip pat pateikia nemažai pasiūlymų sutartį rengiančioms šalims ar po sutarties nutraukimo, kaip pakoreguoti vieną ar kitą susiklosčiusį netobulą teisinį santykį, kad nei viena šalis neatsidurtų nepagrįstai komplikuotoje padėtyje. Kruopštus teismų praktikos ir lizingo institutą vienodinančių tarptautinių teisės aktų analizavimas, kuriuo siekiama tinkamai perteikti teismų poziciją tam tikru klausimu, magistro darbo autorės nuomone, turėtų būti vienas iš pirmųjų bandymų plėtojant teisinę bazę šia tema.

Svarbiausi šaltiniai. Svarbiausiu, magistro darbo autorės nuomone, norminiu šaltiniu galima būtų laikyti Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą¹⁰ (toliau - CK), kurio struktūra leidžia temą analizuoti remiantis keliais lygiais: ne tik remiantis lizingo institutą reglamentuojančiu XXX skyriumi, bet ir bendrąsias sutarčių nevykdymo bei prievolių nevykdymo pasekmes reglamentuojančiais CK skyriais. Antruoju pagal svarbumą (dėl to, kad Lietuva konvencijos nėra neratifikavusi) norminiu šaltiniu galima laikyti 1988 m. gegužės 28 d. UNIDROIT tarptautinio finansinio lizingo konvenciją¹¹ (angl. – *UNIDROIT Convention on International Financial Leasing*) (toliau - Otavos konvencija). Konvencijoje ypatingą reikšmę, siejant ją su magistro darbo tema, turi 13 straipsnis, kuriame yra nustatytos finansinio lizingo sutarties nutraukimo pasekmės tuo atveju, kai pareigų nevykdo lizingo gavėjas. Taip pat dėl to, kad magistro darbe atlikti tam tikri palyginimai, vienas svarbiausių norminių šaltinių buvo Jungtinių Amerikos Valstijų Vieningas komercinis kodeksas¹² (angl. - *Uniform commercial code*) (toliau - UCC). Amerikietiškas reguliavimas sąmoningai pasirinktas dėl Jungtinių Valstijų lyderiaujančios valstybės statuso, stengiantis rasti optimalų ir teisingiausią reguliavimą.

⁸ ŠIMKŪNAS, Mindaugas. *Sutarčių nutraukimas* [interaktyvus] [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.], Transportas, Nr. 1 (22), 2010 [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.], 2010. Prieiga per internetą: <<http://www.verum.lt/48>>.

⁹ Pavyzdžiui, privatinės teisės katedroje 2010 m. apgintas magistro darbas pakankamai bendro pobūdžio tema „Finansinio lizingo reglamentavimo aktualijos“. Lijana Paulauskienė. Vilnius: 2010.

¹⁰ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. Valstybės žinios, 2000, Nr. 74.

¹¹ 1988 m. UNIDROIT Tarptautinio finansinio lizingo konvencija [interaktyvus] [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.unidroit.org/english/conventions/1988leasing/1988leasing-e.htm>>. [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.].

¹² Uniform commercial code [interaktyvus] [žiūrėta 2010 m. kovo 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.law.cornell.edu/ucc/2A/>>. [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.].

Analizuojant temą iš nemažai apžvelgtos specialiosios literatūros naudingi buvo Vytauto Mizaro¹³ bei advokato Mindaugo Šimkūno¹⁴ straipsniai sutarčių nutraukimo tematika. Užsienio literatūra taip pat pasitarnavo magistro darbui, atsižvelgiant į faktą, kad apskritai Lietuvos teisinė bazė yra skurdi. Svarbus buvo M. J. Stanford straipsnis „UNIDROIT konvencija dėl tarptautinio finansinio lizingo ir preliminarus UNIDROIT konvencijos dėl tarptautinio intereso, susijusio su mobilią įrangą, projektas“ (angl. - „*The UNIDROIT convention on International Financial leasing and the preliminary draft UNIDROIT convention on International interests on mobile equipment*“),¹⁵ taip pat analizuota mokslininko Jan Dalhuisen¹⁶ pozicija vienu ar kitu teisiniu klausimu. Instituto vertinimui iš praktinės pusės buvo naudinga pavyzdinių finansinio lizingo sutarčių sąlygų, nustatančių šalių atsakomybę už sutarties pažeidimus, analizė.

Magistro darbo autorė rėmėsi ir teismų praktika. Didžiausią dėmesį atkreipė būtent į Lietuvos Respublikos Aukščiausiojo teismo (toliau - LAT) ir Lietuvos Respublikos Apeliacinio teismo (toliau – Apeliacinis teismas) doktrinas išimtinai dėl to, kad dažnai ginčijamas sutarties nutraukimo ir šio juridinio fakto pasekmių pagrindimas, taip pat ir laikinųjų apsaugos priemonių taikymo pagrindimas – šių teismų praktikos duomenų bazės pakankamai gausios. Apygardos teismų formuojama praktika buvo naudinga nagrinėjant lizingo davėjo reikalavimų pagrindimą bankroto byloje. Pavyzdžiui, Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. lapkričio 30 d. nutartyje civilinėje byloje *UAB „DnB NORD lizingas”, UAB “Danske lizingas”, UAB “Cramo” v. BUAB “Šilna”*, Nr. B2-1203-343/2009 nuosekliai nagrinėjami lizingo davėjui priteisiamų sumų praktiniai aspektai.

¹³ MIZARAS, Vytautas. *Lizingo sutarties sampratos aiškinimas pagal Civilinį kodeksą*. Vilnius: Justitia, 2003, Nr. 1–2 (43–44).

¹⁴ ŠIMKŪNAS, Mindaugas. *Sutarčių nutraukimas* [interaktyvus] [žiūrėta 2011 kovo 5 d.]. Vilnius: Transportas. 2010, Nr. 1 (22). Prieiga per internetą: < <http://www.verum.lt/48>>. [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.].

¹⁵ STANFORD, J. Martin. *The UNIDROIT convention on International Financial leasing and the preliminary draft UNIDROIT convention on International interests on mobile equipment* [interaktyvus] [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.], 1999, Prieiga per internetą: <www.heinonline.org>. [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.].

¹⁶ DALHUISEN, Jan. *International, commercial, financial and trade law*. Second edition. London: 2004, p. 864-865.

1. Finansinio lizingo sutarties nutraukimo reglamentavimas ir aktualijos

Sutarties nutraukimo institutas yra aktualus tiek finansinio lizingo, tiek ir kitoms sutarčių rūšims, be to, nutraukiant sutartį gali būti aktualios ne tik išimtinai tą sutartį reglamentuojančios teisės normos, bet ir bendrosios normos, reglamentuojančios sutarčių nutraukimą, ir suformuota teismų praktika. Toks teiginys pakankamai pagrindžia lizingo sutarties nutraukimo instituto nesavarankiškumą, kas reikalauja išsamios sisteminės teisinės analizės. Pateikiant ir aptariant tam tikrus nacionalinius ir tarptautinius teisės aktus būtina atskleisti, ar toks aktas sureglamentuoja visus sutarties nutraukimui būdingus klausimus, kaip efektyviai tą atlieka, ir, be abejojimo, kokią įtaką daro lietuviškajam reglamentavimui.

Nacionaliniu lygiu finansinio lizingo sutarties nutraukimą reglamentuoja CK. Kaip matyti iš 1964 m. galiojusio Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos civilinio kodekso,¹⁷ lizingo sutartis kaip atskira rūšis išskirta nebuvo, tačiau sutarties nutraukimo atveju buvo privaloma vadovautis prievolių nevykdymą reglamentuojančiomis teisės normomis. Paminėtini XVII ir XVIII skirsniai, reglamentavę prievolių įvykdymą ir jų įvykdymo užtikrinimą, kur buvo nustatytas labai aktualus sutarties nutraukimo atveju netesybų institutas. Svarbus buvo ir XIX skirsnis, nustatęs atsakomybę už prievolių pažeidimą, kuriame nustatyti ir nuostolių atlyginimo aspektai. Analizuojant įstatymą matyti, kad reikšmę turėjo ir XXIX skirsnis, reglamentavęs pamatinį (giminingą) finansiniam lizingui institutą – nuomą. Jame buvo nustatyti pagrindai, kuomet nuomotojas gali vienašališkai nutraukti sutartį prieš terminą. Pagrindai iš esmės nesiskyrė nuo dabar galiojančiame CK nustatytų. Pažymėtina, kad kartu aptariant dabartinį CK sutarties reglamentavimą, galima paminėti CK 6.574 str., reglamentuojantį lizingo sutarties nutraukimo pagrindus, taip pat ir XXVIII skyrių, nustatantį bendrąsias nuomos sutarties nuostatas, ypač 3 skirsnį, reglamentuojantį nuomos sutarties nutraukimą. Dėl nuomos bei lizingo sutarčių giminingumo (jį galima laikyti vienu iš nuomos rūšių), atsižvelgimas į šį reglamentavimą būtinas. Neabejotinai svarbios yra ir bendrąsias sutarčių normas reglamentuojančios nuostatos, tai yra, CK XVII ir XVIII skyriai, nustatantys sutarčių neįvykdymo teises pasekmes ir jų pabaigą. CK pateikiamas sutarties nutraukimo padarinių reglamentavimas yra išsamus, tačiau netobulus, kuomet jį reikia taikyti praktiškai.

¹⁷ Lietuvos TSR 1964 m. liepos 7 d. įstatymas. Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos ir Vyriausybės žinios, 1964, Nr. 19-138.

Tarptautiniu lygiu finansinio lizingo sutarties nutraukimą reglamentuojančių teisės aktų spektras yra platesnis. Vertinant priešistorę, mokslininkų nuomone, teisinis netikrumas įkėlė daug painiavos į lizingo sutarties reglamentavimą, kuomet lizingo sutartiniai santykiai pasiekė tarptautinį lygį. Tai vyko dėl to, kad teismai ir įstatymų leidėjai skirtingai vertino lizingą, ir atsakymai į tą patį klausimą dažnai buvo skirtingi, tad sudėtinga buvo formuoti vienodą praktiką.¹⁸ UNIDROIT tarptautinės privatinės teisės vienodinimo institutas atkreipė į tai dėmesį ir 1970 metų pradžioje suvokė būtinybę vienodinti pagrindines tarptautines nuostatas, tai yra, sukurti Otavos konvenciją. Siekis sukurti konvenciją 1988 m. po gegužės 29 d. išsipildė diplomatinėje konferencijoje Otavoje. Konvencija pradėjo galioti 1995 m. gegužės 1 d. ir yra laikoma tam tikru produktu skirtingų teisinių pažiūrų valstybių, be to, seka amerikietiškaį modelį.¹⁹ Nors iš Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos priimtų ar ratifikuotų konvencijų duomenų bazės matyti, kad Lietuva konvencijos neratifikavo, tačiau pagrindinis finansinio lizingo sutarties nutraukimą reglamentuojantis CK 6.574 straipsnis beveik analogiškas konvencijos 13 straipsniui, todėl atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad toks žingsnis iš esmės neatskiria Lietuvos iš jau unifikuotos finansinio lizingo reglamentavimo sferos. Kaip minėta, svarbiausias konvencijoje yra 13 straipsnis, nustatantis lizingo gavėjo įsipareigojimų nevykdymo pasekmes. Pažymėtina, kad konvencija taikoma tuo atveju, jei sutartiniuose santykiuose egzistuoja tarptautinis subjektas. Tai yra, remiantis konvencijos 3 str. 1 d., konvencija taikoma, kuomet lizingo davėjas ir lizingo gavėjas turi jų verslo vietas skirtingose šalyse ir: (a) šios šalys ir šalis, kur tiekėjas turi savo verslo vietą, yra susitariančios šalys; ar (b) tiekimo sutartis ir lizingo sutartis yra reglamentuojama pagal susitariančios šalies teisę. Straipsnyje nustatytas detalesnis reglamentavimas, kurio analizavimas siekiant tinkamai atskleisti temą nebūtinai.

Konvencijos įtaka svarbi ne tik CK, tačiau ji taip pat buvo pamatas tolesniam finansinio lizingo instituto reguliavimui. Istorinės aplinkybės pasižymėjo tuo, kad 2005 m. balandžio mėn. UNIDROIT valdančioji taryba pateikė nagrinėti pasiūlymą, siekdama sukurti lizingo modelio teisę, skirtą jo vystymui, visų pirma, kad lizingas būtų plačiau prieinamas besivystančioms šalims ir pereinamosios ekonomikos šalyse, taip pat privesti iki to, kad užsienio investuotojai jaustųsi pakankamai apsaugoti finansinio lizingo

¹⁸STANFORD, J. Martin. *The UNIDROIT convention on International Financial leasing and the preliminary draft UNIDROIT convention on International interests on mobile equipment* [interaktyvus] [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.], 1999. Prieiga per internetą: <www.heinonline.org>. [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.].

¹⁹DALHUISEN, Jan. *International, commercial, financial and trade law*. Second edition. London: Sweet & Maxwell, 2004, p. 864-865.

sirtyje.²⁰ Tokiomis istorinėmis aplinkybėmis buvo sukurtas Modelinis lizingo įstatymas (angl. – *Model leasing act*)²¹. Šio įstatymo taikymas pakankamai liberalus, tai yra, 1 straipsnyje nustatyta, kad jis taikomas turto nuomai, jei turtas yra lizingo gavėjo pagrindinių interesų šalyje, ar nuomos sutartis nustato, kad šis įstatymas reglamentuoja sandorį. Įstatymas yra rekomendacinis ir šalys, magistro darbo autorės nuomone, norėdamos jį taikyti, savo sutartyje turėtų aiškiai apsitarti, kad sutartis reglamentuojama būtent remiantis šiuo įstatymu. Pažymėtina, kad sutarties pažeidimą ir nutraukimą reglamentuoja šio įstatymo IV skyrius, tačiau galima susidaryti įspūdį, kad reglamentavimas nėra išsamus, tarkime, lyginant su Jungtinių Valstijų Vieningu komerciniu kodeksu. Deja, analizuojant Lietuvos teismų praktiką, neaptinkama atvejų, kuomet šalys taikytų šį įstatymą. Tokią prielaidą magistro darbo autorė daro dėl menko lizingo sutarčių išsamumo net ir atsižvelgus į tą faktą, kad šias sutartis rengia stambių kredito bendrovių teisininkai.

Svarbus aktas, kuris taip pat turėtų būti laikomas rekomendaciniu, yra Bendrų principų sistemos projektas (angl. – *Draft common frame of reference*)²² (toliau - DCFR). Jis buvo sukonstruotas per labai trumpą laiką. Kuriant aktą dirbo 2 grupės: Europos civilinio kodekso studijų grupė (angl. - *Study Group on a European Civil Code*) bei Europos Komisijos privatinės teisės tyrinėjimo grupė (angl. - *Research Group on EC Private Law*). Tačiau ši sistema susilaukė daug kritikos.²³ Čia aktualus sistemos 4 knygos b dalyje nustatytas nuomos reglamentavimas pradedant ties 1:101 str., tačiau čia nenustatyta lizingo davėjo veiksmai sutarties pažeidimo atveju, todėl, manoma, galima būtų vadovautis DCFR 3 skyriumi, reglamentuojančiu prievolių nevykdymą.

Mažiau, tačiau susiduriant su didelės vertės mobiliąja įranga, pavyzdžiui, lėktuvais ir kitais oro įrenginiais, verslo sektoriui aktuali Konvencija dėl tarptautinio intereso, susijusio su mobiliąja įranga (angl. - *Convention on international interests in mobile equipment*)²⁴, dar kitaip vadinama Keiptauno konvencija (toliau – Keiptauno konvencija).

²⁰ UNIDROIT secretariat. *UNIDROIT model law on leasing. Official commentary* [interaktyvus] [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.], 2010, Prieiga per internetą: <<http://www.unidroit.org/english/documents/2010/study59a/s-59a-24-e.pdf>>. [žiūrėta 2010 m. kovo 5 d.].

²¹ 2008 m. UNIDROIT Modelinis lizingo įstatymas [interaktyvus], 2008, Prieiga per internetą: <<http://www.unidroit.org/english/documents/2008/study59a/s-59a-1.pdf>>. [žiūrėta 2010 m. gruodžio 1 d.].

²² Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR). Outline edition [interaktyvus] [žiūrėta 2010 m. gruodžio 1 d.], 2009. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/justice/policies/civil/docs/dcf_r_outline_edition_en.pdf>. [žiūrėta 2010 m. lapkričio 3 d.].

²³ Vienas iš straipsnių, kritikuojančių minėtą aktą yra WHITTAKER, Simon. *The Draft common frame of reference an assessment* [interaktyvus]. United Kingdom: 2008 [interaktyvus] [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.justice.gov.uk/Draft_Common_Frame_of_Reference__an_assessment.pdf>. [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.].

²⁴ Convention on international interests in mobile equipment [interaktyvus] [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.unidroit.org/english/conventions/mobile-equipment/mobile-equipm>

Jos atsiradimą lėmė daug faktų. Viena, teisininkų nuomone, svarbi konvencijos atsiradimo priežastis yra ta, kad 60 dešimtmečio pradžioje buvo nuomojami virš 1.5 milijardo dolerių vertės įrenginiai. Remiantis oro transporto asociacijos duomenimis, 1969 m. gruodžio mėnesį 37 avialinijos, apskaičiuotos 2403 lėktuvams, nuomojo 324 lėktuvus.²⁵ Konvencijos taikymo aspektai pasižymi tuo, kad remiantis konvencijos 2 str. 1 d., ji skirta mobiliosios įrangos ir iš jos kylančių gretutinių teisių reglamentavimui. Ji taikoma tam tikros kategorijos objektams, kurie apima sklandytuvus, orlaivių įrenginius, kosminius erdvėlaivius, sraigtasparnius ir geležinkelių riedmenims. Remiantis konvencijos 3 straipsniu, ji taikoma tuomet, kai susitarimo, kuriuo sukuriamas ar numatomas tarptautinis interesas, sudarymo metu skolininkas yra įsikūręs susitariančiojoje šalyje. Finansinio lizingo sutarties nutraukimui čia ypač svarbūs 8, 9 ir 11 straipsniai, nustatantys kreditoriaus teises sutarties pažeidimo atveju. Pati sutarties nutraukimo galimybė įtvirtinta 10 str. Magistro darbo autorės nuomone, tokia konvencija paminėtina, tačiau tikėtina, kad Lietuvos verslo subjektai nėra linkę investuoti į brangius didelės vertės mobilius įrenginius, todėl susidūrimas su šios konvencijos taikymu įmanomas, tačiau turėtų būti retas įvykis.

Bene išsamiausiai reglamentuojantis finansinio lizingo sutarčių nutraukimą, tačiau ne europinis teisės aktas yra UCC, tiksliau, jo 2A skyrius. Originali šio skyriaus versija buvo pasiūlyta 1987 m. Vieningo komercinio kodekso komiteto (angl. – *Uniform commercial code committee*) ir ši versija buvo priimta. Būtent lizingo sektoriui šis skyrius padarė didelę įtaką. Tačiau, kaip ir kiti minėti teisės aktai, šis kodeksas sulaukia kritikos. Kai kurie mokslininkai teigia, kad daug atskirų nuomotojų turi didelę ekonominę galią bei yra susibūrę į asociacijas. Taip pat kritikuojama dėl nuomininko kaip šalies mažesnės derybinės galios, todėl kodekso reglamentavimas, manoma, lizingo gavėjui yra nepalankus.²⁶ Magistro darbo temai ypač svarbi yra 2A skyriaus 5 dalis, kur išsamiai reglamentuojama sutarties pažeidimo samprata, jos vienašalio nutraukimo galimybė, nuostolių atlyginimo klausimai ir kt. Be to, kas išdėstyta, išsamiai nustatytos ir lizingo gavėjo pareigos. Taip pat pažymėtina, kad 2A-523 straipsnyje nustatytos lizingo davėjo priemonės, kuomet lizingo gavėjas pažeidžia savo pareigas.

Pastebėtinas ryškus trūkumas, kad tarp nemažai norminių teisės aktų neaptinkama pavyzdinių, nacionaliniu ar tarptautiniu mastu pripažintų ir patvirtintų pavyzdinių

ent.pdf>. [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d].

²⁵ GRITTA, Richard, LYNAGH, Peter. *Aircraft leasing – panacea or problem?* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <www.heinonline.org>. [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.].

²⁶ HECKMAN, A. Charles. *Article 2A of the Uniform Commercial Code: government of the lessor, by the lessor, and for the lessor* [interaktyvus] [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.]. Prieiga per internetą: <www.heinonline.org>. [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.].

finansinio lizingo sutarčių, kuriose būtų įtraukiamos abiejų šalių interesus ginančios sąlygos, pavyzdžiui, net ir Europos lizingo kompanijų asociacijų federacija *Leaseurope*²⁷, įsteigta 1972 m., vienijanti 32 valstybių asociacijas, nėra patvirtinusi ar paskelbusi tokių sutarčių net ir internetinėje erdvėje (bent jau tai matyti iš federacijos internetinės svetainės), o ka jau kalbėti apie Lietuvos institucijas.

²⁷ Organizacijos oficialią internetinę svetainę galima rasti adresu <www.leaseurope.org>.

3. Finansinio lizingo gavėjo pareigos

Diskutuotini finansinio lizingo sutarties nutraukimo padariniai verčia analizuoti lizingo gavėjo prisiimamų pareigų pagrįstumą. Šalių pareigos yra būtinas kiekvienos sutarties elementas ir netgi tarptautinėje plotmėje egzistuoja pareigų svarbą patvirtinantys *pacta sunt servanta* ar *favor contractus* principų numatyti elgesio standartai. Lietuvos teismų suformuotoje praktikoje kur kas dažniau analizuojamos būtent lizingo gavėjo pareigos, kuris, beje, kur kas dažniau pripažįstamas sutarties pažeidėju. Todėl atliekant lizingo gavėjo pareigų analizę būtina išsamiai išanalizuoti tiek finansinį lizingą reglamentuojančiuose norminiuose teisės aktuose, tiek ir Lietuvoje bei kitose Europos valstybėse įregistruotų lizingo bendrovių pavyzdinėse lizingo sutartyse numatytas lizingo gavėjo pareigas. Magistro darbo autorės nuomone, būtent praktika formuoja teisę ir, neatsižvelgus į lizingo davėjo pateikiamas lizingo sutarties sąlygas, kurios, beje, ne visos atsispindi norminiuose teisės aktuose, nepavyktų visiškai atskleisti problematikos, kuri kyla vykdant vienokią ar kitokią lizingo sutartimi nustatytą pareigą.

3.1. Pareiga priimti (atsiimti) lizingo dalyką

Pats lizingo dalyko priėmimas (atsiėmimas) kaip veiksmas yra tam tikras pagrindas, po kurio įvykdymo atsiranda kitos pareigos, tokios kaip lizingo dalyko priežiūra ir tinkamas išlaikymas ar, tarkime, lizingo dalyko grąžinimas nuomos pabaigoje. Vis tik, praktikoje dažnai kyla ar gali kilti diskusijų, ar tokia pareiga iš viso egzistuoja, todėl šioje magistro darbo dalyje bus pateikiami tai pagrindžiantys argumentai, t.y. kodėl tokios pareigos aptarimo būtinumas net negalėtų būti diskusijų objektas. Tokios pareigos įstatymo leidėjas tiesiogiai nenumato lizingo gavėjui, tačiau neprotinga būtų paneigti jos egzistavimą, tai yra, nors ir netiesiogiai, bet ją galima būtų kildinti iš kitų teisės normų ir jų nevykdymo pasekmių. Pavyzdžiui, laikydamas nuomos objektą savo verslo vietoje lizingo davėjas ar, remiantis sutartimi, pardavėjas (tiekėjas) turėtų prižiūrėti pardavimo objektus, kas reikalautų papildomų išlaidų ir nepatogumų tam tikrose situacijose, pavyzdžiui, lizingo gavėjas delsia priimti ar atsiimti lizingo dalyką, o pardavėjui (tiekėjui) skubiai reikia atlaisvinti sandėlį, kurio plotą užima krovininis vilkikas, siekiant priimti kitas prekes. Neturėdamas patalpų prekių priėmimui pardavėjas (tiekėjas) savotiškai sustabdo verslo grandinę ir galimai patiria nuostolių. Problema kyla ir atsižvelgiant į tai, kad CK nustato pareigą lizingo gavėjui remontuoti ir išlaikyti lizingo dalyką, o pažeidus pareigą dalyką priimti, pareiga išlaikyti ir prižiūrėti jį faktiškai vis dar

yra pardavėjo (tiekėjo) rūpestis. Todėl siekiant išvengti tolimesnių ginčų ir lizingo gavėjo reikalavimų pardavėjui (tiekėjui) dėl lizingo dalyko būklės neatitikimo sutarties sąlygoms, visgi, pardavėjas (tiekėjas) turėtų ant savo „pečių“ prisiimti daikto išlaikymo ir priežiūros pareigas arba įrodinėti atsiradusius lizingo dalyko trūkumus dėl pareigos priimti lizingo dalyką neįvykdymo. Vertinant problemą iš teisinės pusės, tokiu atveju pardavėjas (tiekėjas) turėtų reikalauti iš lizingo gavėjo nuostolių atlyginimo. Tačiau, kita vertus, kuo remiantis reikalauti iš lizingo gavėjo nuostolių atlyginimo, jeigu jis tinkamai vykdė visas savo pareigas. Tai yra, jeigu pažeidimo nebuvo, reikalauti nuostolių atlyginimo nebūtų kokių pagrindų. Tokią poziciją galima apginti CK 6.246 str. 1 d., kurioje įtvirtinta, kad civilinė atsakomybė atsiranda neįvykdžius įstatymuose ar sutartyje numatytos pareigos (neteisėtas neveikimas) arba atlikus veiksmus, kuriuos įstatymai ar sutartis draudžia atlikti (neteisėtas veikimas), arba pažeidus bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai.

Antrasis argumentas, pagrindžiantis dėstomą poziciją, būtų toks, kad lizingo davėjas perka daiktą, siekdamas perduoti jį lizingo gavėjui valdyti ir naudoti, kurį, kaip CK 6.570 str. 1 dalyje numatyta, pardavėjas (tiekėjas) perduoda tiesiogiai lizingo gavėjui pastarojo verslo vietoje, jeigu ko kita nenumato sutartis. Vėlgi, daikto nepriėmimas čia sukeltų tam tikrus pardavėjo (tiekėjo) nuostolius neįrodžius, kad jis tinkamai perdavė lizingo dalyką, o lizingo gavėjas nepriėmė jo. Tokia situacija galėtų kilti tuomet, kada pardavėjas (tiekėjas) su lizingo gavėju nėra sutarę konkretaus laiko, kada pardavėjas (tiekėjas) tą dalyką pristatys. Norint išvengti panašių situacijų, magistro darbo autorė siūlo pastariesiems rašytine tvarka susitarti dėl dalyko perdavimo tvarkos.

Trečiasis argumentas, pagrindžiantis pareigos priimti lizingo dalyką egzistavimą, yra susijęs su CK XXX skyriuje, reglamentuojančiame finansinę nuomą, 6.571 straipsnyje nustatyta daikto atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizika, kuri pereina lizingo gavėjui nuo daikto perdavimo jam momento. Tuo atveju, jeigu daiktas atsitiktinai žūva ar sugenda, prieš tai lizingo gavėjui pažeidus pareigą jį priimti, atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizika turėtų pereiti būtent lizingo gavėjui kaip kaltam už pareigos priimti daiktą nevykdymą. Tokią nuostatą galėtų pagrįsti CK 4.52 str., pagal kurią, jeigu įgijėjas praleidžia terminą daiktą priimti, tai atsitiktinio žuvimo ir sugedimo rizika tenka terminą praleidusiai šaliai. Tokiu atveju termino praleidimą lemia nustatytos pareigos nevykdymas.

Atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizika yra aptariama ir tarptautiniuose teisės aktuose. Pavyzdžiui, Modelinio lizingo įstatymo 3 skyriaus 11 str. nustatyta, kad finansinio lizingo atveju praradimo rizika pereina lizingo gavėjui nuo nuomos pradžios

momento. Nuomos pradžios momentą pagal Modelinio lizingo įstatymą galima aiškinti pasiremiant jo 10 straipsniu, kuriame nustatyta, kad finansinio lizingo atveju lizingo davėjo ir gavėjo pareigos tampa neatšaukiamos ir nepriklausomos tuomet, kada lizingo gavėjas gauna lizingo dalyką ir jį priima. Toks reglamentavimas iš esmės tapatus CK, tačiau Modelinio lizingo įstatymas nenumato lankstesnio reglamentavimo, leidžiančio šalims tartis. Verta pažymėti, kad remiantis teisės teoretikų nuomone, grindžiamas rizikos perėjimo būtinumas. Lizingo sandoris yra paremtas asimetriniu rizikos pasiskirstymu tarp skirtingų proceso šalių ir šis pasiskirstymas yra patenkinamas dėl verslo tikslų bei šalių motyvacijos. Pagrindinis principas yra tas, kad jei lizingo gavėjas yra tas, kuris pradeda sutarties vykdymą su tikslu gauti naudą iš lizingo dalyko (vertybių ar turto), tada kokia lygybė reiškia lizingo dalyko praradimo rizikos perėjimo būtinumą. Modelinė teisė mini šį principą kaip didelę įstatymų leidybos pažangą dėl to, kad jis paskirsto atitinkamus praradimus ir naudą tarp šalių.²⁸ Režiumuojant tai, kas pasakyta, galima teigti, kad atsitiktinio žuvimo ir sugedimo rizikos perėjimo klausimas finansinio lizingo sutarties atveju tarptautiniu mastu yra sprendžiamas vienodai.

Analogiškas principas vyrauja ir JAV, kuris leidžia perkelti atsitiktinio žuvimo ar sugedimo riziką lizingo gavėjui nuo daikto perdavimo momento. UCC, skirtingai nei kiti aptarti teisės aktai, pakankamai giliai analizuoja rizikos perėjimo momentą, jeigu jis nėra nustatytas sutartimi. Pagal jo 2A-219 straipsnį, jeigu nuomos sutartis reikalauja ir leidžia, kad prekės būtų vežamos vežėjo, ir ji nereikalauja pristatymo į konkrečią paskirties vietą, nuostolių rizika pereina lizingo gavėjui, kai prekės yra tinkamai pristatytos vežėjui, tačiau jeigu ji reikalauja pristatyti į tam tikrą paskirties vietą, praradimo rizika pereina lizingo gavėjui, kada dalykas yra įteiktas taip, kad, iš tikrųjų, lizingo gavėjas galėjo jį tinkamai gauti. Tais atvejais, kuomet lizingo dalykas yra laikomas saugotojo siekiant jį pristatyti nenaudojus, praradimo rizika pereina tada, kada saugotojas patvirtina, kad lizingo gavėjui suteikiama valdymo teisė. Kitais atvejais praradimo rizika pereina lizingo gavėjui nuo lizingo gavėjo faktinio dalyko gavimo, jeigu lizingo davėjas ar tiekėjas yra prekybininkai, priešingu atveju, JAV įstatymų leidėjas rizikos prisiėmimo našta skirsto priklausomai nuo lizingo dalyko perdavimo būdo ir pateikia platesnį šios pareigos aiškinimą. Taip pat įstatymų leidėjas išsprendė ir rizikos paskirstymo atvejus, kuomet lizingo gavėjas teisėtai nepriima lizingo dalyko dėl jo specifikacijos neatitikimo pagal sutartį. Rizikos našta tokiu atveju paliekama tiekėjui tol,

²⁸ TRIANA-CASTILLO, Rafael. *The UNIDROIT model law on leasing. Background, foundation and application* [interaktyvus] [žiūrėta 2010 m. gruodžio 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ftaaconsulting.com/UNIDROIT.pdf>>. [žiūrėta 2010 m. gruodžio 1 d.].

kol dalykas bus priimtas. Iš tiesų, egzistuojant galimam teisėtam atsisakymui priimti lizingo dalyką, galima teigti, UCC pripažįsta pareigos priimti lizingo dalyką egzistavimą.

Tarptautiniuose teisės aktuose, kaip antai DCFR, nustatyta pareiga ne tik lizingo gavėjui suteikti galimybę naudotis lizingo objektu, bet ir 2 skyriuje įtvirtinta nuostata, kuri įpareigoja lizingo gavėją imtis visų protingų priemonių siekiant leisti lizingo davėjui vykdyti jam priklausančias prievoles padaryti lizingo objektą prieinamą nuomos pradžioje ir imtis kontroliuoti turtą, įgytą pagal sutartį. Todėl, remiantis tokia nuostata, galima būtų teigti, kad, skirtingai nei CK, DCFR tiesiogiai numato pareigą priimti lizingo dalyką.

Analizuojant pavyzdines finansinio lizingo sutartis²⁹, kaip jau minėta, galima pastebėti šios pareigos vykdymo pirmumą, nes nepriėmus lizingo objekto, tampa bereikšmis kitų pareigų vykdymas, pavyzdžiui, priėmimo metu patikrinti perduodamą prekę arba tinkamai išlaikyti perduodą daiktą. Šios pareigos nustatymas iškelia ir dar vieną diskusiją, kylančią dėl daikto perdavimo momento, kuris svarbus ne tik įtvirtinant lizingo gavėjo pareigą priimti lizingo dalyką, tačiau ir nustatant lizingo dalyko nuosavybės teisės įgijimą lizingo davėjui. Nuosavybės teisė į daiktą lizingo davėjui šiuo atveju atsiranda nuo daikto perdavimo lizingo gavėjui momento.³⁰ CK 4.50 str. 1 ir 2 d. nustatoma, kad daikto perdavimu sudaroma galimybė įgijėjui naudotis perduotu daiktu pagal paskirtį, atsižvelgiant į daikto būklę ir teisinį statusą. Perdavimu laikomas daikto įteikimas įgyjėjui. Kyla klausimas, kokia situacija susiklostytų praktikoje, kuomet pardavėjas (tiekėjas) perduotą daiktą lizingo gavėjui šio verslo vietoje, tačiau lizingo gavėjo kaip asmens jo verslo vietoje nebūtų. Šiuo atveju iš pardavėjo (tiekėjo) pusės pareiga perduoti daiktą turėtų būtų įvykdyta tinkamai, tačiau praktikoje vėliau galėtų iškilti ginčų dėl tinkamo perdavimo, nes pardavėjui (tiekėjui) palikus lizingo dalyką, tarkime, prie lizingo gavėjo verslo vietos, jau nebūtų tinkamas elgesys pardavėjo (tiekėjo) atžvilgiu. Magistro darbo autorė siūlo lizingo sutarties šalims kur kas labiau detalizuoti prekės perdavimo sąlygas siekiant ateityje išvengti nereikalingų ginčų, pavyzdžiui, nustatyti sąlygą, kad pardavėjas (tiekėjas) lizingo gavėjui pristato prekę per tris dienas nuo sutarties pasirašymo dienos darbo valandomis nuo 8 h. iki 17 h. Tuomet lizingo gavėjo pareiga būti savo verslo vietoje ir tinkamai priimti lizingo dalyką net nebūtų kvestionuojama.

²⁹ SUTKIENĖ, Eugenija, MUDĖNAITĖ, Aušra, GRAŽULYTĖ, Vilija *et.al.* *Sutarčių žinynas*. Verslo žinios, 2008, p. 5.5.

³⁰ MIZARAS, Vytautas. *Lizingo sutarties sampratos aiškinimas pagal Civilinį kodeksą*. Vilnius: Justitia, 2003, p. 11.

Pats tinkamiausias reglamentavimas, kuris turėtų būti įtvirtintas Lietuvos CK, magistro darbo autorės nuomone, turėtų dalyko priėmimo momentą sieti su lizingo gavėjo pažymėjimu sutartyje ar priėmimo – perdavimo akte, kad dalykas atitinka sutarties sąlygas ar pačiam sutarties dalykui taikomus normatyvus, ar bent jau pačios šalys tokį priėmimo momentą apibrėžtų sutartyje. Aišku, pats daikto gavimo momentas turėtų atitikti faktinį gavimą, o ne tik lizingo gavėjo raštišką patvirtinimą sutartyje. Todėl šiuo aspektu verta paminėti ir LAT poziciją. Teismas yra pasisakęs, kad lizingo davėjas įvykdo pareigą perduoti daiktą lizingo gavėjui, jeigu sudaro galimybę lizingo dalyką valdyti ar juo naudotis. Šiuos veiksmus lizingo davėjas gali atlikti pats, pasitelkęs trečiuosius asmenis arba veikdamas per atstovą. Nagrinėtoje byloje lizingo davėjas, sutartyje duodamas nurodymą lizingo gavėjui iš pirkėjo gauti daiktą, nepažeidė teisinių reikalavimų, buvo sąžiningas su trečiuoju asmeniu ar atstovu. Asmuo, kuris turėjo priimti lizingo dalyką lizingo davėjo nuosavybėn, o kartu priimti jį savo naudojimui, pasirašydamas priėmimo - perdavimo aktą faktiškai daikto jam neįteikęs, nebuvo tikslus, nes to nenurodė akte ir neinformavo apie tai lizingo davėjo. Be to, teismas aiškino, kad šis aktas nesukūrė jokių teisinių padarinių lizingo davėjui ir lizingo gavėjas, būdamas lizingo davėjo sutarties nuostatomis įpareigotas vykdyti sutartį, kenkė lizingo davėjo interesams, taigi, jis elgėsi nesąžiningai santykiuose su lizingo davėju.³¹ Būtent toks LAT reglamentavimas gina ne formaliuosius, o faktiškai įvykusius santykius tarp finansinio lizingo sutarties šalių.

Modelinio lizingo įstatymo 13 str. nustatyta, kad turto priėmimas įvyksta tada, kada lizingo gavėjas pažymi lizingo davėjui arba pardavėjui (tiekėjui), kad turtas atitinka sutartį, ir neatsisako be protingos priežasties patikrinti turto bei naudoja jį. Jei tik lizingo gavėjas finansinio lizingo atveju priėmė turtą, jis turi teisę prisiteisti nuostolius iš tiekėjo, jei turtas neatitinka tiekimo sutarties. Teisės teoretikų nuomone, toks straipsnis atneša inovacijų su pagarba ankstesniam reguliavimui. Pirmoji naujovė yra tokia, kad daikto priėmimo veiksmas tampa lizingo gavėjo pareiga. Atsiranda galimybė priimti dalyką pasirašant tam tikrą dokumentą, (angl. *delivery and acceptance*).³² Labai panašus reglamentavimas nustatytas ir JAV įstatymo leidėjo, tai yra, UCC 2A-515 straipsnyje tiesiogiai nėra įtvirtinta lizingo gavėjo pareiga priimti lizingo dalyką, tačiau pasakyta, kad lizingo dalyko priėmimas įvyksta tada, kai lizingo gavėjas turėjo protingą galimybę patikrinti dalyką, ir jis jį pažymi ar elgiasi su lizingo dalyku taip, kad tai reikštų to dalyko

³¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. kovo 17 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Vakario transportas“ v. SEB VB Lizingas*, Nr. 3K-3-125/2009, kat. 114.5; 114.8.2.

³² TRIANA-CASTILLO, Rafael. *The UNIDROIT model law on leasing. Background, foundation and application*. [interaktyvus] [žiūrėta 2010 gruodžio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ftaaconsulting.com/UNIDROIT.pdf>>. [žiūrėta 2010 m. gruodžio 5 d.].

atitikimą sutarčiai arba laiko tą dalyką (ir juo naudojasi) nepaisant jo netinkamumo, arba neatsisako lizingo dalyko. UCC pateikia ir tam tikras dalyko priėmimo pasekmes, tai yra, nustato, kad po lizingo gavėjo dalyko priėmimo tampa negalimu lizingo dalyko atsisakymas. Finansinės nuomos atveju, jeigu šis veiksmas buvo atliktas jau žinant apie dalyko netinkamumą, priėmimo atšaukimas tampa negalimas būtent dėl to, taip pat ir tuo atveju, jeigu buvo tikėtasi protingai pašalinti dalyko neatitikimo sutarčiai priežastis. Remiantis tuo, kas išdėstyta, galima teigti, kad toks reglamentavimas nustatytas daugiau ginant lizingo davėjo interesus, nes įstatymų leidėjas iš esmės visose situacijose stengiasi įtvirtinti lizingo dalyko neatšaukiamumą, kas, beje, sudarytų problemų tose situacijose, kuomet lizingo gavėjas aptiktų dalyko neatitikimą specifikacijoms praėjus šiek tiek laiko po dalyko priėmimo, ir tai nebūtų dėl tiekėjo tyčinių veiksmų. Toks reglamentavimas, galima teigti, tiek JAV, tiek ir Lietuvos teisėje gerokai silpnina lizingo gavėjo poziciją, nes kur kas patrauklesnis būtų reglamentavimas, įtvirtinantis proporcingą šalių interesų balansą.

Pats bendriausias argumentas dėl pareigos priimti lizingo dalyką egzistavimo būtų toks, kad tokia pareiga lizingo gavėjui turėtų kilti iš esančių pardavėjo (tiekėjo) ir lizingo gavėjo santykių, kuriuose galima išvelgti priešpriešinių pareigų ne tik dėl to, kad pirkimo - pardavimo sutartis tarp lizingo davėjo ir pardavėjo (tiekėjo) yra sudaroma trečiojo asmens naudai, bet ir dėl to, kad tas trečiasis asmuo – lizingo gavėjas - privalo būti atsakingas už finansinio lizingo sutarties tikslų pasiekimą. Trumpai tariant, lizingo gavėjo pareiga priimti lizingo objektą yra tokia pat svarbi kaip ir kitos pareigos - mokėjimas lizingo įmokų ir kt., nes kiekvienos šalies pagal sutartį sulygtos pareigos nevykdymas daro įtaką kitos šalies praradimui arba suteikia teisę kitai šaliai imtis atsakomųjų veiksmų, pavyzdžiui, pasinaudoti *exceptio non adimpleti contractus* taisykle ir sustabdyti savo priešpriešinių pareigų vykdymą iki kol kita šalis įvykdys savo pareigą pagal sutartį.

3.2. Pareiga mokėti nuomos mokesčių

Finansinio lizingo sandorio tikslas yra lizingo davėjo finansavimas už tai gaunant periodinius mokėjimus. Tuo tarpu pareiga mokėti nuomos mokesčių laikoma esmine, be kurios finansinio lizingo sandoris paprasčiausiai netektų prasmės kaip ir išperkamosios nuomos, paskolos ir kitų sandorių atveju. Paprastai tariant, tokią lizingo gavėjo pareigą galima būtų suvokti kaip tam tikrą paskolą jam, kurią reikės gražinti, tai yra, lizingo sandorio prigimtis yra finansavimas. Lietuvos teismų praktikoje nagrinėtose bylose periodinių nuomos mokesčių nemokėjimas yra dažniausias pažeidimas, todėl tolesniuose

magistro darbo skyriuose kartu bus analizuojami ir veiksniai, kurie lemia tokios lizingo gavėjo pareigos pažeidimą. Lietuvos teisėje ši pareiga kyla iš CK 6.567 str. 1 d. suformuotos lizingo sampratos, kurioje nustatyta, kad lizingo davėjas daiktą perduoda lizingo gavėjui valdyti ir naudoti verslo tikslais už užmokestį. Nesusitarus dėl nuomos mokesčio, nors teismų praktikoje, analizuojančioje lizingo sandorius, tokio atvejo sutikti neteko, nuomos mokestis kaip ir kitų piniginių prievolių atveju apskaičiuojamas remiantis tam tikromis CK normomis, pavyzdžiui, CK 6.198 straipsniu. Įstatymų leidėjas nenustato to, kad jeigu nebus susitarta dėl nuomos mokesčio, finansinio lizingo sutartis negalios, tačiau visai nesusitarus dėl nuomos mokesčio, sutartis praras savo vieną iš pagrindinių požymių ir kažin ar ją bus galima vadinti lizingo sutartimi. Kadangi lizingo gavėjo pelnas – tai esminė priežastis, dėl kurios lizingo davėjas sudaro tokį sandorį, pareigos mokėti nuomos mokesčių pažeidimas teismų praktikoje turėtų būti pripažįstamas esminiu.

Paraleliai palyginant tokią prievolę su tarptautiniuose teisės aktuose įtvirtinta, galima teigti, kad Otavos konvencijoje taip pat kaip ir CK atveju pareiga mokėti nuomos mokesčių kyla iš suformuotos finansinio lizingo sąvokos, nustatančios, kad lizingo gavėjas naudojasi lizingo davėjo suteikta įrangą už tam tikrą nuomos mokesčių. Otavos konvencijos 1 str. 2 dalis taip pat nustato vieną iš finansinio lizingo požymių - tai, kad nuomos mokėjimai, mokami pagal lizingo sutartį, yra skaičiuojami taip, kad į visumą ar esminės dalies kainą būtų įtraukiama ir tam tikra visumos ar esminės dalies įrangos nusidėvėjimo vertė. Toks reglamentavimas iš esmės tapatus Modeliniame lizingo įstatyme įtvirtintam. Svarbus reglamentavimas nustatytas ir DCFR 4 dalyje 5:101 str. 1 d., kur taip pat numatyta prievolė mokėti nuomos mokesčių. Sistema, be to, dar ir pateikia problemos sprendimo būdą, kuomet nėra susitarta dėl nuomos mokesčio. Kada nuomos mokestis negali būti apibrėžtas iš šalių sutartų sąlygų ir taisyklių, kylančių iš naudojimo ir praktikos, piniginė suma nustatoma remiantis DCFR straipsniu, kuris numato, kad mokama suma nustatoma atsižvelgiant į sutarties sudarymo metu buvusias aplinkybes, o jeigu pagal tai nustatyti neįmanoma, protinga kaina. Išsamiai sureglamentuoti ir kiti probleminiai atvejai. Tuo atveju, jeigu nuompinigiai nėra sutarti mokėti kažkokiais periodais, nuomos mokestis mokamas pasibaigiant apibrėžtam nuomos periodui, o jeigu dėl to nėra susitarta - pasibaigus protingam nuomos periodo intervalui. Matyti, kad esminės problematikos nustatant tokią pareigą teisės aktuose nepastebima. Tačiau vėliau darbe bus nagrinėjama problematika, susijusi būtent su tokios pareigos nevykdymo pažeidimu, kuomet kils klausimas, kada tokios pareigos nevykdymas pripažintinas esminiu pažeidimu.

Analizuojant bendrosios teisės sistemos šalių reglamentavimą, mokslininkai mano, kad Anglijos teisėje pareiga mokėti nuomos mokesčių gali kilti ne tik dėl to, kad lizingo gavėjas finansuoja atitinkamos įrangos įsigyjimą, tačiau ir dėl to, kad būtent naudojimas ir valdymas geriau nei teisinė nuosavybė yra faktorius, kuris leidžia lizingo gavėjui įdarbinti turtą, siekiant uždirbti pelno versle. <.....> Lizingo dalyko vertės perviršis yra kompensacija, įgyjama už lizingo davėjo patiriamas išlaidas, bei tam tikras pelnas.³³ Kaip tik tokia pozicija puikiai atspindi lizingo davėjo gaunamo pelno esmę ir jo struktūrą. Kitos bendrosios teisės sistemos šalies, tai yra, JAV reglamentavimas, nustatomas UCC, patį nuomos mokesčių sieja su lizingo dalyko priėmimo faktu ir nustato, kad lizingo gavėjas privalo mokėti nuomos mokesčių už priimtą lizingo dalyką, atsižvelgiant į nuomos sutartį, į teisėtą priimti lizingo dalyką atsisakymą ar jo negavimą.

Praktikoje lizingo gavėjui yra sudaromas lizingo įmokų mokėjimo grafikas³⁴, kuris yra pridedamas prie sutarties, pagal kurią įmokos mokamos atliekant pavedimus į sutartyje nurodytą banko gavėjo sąskaitą. Tokios pareigos nustatymas yra suprantamas kaip lizingo davėjo ketinimas atgauti jo investicijas ar gauti atlyginimą už investicijas į lizingo dalyką. Teisės mokslininkai mano, kad tinkama kaina, tai yra, tokia, kuri turi tiktai parduodančiam asmeniui, ir už kurią norėtų pirkti perkantysis be spaudimo. Taip pat būtina sąlyga, kad abu kartu turėtų pakankamai informacijos apie verslą.³⁵ Tinkamas lizingo gavėjo pareigos mokėti nuomos mokesčių išanalizavimas reikalauja aptarti sumas, sudarančias nuomos mokesčių bei jų pagrįstumą. Lizingo mokesčiai tokiu atveju apima lizingo priemonės vertės, tenkančios konkrečioms metams, dalį, metinius draudimo įnašus, palūkanas už likusią neapmokėtą lizinguojamos priemonės vertę ir kitas lizingo kompanijos išlaidas, taip pat ir pelno dydį per metus.³⁶

Labai svarbus faktas, neabejotinai susijęs su pareigos mokėti ir priimti lizingo mokėjimus tas, kad šalys sandorį ir pagal jį gaunamus ar mokamus mokėjimus turi apskaityti, tai yra, skaidriai tvarkyti buhalteriją. Pati finansinė nuoma (lizingas), remiantis LT ekonominiu rūšių klasifikatoriumi,³⁷ yra finansinė paslauga, priskiriama finansinei ir draudimo veiklai, todėl, be jokios abejonės, egzistuoja atitinkamas finansinių paslaugų reglamentavimas. Apskaitos vykdymo taisyklės priklauso nuo to, kuri šalis tokią apskaitą

³³ WAIMAN, David. *Leasing. Second edition*. London: Sweet&Maxwell, 1995, p. 326.

³⁴ Tai, kad lizingo gavėjui sudaromas įmokų mokėjimo grafikas, puikiai matyti iš pavyzdinių lizingo sutarčių. Akcinės bendrovės "Swedbank" su lizingo gavėju (duomenys dėl konfidencialumo neteiktini) sudarytos finansinio lizingo sutarties Nr. LT0878946 pridėtas lizingo įmokų mokėjimo grafikas.

³⁵ TRIANA-CASTILLO, Rafael. *The UNIDROIT model law on leasing. Background, foundation and application* [interaktyvus] [žiūrėta 2010 m. gruodžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ftaaconsulting.com/UNIDROIT.pdf>>. [žiūrėta 2010 m. gruodžio 2 d.].

³⁶ SŪDŽIUS, Vytautas. *Sutartys: principai ir praktika*. Vilnius: Pačiolis, 2001, p. 30.

³⁷ Valstybės žinios, 2007-11-20, Nr. 119-4877.

vykdo. Lizingo davėjas, perdavęs lizingo gavėjui turtą pagal lizingo sutartį, apskaitoje registruoja po vienerių metų gautinas sumas. Pagal lizingo sutartį gautas įmokas lizingo davėjas pripažįsta kaip skolos dengimą (turto vertės dengimo suma) ir pardavimo pajamas (palūkanų suma) arba kitos veiklos pajamas, jei lizingo veikla nėra pagrindinė.³⁸ Atitinkamai sureglamentuota apskaita ir nuomininko (lizingo gavėjo) įmonėje. Nuomos mokestis pagal nuomos sutartį turi būti pripažįstamas sąnaudomis, jeigu išlaidos nepriskiriamos gaminamos produkcijos ar ilgalaikio turto savikainai arba joms netaikomos Verslo apskaitos standarto 31 straipsnio nuostatos. Išnuomoto turto eksploatacijos išlaidos, jeigu jų nekompensuoja nuomotojas ir jos nepriskiriamos gaminamos produkcijos savikainai, pripažįstamos nuomininko veiklos sąnaudomis.³⁹ Atsižvelgiant į tarptautinį reguliavimą paminėtinas ir tarptautinis verslo apskaitos standartas, taikomas nuomai⁴⁰. Šio standarto tikslas yra nustatyti nuomininkų ir nuomotojų tinkamą apskaitos standartą, be to, jis kaip ir lietuviškasis apskaitos standartas apibrėžia labai daug finansinio lizingo apskaitos sistemai svarbių ekonominių sąvokų. Pavyzdžiui, minimalūs nuomos mokėjimai yra mokėjimai per nuomos laikotarpį, kuriuos lizingo gavėjas yra ar gali būti reikalaujamas sumokėti, išskyrus neapibrėžtus nuompinigius, išlaidas už paslaugas ir mokesčius, mokamus ir gražinamus lizingo davėjui. Lietuviškojo apskaitos standarto nuostatos, reglamentuojančios nuomos apskaitą, didele dalimi sutampa su tarptautiniu verslo apskaitos standartu ir daro pagrindą tiek pačios apskaitos, tiek sąvokų reikšmių suvienodinimui, tačiau dėl ribotos magistro darbo apimties jo nuostatų aptarimas nebūtinai.

3.3. Pareiga rūpintis ir tinkamamai išlaikyti lizingo dalyką

Daug diskusijų nekelia ir, galima teigti, savaime suvokiama daikto valdytojo pareiga elgtis su daiktu kaip su savo. Bendro pobūdžio pareiga elgtis maksimaliai rūpestingai ir savo veiksmais nedaryti žalos kitų asmenų interesams deklaruojama visose nuomos sutarčių rūšyse. Be to, magistro darbo autorės nuomone, tokia pareiga bendriausiu požiūriu turėtų apimti (reikšti) pareigą elgtis su lizingo dalyku taip, kaip sutartyje nustatyta, todėl atskiras šiai pareigai analizuoti skyrius nebus išskiriamas. Finansinio

³⁸ 20-as verslo apskaitos standartas „Nuoma, lizingas (finansinė nuoma) ir panauda“ [interaktyvus] [žiūrėta 2010 m. lapkričio 6 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.tax.lt/vas/2_20.pdf>. [žiūrėta 2010 m. lapkričio 6 d.]. [žiūrėta 2010 m. lapkričio 6 d.].

³⁹ Ibid.

⁴⁰ International Accounting Standard 17. Leases [interaktyvus] [žiūrėta 2010 m. lapkričio 6 d.], 2010, Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/accounting/docs/consolidated/ias17_e_n.pdf> [žiūrėta 2010 m. lapkričio 6 d.].

lizingo sutarties atveju CK 6.571 str. 4 d. nustatoma aiški nuostata, kuri įpareigoja lizingo gavėją daiktu naudotis ir jį išlaikyti rūpestingai ir atidžiai, palaikyti jį tokios būklės, kokios jam buvo perduotas, atsižvelgiant į normalų susidėvėjimą bei sutartyje aptartus jo pakeitimus. Nuo lizingo sutarties dalyko perdavimo lizingo gavėjui tenka visos daikto išlaikymo ir remonto išlaidos. Pažymėtina, kad lizingo gavėjas privalo daryti einamąjį ir kapitalinį remontą. Tai išimtis iš bendrosios taisyklės, pagal kurią kapitalinio remonto pareiga paprastai yra nuomotojo pareiga (CK 6.492 str. 1 d.).⁴¹ Labai svarbu paminėti CK 6.571 str. 5 d. nustatytą lizingo davėjo teisę panaudoti kraštutinį lizingo davėjo teisių gynimo būdą - sutarties nutraukimą - tokios pareigos nevykdymo atveju.

Lyginant CK su kitais tarptautiniais šaltiniais, galima teigti, kad ir Otavos konvencijoje nustatoma nuostata rūpintis ir saugoti finansinio lizingo sutarties dalyką. Konvencijos 9 str. 1 d. numato lizingo gavėjo pareigą tinkamai rūpintis lizingo dalyku, naudoti jį protingu būdu ir išlaikyti jį tokios būklės, kurios jis buvo gautas, kartu atsižvelgiant į teisingą naudojimą bei šalių susitartus pakeitimus. Konvencijos 9 str. 2 d. nustato, kad kai lizingo sutarties terminas eina į pabaigą, išskyrus kai pasinaudojama teise pirkti įrangą ar ją nuomoti vėlesniems periodams, lizingo gavėjas turėtų gražinti įrangą lizingo davėjui tinkamos būklės. Modelinio lizingo įstatymo 18 straipsnyje nustatytas analogiškas reglamentavimas, tačiau, skirtingai nei šie minėti teisės aktai, DCFR šią pareigą nagrinėja kur kas giliau, įtvirtindama straipsnį, kuris nustato turto naudojimo pobūdžio, aptarto sutartimi, aspektus. Pirmoje straipsnio dalyje nustatyta lizingo gavėjo pareiga laikytis reikalavimų ir apribojimų, kylančių iš sąlygų, aptartų šalių. Lizingo gavėjas privalo naudoti turtą tokiu būdu, kuris gali būti pagrįstai tikėtinas tam tikromis aplinkybėmis, atsižvelgiant į nuomos trukmę, nuomos tikslus ir turto pobūdį. Taip pat lizingo gavėjas privalo imtis visų priemonių, kurios tiesiogiai gali būti tikėtinos ir būtinos siekiant išsaugoti normaliai funkcionuojantį turtą tiek, kiek tai būtų protinga, atsižvelgiant į nuomos trukmę, tikslus ir turto pobūdį. Šio straipsnio 2 d. nustatyta, kad kai nuomos mokestis yra apskaičiuojamas atsižvelgiant į nusidėvėjimą, lizingo davėjas privalo per nuomos periodą išlaikyti turtą tokioje padėtyje, kurioje jis buvo nuomos pradžioje, atsižvelgiant į naudojimą ir nusidėvėjimą, kuris laikomas normaliu tai turto rūšiai. Remiantis 5:105 str. 1 d., lizingo gavėjas privalo imtis priemonių išlaikyti ir taisyti turtą, kas tiesiogiai turėtų būti daroma lizingo davėjo, jeigu priemonės yra būtinos siekiant išvengti pavojaus ir žalos turtui bei tai yra neįmanoma ar nepraktiška pačiam lizingo davėjui. Lizingo gavėjas turi teisę į lizingo davėjo

⁴¹ MIZARAS, Vytautas. *Lizingo sutarties sampratos aiškinimas pagal Civilinį kodeksą*. Justitia, 2003, p. 12.

kompensaciją ar tam tikrais atvejais atlyginimą, kartu atsižvelgiant į išlaidas (pinigų ar turto) tiek, kiek jų buvo protingai (pagrįstai) patirta minėtiems tikslams. Iš to, kas išdėstyta, galima daryti išvadą, kad ši principų sistema iš visų analizuotų teisės aktų labiausiai detalizavo analizuojamos pareigos turinį. Tačiau pabrėžtinai faktas, kad tinkamo daikto būklės išlaikymo pagal sutartį ir rinkos standartus pareiga ypač akcentuojama norminiuose šaltiniuose.

Anglijos pavyzdinės finansinio lizingo sutartys⁴² tokią lizingo gavėjo pareigą išlaikyti ir rūpintis perduotu turtu įtvirtina gana sudėtingai, tačiau išsamiai - atkreipia į dėmesį į daugelį detalių, kurių Lietuvos pavyzdinėse finansinio lizingo sutartyse neišvėlgsi. Pavyzdžiui, labai sumani nuostata, apimanti kone daugelį tokios pareigos įgyvendinimo išraiškų, yra ta, kad lizingo gavėjas išsipareigoja nenaudoti turto neteisėtam tikslui. Neteisėtumas šiuo atveju galėtų apimti tiek baudžiamosios teisės ginamus, tiek ir komercinės sutarties nustatytus turto naudojimo tikslus. Be jokios abejonės, Anglijos verslo subjektai yra linkę pakankamai apsaugoti savo interesus, išskaidydami lizingo gavėjo pareigas. Tokia iniciatyva, magistro autorės nuomone, vertintina teigiamai, nes pakankamai detalizavus pareigas ir kuo kruopščiau paruošus sutartį, vėliau gali kilti mažiau įrodinėjimo ir bendresnių nuostatų analizavimo problemų. Pavyzdžiui, finansinio lizingo sutartyje įtvirtinus lizingo gavėjui pareigą gauti lizingo davėjo leidimą leisti transportuoti lizingo dalyką į kitą šalį, vėliau gali būti išvengta tam tikrų ginčų, susijusių su lizingo dalykui padaryta žala ar jo netekimu, nes faktas būtų įvykęs su tam tikra „lizingo davėjo priežiūra“. Be jokios abejonės, verslo subjektai turėtų įtraukti į savo finansinio lizingo sutartį sąlygas, uždraudžiančias lizingo gavėjui pakeisti ar rekonstruoti turtą, kad turtas atliktų kitas funkcijas, nei skirta. Sunku įsivaizduoti tokią situaciją, tačiau, manytina, kad nustačius tokią nuostatą, nors ir būtų išvengta žalos turtui, bet, tarkime, galėtų pasikeisti lizingo davėjo pagrįstai tikėtini turto nusidėvėjimo normatyvai turtą naudojant ne pagal paskirtį, nors ir verslo tikslais, o kitu būdu, skatinančiu greitesnį turto nusidėvėjimą, pavyzdžiui, iš vilkiko priekabos padarius komercinių prekių sandėlį.

Kartais lizingo sutartyse galima rasti kurioziškų, tačiau teisiškai pagrįstų sąlygų. Pavyzdžiui, pavyzdinėje finansinio lizingo sutartyje lizingo gavėjas išsipareigoja leisti prikabinti lizingo davėjo kaip verslo subjekto lentelę su jo bendrovės ar prekės ženklo pavadinimu.⁴³ Toks reguliavimas yra gana patrauklus, nes minėtos nuostatos tikslas tikriausiai yra kaip prevencinė priemonė nuo neteisėto daikto perleidimo tretiesiems asmenims. Nors, magistro darbo autorės nuomone, vargu, ar tokia nuostata turėtų didelę

⁴² WAIMAN. David. *Leasing. Second edition*. London: Sweet&Maxwell, 1995, p. 326.

⁴³ Ibid. p. 326.

praktinę reikšmę Lietuvoje, daugeliu atveju toks nustatymas galėtų būti suprantamas kaip savotiška reklama.

Siekiant užtikrinti lizingo davėjo kaip teisėto savininko interesus, magistro darbo autorės nuomone, patartina lizingo davėjams kuo dažniau atlikti lizingo dalyko patikrinimą siekiant išvengti turto praradimo tais atvejais, kai lizingo gavėjas nesirūpina lizingo dalyku ar silpnina jo ekonominę vertę, bei finansinio lizingo sutarties nutraukimo atvejų dėl tokios pareigos nevykdymo. Inspektavimas paprastai turėtų vykti darbo valandomis, tačiau patartina tokį laiką konkrečiai aptarti sutartyje, kartu atsižvelgiant į lizingo gavėjo verslo poreikius ir dinamiškumą.

3.4. Pareiga gauti lizingo davėjo sutikimą prieš atliekant tam tikrus veiksmus

Pareigos gauti lizingo gavėjo sutikimą prieš perleidžiant lizingo dalyką kitam asmeniui ar gauti sutikimą prieš įkeičiant daiktą, o taip pat ir perleidžiant nustatymo būtinumas net negalėtų būti kvestionuojamas, nes tai yra vienas savininko iš teisių apsaugos būdų, leidžiančių disponuoti nuosavybe tik savininko leidimu ir jo nustatyta apimtimi. Magistro darbo autorės nuomone, pareiga gauti lizingo davėjo sutikimą prieš perleidžiant lizingo dalyką kitam asmeniui šiuo atveju siejasi ir su subnuomos teise. CK 6.568 str. 3 d. įpareigoja lizingo gavėją prieš perleidžiant teisę naudotis lizingo sutarties dalyku ar kitokią iš lizingo sutarties atsirandančią teisę gauti išankstinį rašytinį lizingo davėjo sutikimą. To paties straipsnio 4 dalis įpareigoja lizingo gavėją gauti sutikimą prieš daiktą įkeičiant. Toks reguliavimas, kaip minėta, nustatytas siekiant apsaugoti lizingo davėjo turtinius interesus, tai yra, lizingo dalyko kaip lizingo davėjo nuosavybės teisės objekto išsaugojimą. Kita vertus, lizingo gavėjo sutikimo šių veiksmų atlikimui nereikalaujama, nes taip apsaugoma lizingo gavėjo kaip savininko teisė disponuoti savo nuosavybės objektu.

Otavos konvencijoje numatytas reglamentavimas taip pat leidžia lizingo gavėjui perduoti savo teises naudotis lizingo dalyku (angl. - *equipment*) ar kitas teises pagal lizingo sutartį tik su lizingo davėjo sutikimu ir atsižvelgiant į trečiųjų šalių teises. Otavos konvencijoje nėra kalbama apie atsisakymo priežastis ir jų pateisinimą. Straipsnio, įteisinančio sublizingą, Otavos konvencijoje nėra, tačiau, magistro darbo autorės nuomone, toks institutas neturėtų būti neteisėtas ir turėtų būti atsižvelgiama į konvencijoje numatytą reglamentavimą lizingo gavėjui perleisti teises į lizingo dalyką, nors ir su lizingo davėjo sutikimu. Tokia nuostata netiesiogiai įteisina sublizingą ir gali

būti daroma išvada, kad ir sublizingo atveju turėtų būti gaunamas lizingo davėjo sutikimas.

Modeliniame lizingo įstatyme numatytas reglamentavimas iš esmės turi panašumų su minėtuose teisės aktuose nustatytu reglamentavimu, tačiau šiame įstatyme labai detalai aptarta situacija, reglamentuojanti cesiją - lizingo davėjo teisių perdavimą. Teisės doktrinoje galima aptikti tokio reglamentavimo pateisinimą, kuomet teigiama, kad tokią perleidimo teisę įteisinanti nuostata leidžia lizingo davėjui naudoti iš lizingo gavėjo gaunamą mokėjimų srautą savo kapitalo reikmių finansavimui.⁴⁴ Bendrosios teisės sistemos šalyje - JAV - lizingo dalyko perleidimo reglamentavimas yra deleguotas būtent šalių sutarčiai, kur UCC 2A-303 straipsnyje numatyta, kad jeigu perdavimas atliktas pažeidžiant lizingo sutartį, šalis, kuri nėra perdavusi lizingo dalyko teisės, gali ginti savo teises pagal nurodytus straipsnius. Toks reglamentavimas yra ypatingai liberalus ir, skirtingai nei aptartuose teisės aktuose, čia nuosavybės teisės gynimas pagal nustatytą reglamentavimą nėra prioritetas.

DCFR reglamentavimas yra kur kas aiškesnis. Sistemos 7:102 straipsnyje numatyta, kad lizingo gavėjo teisės vykdyti lizingo davėjo pareigas pagal nuomos sutartį negali būti perleistos be lizingo davėjo sutikimo. Tos pačios sistemos 7:103 straipsnyje numatyta, kad lizingo gavėjas negali subnuomoti turto be lizingo davėjo sutikimo. Jeigu lizingo davėjo sutikimas nėra gautas be pateisinamos priežasties, lizingo davėjas gali nutraukti sutartį, išsiųsdamas lizingo davėjui pranešimą per protingą terminą. Kyla klausimas, kaip tokia norma turėtų veikti praktikoje, ir kokios lizingo gavėjo nesutikimo leisti pasinaudoti subnuomos teise priežastys galėtų būti ir kaip jas paaiškinti. Praktikoje toks nesutikimas galėtų būti aiškinamas nebent asmens finansinius rodiklius parodančiais dokumentais, prasta reputacija, teistumu ar dar kitais aspektais. Todėl, magistro darbo autorės nuomone, tokia teisės akto norma turėtų būti detalizuota tuo aspektu, kad lizingo gavėjas privalėtų pateikti finansinius ir kitus duomenis siekiant lizingo davėjui atskleisti informaciją apie subnuomininko finansinę ir kitokią būklę. Šiai dienai finansinio lizingo subnuomą reglamentuojančiuose teisės aktuose to nėra padaryta.

3.5. Pareiga gražinti lizingo dalyką po finansinio lizingo sutarties nutraukimo

Labai svarbi ir diskutuotina yra lizingo gavėjo pareiga gražinti lizingo davėjo dalyką po finansinio lizingo sutarties nutraukimo. Toks reikalavimas yra nustatytas CK, kur 6.574

⁴⁴ *UNIDROIT model law on leasing. Official Commentary* [interaktyvus] [žiūrėta 2010 m. gruodžio 1 d.]. 2010, Prieiga per internetą: < <http://www.unidroit.org/english/documents/2010/study59a/s-59a-24-e.pdf>>. [žiūrėta 2010 m. gruodžio 1 d.].

str. nustatyta, kad po lizingo sutarties nutraukimo lizingo davėjas turi teisę reikalauti grąžinti sutarties dalyką. Nevykdant tokios pareigos, ne tik šis straipsnis būtų tinkamas reikalavimo pagrindas, tačiau ir atsirastų pagrindas reikšti vindikacinį ieškinį (lot. - *actio vindicatio*) ir reikalauti grąžinti daiktą iš neteisėto valdymo, kartu reikalaujant nuostolių atlyginimo, nes CK 4.95 straipsnis suteikia savininkui gynybos teisę - išreikalauti savo daiktą iš svetimo neteisėto valdymo. Apskritai tokia pareiga, manytina, turėtų išplaukti iš daugelio valstybių norminių teisės aktų nustatyto reglamentavimo, nors ir tuo atveju, kai tiesiogiai tokia pareiga neįtvirtinta.

Tarptautiniai teisės aktai taip pat nenukrypsta nuo tokio reglamentavimo, todėl tokios pareigos būtinumo klausimas net negali būti keliamas. Pavyzdžiui, Otavos konvencija tokią pareigą įtvirtina 9 str. 2 d.. Modelinio lizingo įstatymas taip pat 18 str. 2 d. įtvirtina nuostatą, kad kai nuoma pasibaigia ar yra nutraukiama, lizingo gavėjas, išskyrus kai pasinaudojama teise pirkti turtą ar naudotis juo tolesnį nuomos periodą, turi grąžinti turtą lizingo davėjui sąlygomis, numatytomis nurodytame straipsnyje. DCFR tokią pareigą įtvirtina 5:109 str., UCC – 2A-530 str. Paminėtinas ir Keiptauno konvencijos reglamentavimas. Konvencijos 10 straipsnyje nustatyta ne tik sutarties nutraukimo galimybė, bet ir nuomos dalyko grąžinimo pareiga.

3.6. Kitos lizingo gavėjo pareigos, priklausančios nuo sutarties šalių valios

Atsižvelgiant į faktą, kad teisės doktrinoje nėra suformuotas konkretus sutarties rengimo mechanizmas, kuriuo pasinaudojus galima būtų paruošti tobulą sutartį, kiekvienos sutarties šalys pritaiko joms geriausiai tinkančias sutarties sąlygas, remiantis toje valstybėje susiklosčiusia praktika, teisiniais reguliavimo aspektais ir sutarties santykių specifika. Pavyzdžiui, norminiuose teisės aktuose aptinkamas reglamentavimas, nustatantis, kad lizingo gavėjas privalo informuoti lizingo davėją apie žalą ar pavojų lizingo dalykui, taip pat ir apie trečiosios šalies reikalavimo teisę, jeigu dėl šių aplinkybių lizingo davėjas turi imtis tam tikrų veiksmų pagal įstatymą ar sutartį. DCFR 5:107 straipsnio 2 ir 3 dalyse nustatyta sąlyga, kad lizingo gavėjas privalo informuoti lizingo davėją per protingą laiką po to, kai pats lizingo gavėjas sužino apie šias aplinkybes ir jų pobūdį. Preziumuojama, kad lizingo gavėjas žino apie tokias aplinkybes ir jų pobūdį, jei tai yra protingai tikėtina, kad jis žino.

Lizingo sutartyse lizingo gavėjui neišvengiamai nustatoma pareiga apdrausti lizingo dalyką siekiant apsaugoti lizingo davėjo turtą. Tokia pareiga yra neatsiejama nuo finansinio lizingo sutarties, nors niekas nedraudžia šalims susitarti kitaip, tai yra, lizingo

dalyko apdraudimo našta perkelti ant lizingo davėjo. CK paminėtinas ir 6.526 str., kuriame nustatyta, kad nuomininkas privalo mokėti nuomojamos transporto priemonės naudojimo ir išlaikymo išlaidas, taip pat mokėti draudimo įmokas, jeigu sutartis nenustato ko kita. Tačiau apskritai lizingo santykius reglamentuojančiame skyriuje įstatymų leidėjas nenustato pareigos apdrausti lizingo objektą, bet toks veiksmas yra vienas iš saugaus finansinių paslaugų verslo variklių. Kaip jau anksčiau minėta, finansinė nuoma pagal Lietuvos paslaugų klasifikatorių yra laikoma finansine paslauga. Tokios pareigos buvimas apsaugo lizingo davėjo turtą nuo tam tikrų rizikų, tai yra, pateisina draudimo instituto tikslus - apsaugo turtą nuo tokių rizikų kaip avarija, gaisras, nelaimingi atsitikimai ir kitokie draudiminiai įvykiai. Finansinio lizingo dalyko draudimo sutartis tarp lizingo gavėjo ir draudiko yra laikoma sutartis trečiojo asmens, tai yra, lizingo davėjo naudai, o tai reiškia, kad draudiminio įvykio metu draudimo išmoka bus išmokama tiesiogiai lizingo davėjui. Paprastai lizingo gavėjas išipareigoja apdrausti lizingo dalyką nuo faktiško turto atsiėmimo momento iki visų sutarties sąlygų įvykdymo.

Šiuo klausimu Lietuvos teismų praktikos analizė būtina. Pagal suformuotą teismų praktiką finansinio lizingo dalyko draudimo srityje matyti, kad ginčai dažniausiai kyla dėl draudiko nenoro mokėti draudimo išmoką bei ginčų, kam konkrečiai tokia išmoka turėtų būti mokama. Pasimato ir tokių ginčo atveju, kuomet draudimo išmoką siekia pasisavinti ne tas asmuo, kuriam pagal įstatymus ir sutartį priklauso. Vienoje byloje LAT analizavo, ar būtų teisėta, jeigu draudėjas, naudos gavėju nurodęs kitą asmenį, pats reikalautų draudimo išmokos iš draudiko. Teismas pasisakė, kad tokiais atvejais reikėtų taikyti CK 6.1006 str. Šio straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad draudėjas turi teisę pakeisti draudimo sutartyje nurodytą naudos gavėją kitu asmeniu, išskyrus įstatymuose ar sutartyse numatytas išimtis, apie tai raštu pranešdamas draudikui. Taip pat teismas konstatavo, kad remiantis CK 6.1006 str. 3 d., naudos gavėjas negali būti pakeistas kitu asmeniu, jeigu jis įvykdė kokias nors prievoles pagal draudimo sutartį arba pareiškė reikalavimą draudikui išmokėti draudimo išmoką. Pagal šią normą pakeisti naudos gavėjo negalima jau tada, kai pastarasis dar tik pareiškė reikalavimą draudikui išmokėti draudimo išmoką, todėl teisėjų kolegija konstatavo, kad draudimo išmoką išmokėjus naudos gavėjui, jo pakeitimas kitu asmeniu juolab negalimas.⁴⁵ Kitas teismų praktikoje pasitaikęs atvejis buvo susijęs su draudimo sutarties galiojimo laikotarpiu bei draudimo įsigaliojimo momentu. LR draudimo įstatymo 2 str. 17 p. nustatyta, kad draudimo laikotarpis yra laiko tarpas nuo draudimo apsaugos pradžios iki pabaigos. Jis nebūtinai

⁴⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. rugsėjo 6 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Autrona“ v. UAB „If draudimas“, Nr. 3K-3-455/2006, kat. 73.1.

sutampa su draudimo sutarties terminu. Byloje ieškovas (draudėjas) kreipėsi į atsakovą (draudiką) dėl draudimo išmokos išmokėjimo. Tačiau atsakovas atsisakė ją išmokėti, nurodydamas, kad pirmą eilinę draudimo įmoką ieškovas sumokėjo po įvykio, tai yra, 2007 m. gruodžio 17 dieną. Taisyklių 7.1 punkte buvo nustatyta, kad draudimo sutartis įsigalioja polise nurodytą dieną, bet ne anksčiau kaip sekančią kalendorinę dieną po draudimo įmokos ar pirmos jos dalies įskaitymo į įmonės sąskaitą. Draudimo polise buvo nustatyta draudimo sutarties, kartu ir draudimo apsaugos įsigaliojimo data, tai yra, 2007 m. gruodžio 19 d., 00:00 val. be papildomų sąlygų ar nuorodų į standartines sąlygas, tai yra, kitaip nei aptartas draudimo sutarties įsigaliojimas pagal taisyklių 7.1 punktą, todėl teismas konstatavo buvimą individualiai šalių aptartos sutarties ir draudimo apsaugos įsigaliojimo sąlygos, kuriai teikiama pirmenybė pagal CK 6.178 straipsnį. Draudimo sutarties galiojimui nėra reikšminga aplinkybė, jog ieškovo atstovas polise pasirašė 2007 m. gruodžio 19 d., tai yra, jau po draudimo objekto sunaikinimo.⁴⁶ Iš paminėtų bylų galima spręsti, kad teismai daugiau akcentuoja pačio draudėjo tikslus ir ketinimus, o ne formalųjį draudimo sutarties vykdymą. Tokiais atvejais nekyla problematikos dėl šalių interesų subalansavimo, priešingai nei finansinio lizingo sutarties nutraukimo atveju kylančios problematikos, kuri bus nagrinėjama kituose darbo skyriuose.

⁴⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. birželio 12 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Jujūra“ v. UAB „BTA draudimas“, Nr. 3K-3-263/2009, kat. 73.2.5.5; 42.6; 114.11; 95.2.

4. Finansinio lizingo sutarties pažeidimo kaip lizingo davėjo rizikos samprata

Kiekvienas verslo subjektas, sudarydamas sutartį, prisiima jos neįvykdymo riziką – kredito įstaigos ne išimtis. Bendrosios teisės šalių teisinėje literatūroje, kurioje nagrinėjamas lizingo institutas, pateikiama tam tikrų nuomonių dėl lizingo davėjo prisiimamos rizikos. Pavyzdžiui, jeigu lizingo gavėjas nesumoka laiku lizingo mokėjimų, tuomet yra mažiau galimybių, kad lizingo davėjas realizuos savo pajamas, nebent yra lygiagrečiai mokama kažkokia kompensacija. Paprastai tokiu atveju turėtų būti nutraukiama nuomos sutartis. Tačiau pateikiami tam tikri lizingo davėjo apsaugos variantai. Pavyzdžiui, pažeidimų ir kredito rizikos išvengti galima tuo atveju, jei trečioji šalis garantuoja mokėjimus, taip pat, remiantis sutartimi, reikalauja iš lizingo gavėjo primokėti tam tikras proporcingas sumas lygiagrečiai įprastiems mokėjimams. Turto ir likutinės vertės rizikos išvengti galima garantuojant turto vertės apsaugą, o tą galėtų sėkmingai padaryti draudimas ir likutinės vertės apsaugos garantija. Finansų ir mokesstinės rizikos išvengimo atveju bendrosios teisės šalių teisininkai siūlo sutartyje susitarti visą mokesčių riziką kompensuoti lizingo gavėjo lėšomis.⁴⁷ Lietuvoje lizingo davėjai daugiau linkę pasinaudoti draudimine apsauga, tai yra, pakankamai senu ir primityviu apsaugos nuo rizikos būdu, bet draudimo apsauga neapsaugos lizingo davėjo tuo atveju, kai nemokami mokėjimai, bent jau, kiek žinoma, draudimo bendrovės dabar tokių paslaugų neteikia. Draudiminė apsauga iš esmės apsaugo tik turto praradimo ar sugadinimo atveju, o nuolat kylančių ginčų dėl lizingo gavėjo pažeidimų mokėti lizingo įmokas neįtakoja. Magistro darbo autorės nuomone, proporcingų sumų mokėjimas kartu su lizingo mokėjimais Lietuvoje būtų visai realus ir naujas institutas, be to, kartu galėtų būti laikomas tam tikru užstatu, iš dalies apsaugančiu lizingo davėją sutarties pažeidimo atveju. Pavyzdžiui, lizingo gavėjas sąžiningai moka mokėjimus kol galiausiai sustoja, kas dažna situacija šiai dienai. Tuo metu lizingo davėjas pasinaudoja užstatu lizingo pradžioje ar periodinėmis įmokomis kaip užstatu bei padengia įsiskolinimą. Toks siūlymas gali turėti privalumų, tai yra, atitolinti lizingo sutarties nutraukimą, kas abiem šalims būtų į naudą: lizingo davėjas kurį laiką gautų eilinius mokėjimus, tuo tarpu lizingo gavėjas galėtų pataisyti padėtį tariantis su lizingo davėju dėl įmokų mokėjimo grafiko pakeitimo arba, kitu atveju, ieškoti papildomo finansavimo. Aišku, šiame institute galima būtų išvelgti ir tam tikrų problemiško aspekto. Lizingo gavėjo įmonė gali nesugebėti iškart mokėti dvigubai, jai gali būti per brangu. Tačiau, kita vertus, paprastai praktikoje

⁴⁷ WAIMAN, David. *Leasing. Second edition*. London: Sweet&Maxwell, 1995, p. 325.

bent jau lizingo pradžioje įmonės masto pozityviai. Pastebėtina, kad bendrovė yra paėmusi ne vieną dalyką lizingo būdu, ar, kita vertus, ryžtasi brangiems pirkiniams. Tad šiuo atveju pradinis užstatas neturėtų pabloginti ar labai ženkliai susilpninti esančią įmonės finansinę padėtį, o dar geriau – vėliau toks rezervas gali būti naudingas abiems šalims. Svarbu pažymėti, kad lizingo gavėjui tvarkingai mokant įmokas toks užstatas būtų gražinamas. Magistro darbo autorė lizingo bendrovėms teikia tokį pasiūlymą, atsižvelgdama į plačiai paplitusį vengimą (negalėjimą) mokėti įmokas, kuris verčia analizuoti lizingo gavėjo pareigų nevykdymo instituto padarinių šalinimo aspektus.

4.1. Esminio finansinio lizingo sutarties pažeidimo samprata ir esmė

Vieną paprasčiausių esminio sutarties pažeidimo sampratų tikriausiai apibūdintų ta situacija, kuomet viena šalis įgauna teisę vienašališkai nutraukti sutartį. Tai savotiška nukentėjusiosios šalies gynybos priemonė, įtvirtinta tiek kontinentinės, tiek ir bendrosios teisės šalių aktuose. Konkretūs pavyzdžiai galėtų būti ne tik magistro darbe analizuojami tarptautiniai teisės aktai, bet ir kiti, ne mažiau svarbūs, pavyzdžiui, Jungtinių Tautų konvencija dėl tarptautinių prekių pirkimo - pardavimo sutarčių.⁴⁸ Teisės doktrinoje buvo įrodyta, kad nepaisant formalių teisės sistemų skirtumo, visos pagrindinės teisės sistemos remiasi vienu fundamentaliu principu, t.y. norint nutraukti sutartį, pažeidimas turi būti tam tikro svarbumo (ang. - *the default attains a certain minimum degree of seriousness*).⁴⁹ Lietuvoje esminio sutarties pažeidimo sampratą įtvirtina CK, kur 6.217 str. 2 d. numatyta, kad nustatant, ar sutarties pažeidimas yra esminis, ar ne, turi būti atsižvelgiama į tam tikrus faktus, tokius kaip: ar nukentėjusi šalis iš esmės negauna to, ko tikėjosi iš sutarties, išskyrus atvejus, kai kita šalis nenumatė ir negalėjo protingai numatyti tokio rezultato; ar pagal sutarties esmę griežtas prievolės sąlygų laikymasis turi esminės reikšmės; ar prievolė neįvykdyta tyčia ar dėl didelio neatsargumo bei, ar neįvykdymas duoda pagrindą nukentėjusiai šaliai nesitikėti, kad sutartis bus įvykdyta ateityje, taip pat, ar sutarties neįvykdžiusi šalis, kuri rengėsi įvykdyti ar vykdė sutartį, patirtų labai didelių nuostolių, jeigu sutartis būtų nutraukta. Vadinasi, praktika sukūrė gana sudėtingą situaciją - pagrindinis dėmesys turėtų krypti būtent į aplinkybių vertinimą, todėl galima teigti, kad konkretaus pažeidimo kaip veiksmo, kas besąlygiškai lemtų sutarties nutraukimą, nėra. Tokį aplinkybių vertinimą palaiko ir LAT doktrina, kuri, beje,

⁴⁸ 1980 m. Jungtinių tautų konvencija dėl tarptautinio prekių pirkimo – pardavimo. Valstybės žinios, 1995-12-15, Nr. 102-2283.

⁴⁹ AMBRASIENĖ, Dangutė, BARANAUSKAS, Egidijus, BUBLIENĖ Danguolė [et al]. *Civilinė teisė. Prievolių teisė*. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto leidybos centras, 2004, p. 168.

yra pakankamai turtinga šiuo klausimu. LAT yra konstatavęs, kad pripažįstant sutarties pažeidimą esminiu bei sudarančiu pagrindą taikyti adekvačią gynybos priemonę, t.y. sutarties nutraukimą, turi būti įvertinta, ar nukentėjusios šalies interesai dėl tokio pažeidimo buvo iš esmės suvaržyti, ar ta šalis negavo didžiaja dalimi to, ką pagal sutartį per visą jos terminą pagrįstai tikėjosi gauti, taip pat, ar nukentėjusios šalies teisėti ir pagrįsti lūkesčiai dėl numatytų sutarties vykdymo rezultatų lieka neįgyvendinti vien dėl sutartį pažeidusio kontrahento veiksmų, ar ir dėl kitų priežasčių.⁵⁰ Vertinant CK 6.217 str. 2 d. nurodytus kriterijus, į kuriuos turi būti atsižvelgiama nustatant, ar sutarties pažeidimas yra esminis, darytina išvada, kad kuo didesnis yra atotrūkis tarp sutarties neįvykdymo ir pažadėto vykdymo, tuo didesnė yra tikimybė, kad sutarties nevykdymas esant ginčui bus pripažintas esminiu.⁵¹ Šie teismo teiginiai, nors ir teisingi, tačiau sukuria gana daug painiavos, pavyzdžiui, kas bus esminis sutarties pažeidimas – vieno mėnesio įmokos nesumokėjimas ar trijų. Pavyzdžiui, nutraukus lizingo sutartį nesumokant vienos įmokos, tokie padariniai bus kur kas skaudesni lizingo gavėjui nei lizingo davėjui kaip pelningai kredito bendrovei, todėl tokia situacija neigiamai veiktų šalių interesų lygybę ir subalansavimą. LAT yra konstatavęs, kad svarbu atsižvelgti ir į sutarties vykdymo tarp šalių susiklosčiusią praktiką, taip pat į sutartį pažeidusios šalies vaidmenį, tai yra, nustatyti, ar sutartis netinkamai įvykdyta sąmoningai to siekiant (tyčia), ar dėl aplaidumo (didelio neatsargumo).⁵² Gal ir įmanoma būtų šioje situacijoje atsižvelgti į tarp šalių susiklosčiusią praktiką, tačiau lizingo versle tokios pozicijos įgyvendinimą iš dalies stabdo tai, kad lizingo bendrovės su lizingo įmonėmis sutartis sudaro pagal jau iš anksto parengtus šablonus, nusistovėjusią kredito įstaigos praktiką ir turėjimą aiškiai didesnių derybinių galių.

Finansinio lizingo sutarties nutraukimas lizingo gavėjui yra kur kas nemalonesnes pasekmes lemiantis procesas nei lizingo davėjui, nes sutarties nutraukimo atveju lizingo davėjas turės teisę ne tik negražinti pagal lizingo sutartį sumokėtų įmokų, bet ir atsiimti lizingo dalyką, todėl, magistro darbo autorės nuomone, kuo ilgiau lizingo gavėjas vykdė sutartį, tuo skaudesnės pasekmės bus ją nutraukus lizingo davėjo vienašaliu sprendimu. Todėl praktikoje girdima lizingo davėjo kaip profesionalios kredito įstaigos piktnaudžiavimo savo padėtimi atveju, pavyzdžiui, prastos ekonominės padėties laikotarpiu lizingo gavėjui kaip verslo subjektui, neturinčiam lėšų sumokėti mėnesinių lizingo įmokų, atsisakoma tartis dėl mokėjimų sistemos palengvinimo iki kol bendrovė

⁵⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje AB „Alvilė“ v. Nacionalinei žemės tarnyba prie ŽŪM ir kt., Nr. 3K-3-473/2010, kat. 42.11.1; 50.8.

⁵¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje Jevgenijus Zolotariavas v. „Baldras“. Nr. 3K-P-346/2004, kat. 37.8; 45.7.

⁵² Ibid.

atgaus sutarties sudarymo metu buvusią finansinę padėtį. Praktikoje visai realūs atvejai, kuomet lizingo gavėjui ar jo atstovui stengiantis geranoriškai susitarti, atsisakoma bendrauti bei tuo pačiu vilkinamas laikas dėl to, kad siekiama nutraukti finansinio lizingo sutartį. Kita vertus, tokius veiksmus galima teisinti nebent kredito įstaigos noru išbraukti iš kontrahentų sąrašų nemokius ar mažai mokius asmenis tikint, kad jie nepataisys savo finansinės padėties ar greitai bankrutuos. Todėl siūlytina lizingo davėjui paprašyti pateikti finansinius rodiklius parodančius dokumentus ir tik tuomet tartis dėl mokėjimų grafiko keitimo.

Bendradarbiavimas svarbus tiek prieš sutarties sudarymą, tiek jos vykdymo metu, ir jos nevykdymas pakankamai skausmingas lizingo įmonei. Bendradarbiavimo principas CK įtvirtintas ir įstatymo leidėjo. CK 6.200 str. 2 d. nustatyta, jog vykdydamos sutartį, šalys privalo bendradarbiauti ir kooperuotis. Lizingo davėjas - tai stabilias pajamas ir milžinišką įstatinį kapitalą turintys profesionalūs juridiniai asmenys⁵³, o lizingo gavėjai dažniausiai priešingai - nors ir yra verslo subjektai, tačiau ne kiekvienas verslo subjektas yra profesionalus investuotojas ar šiaip profesionalas verslo srityje, juolab atsižvelgtume į tą faktą, kad labai dažnai lizingo būdu imama įrangą dar tik kuriant ar plečiant verslą. Labai svarbu paminėti dar ir tą aspektą, kad lizingo gavėju gali tapti tiek juridinis, tiek ir fizinis asmuo - verslininkas. Pažymima, kad verslininko sąvoka yra apibrėžta CK 2.4 str. 2 d., pagal kurią fiziniai asmenys, kurie įstatymų nustatyta tvarka verčiasi ūkine komercine veikla, laikomi verslininkais. Tai dar labiau sudaro neprofesionalaus investuotojo įspūdį. Be to, kas išdėstyta, svarbu paminėti LAT poziciją, kad nukentėjusi šalis negali remtis CK 6.217 str. 2 d. ir sutartyje numatytais vienašaliu nutraukimo pagrindais kaip pretekstu nutraukti sutartį. Vien tik formalus sutarties esminių nuostatų pažeidimas, jeigu neatsiranda neigiamų pasekmių (žalos) nukentėjusiai šaliai, paprastai leidžia daryti išvadą, kad nebuvo esminio sutarties pažeidimo, o nukentėjusios šalies rėmimasis tokia aplinkybe vienašališkai nutraukiant sutartį reiškia bandymą įrodyti tariamą ar apsimestinį sutarties nutraukimo pagrindą. Net ir sutarties pažeidimo atveju turi būti dedamos maksimalios pastangos sutarčiai išsaugoti.⁵⁴ Kaip jau anksčiau minėta, magistro darbo autorės nuomone, dabar lizingo įmokų nemokėjimas kaip esminis pažeidimas ne

⁵³ Kaip matyti iš Lietuvos statistikos departamento prie Finansų ministerijos pateiktų finansinės išperkamosios nuomos (lizingo) įmonių balanso rodiklių už 2009 m., įmonių turtas iš viso sudaro 9 090 564 Lt. [interaktyvus] [žiūrėta 2010 m. gruodžio 1 d.] Prieiga prie interneto: <<http://db1.stat.gov.lt/statbank/selectvarval/saveselections.asp?MainTable=M4100201&PLanguage=0&TableStyle=&Buttons=&PXSIId=9336&IQY=&TC=&ST=ST&rvar0=&rvar1=&rvar2=&rvar3=&rvar4=&rvar5=&rvar6=&rvar7=&rvar8=&rvar9=&rvar10=&rvar11=&rvar12=&rvar13=&rvar14=>>>.[žiūrėta 2010 m. gruodžio 1 d.]

⁵⁴Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje *Jevgenijus Zolotariavas v. „Baldras“*. Nr. 3K-P-346/2004, kat. 37.8; 45.7.

visais atvejais turėtų būti pripažįstamas kaip toks, tai yra, reikėtų vertinti situaciją, kokia įmokų suma nebuvo sumokėta, kokia apimtimi tai pažeidė lizingo davėjo interesus, taip sukuriant liberalesnę lizingo gavėjo finansavimo sistemą, juolab, kad lizingo įmokų mokėjimas net ir CK nenumatytas kaip esminis sutarties pažeidimas, paliekant teisę šalims spręsti, kas tai yra.

Nemažiau svarbu sužinoti užsienio teisės aktų pozityviųjų normų formuojamą poziciją. Vertinant ribą tarp didelio ir nedidelio pažeidimo, bendrosios teisės doktrina siūlo atsakyti į tokius klausimus kaip, ar tik nuostolių atlyginimas būtų adekvati gynybos priemonė, siūlo įvertinti santykį tarp to, kas įvykdyta ir to, kas neįvykdyta, taip pat, ar pažeidimo faktas sukelia abejonių dėl galimybės įvykdyti sutartį ateityje. Svarbu atsakyti ir į tai, ar pažeidimo faktas sugriauna nukentėjusios šalies pasitikėjimą, kad sutartį pažeidusi šalis ją tinkamai įvykdys ateityje, ar nukentėjusioji šalis nepagrįstai nepraturtės, jei sutartis bus nutraukta, nes sutartis jau yra iš dalies įvykdyta (pvz. suteikiamos paslaugos), taip pat svarbu atsakyti, ar nukentėjusioji šalis nesiekia šalutinių tikslų, prisidengdama sutarties nutraukimu.⁵⁵ Palyginimui su kontinentinės teisės doktrina, šiuo atveju, Lietuvos teise, galima teigti, kad, nors ir esmė vertinant aplinkybes pripažįstant pažeidimą esminiu ta pati, bet bendroji teisės doktrina labiau atkreipia dėmesį į tas aplinkybes, kurios atsako į klausimą, ar šalis nepiktnaudžiauja savo teisėmis, vienašališkai nutraukdama sutartį, kas labai svarbu įvertinti prieš nutraukiant finansinio lizingo sutartį.

Aptariant teisę unifikuojančius tarptautinius šaltinius, būtina atsižvelgti ir į juose vartojamas esminio sutarties pažeidimo reikšmes. Matyti, kad Otavos konvencijos 13 str. 2 d. nustatyta, kad tuo atveju, kai lizingo gavėjo pažeidimas yra esminis, tuomet lizingo davėjas gali reikalauti išankstinių, pagreintų (angl. - *accelerated*) mokėjimų arba gali nutraukti sutartį.⁵⁶ Tokios pozicijos pagrindumas bus aptariamam vėlesniuose magistro darbo skyriuose. Kitame akte, tai yra, DCFR 7.3.1 str., nustatant, ar pažeidimas yra esminis, turi būti atsižvelgiama, ar tikslus prievolės vykdymas yra sutarties esmė. Tokios pozicijos analizuojant Lietuvos teismų praktiką magistro darbo autorė neaptiko. Minėtame DCFR straipsnyje taip pat nustatyta, kad svarbu atsižvelgti, ar prievolės nevykdymas iš esmės atima susitariančiajai šaliai tai, ko ji tikėjosi pagal sutartį, išskyrus, jeigu ji to rezultato nenumatė ar negalėjo numatyti. Atsižvelgiama ir į tokį faktą, ar

⁵⁵ AMBRASIENĖ, Dangutė, BARANAUSKAS, Egidijus, BUBLIENĖ Danguolė [et al]. *Civilinė teisė. Prievolių teisė*. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto leidybos centras, 2004, p. 168.

⁵⁶ 1988 m. UNIDROIT Tarptautinio finansinio lizingo konvencija. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.unidroit.org/english/conventions/1988leasing/1988leasing-e.htm>>. [žiūrėta 2010 m. gruodžio 1 d.];

nevykdymas yra tyčinis ir leidžia susitariančiajai šaliai pagrindo tikėti, kad šalis neįvykdys savo prievolės ateityje. Be viso to, kas išdėstyta, DCFR galima aptikti ir tokių nuostatų, kurios nustato atvejus, kada sutarties pažeidimas nebus esminis. Antai, 8:104 str. nustato, kad šalis, kurios vykdymo pasiūlymas nėra priimtas kitos šalies dėl to, kad jis neatitinka sutarties, gali pateikti naują vykdymą iki to tarpo, kol vykdymo terminas nepasibaigė. Maža to, DCFR įtvirtina ir lizingo davėjo teisę imtis tam tikrų prevencinių priemonių prieš sutarties pažeidimą. Pagal 8:105 str. 1 d. šalis, kuri protingai tiki, kad tam tikras pažeidimas bus esminis, gali pareikalauti adekvačios garantijos įvykdymo užtikrinimui ir tuo tarpu gali sulaikyti savo prievolių vykdymą tiek laiko, kiek toks pažeidimas tęsiasi.⁵⁷ Prievolės vykdymo sustabdymas yra tarptautinis institutas⁵⁸, todėl ši DCFR nustatyta pozicija nenauja.

Šio instituto praktinį vertinimą padės išaiškinti ir UCC. 2A-523 skyriuje nėra įvardinta esminio pažeidimo sąvoka, tačiau išvardintos lizingo davėjo teisių gynimo priemonės, kuomet lizingo gavėjas neteisėtai nepriima lizingo dalyko ar nemoka mokėjimų. Tuomet, atsižvelgiant į lizingo dalyką ir atsižvelgiant į visą turtą, jeigu pagal įmokas, nustatytas pagal sutartį, sutarties vertė iš esmės sumažėjo lizingo gavėjui padarius tokį pažeidimą, lizingo davėjas turi teisę nutraukti sutartį.⁵⁹ Būtent šiuo atveju esminio pažeidimo samprata ganėtinai skiriasi nuo prieš tai nagrinėtuose teisės aktuose nustatyto reglamentavimo, nes esminiu pažeidimu šiuo atveju pripažįstama ne tik pareigos prižiūrėti lizingo dalyką pažeidimas, tačiau ir įmokų nemokėjimas. Tokia nuostata, magistro darbo autorės nuomone, yra gana netradicinė, aišku, ji nėra ydinga, tačiau turėtų būti nustatytos sąlygos, detalizuojančios įmokų nemokėjimo sąvokos reikšmę, pavyzdžiui, ar įmokos nesumokėjimas už vieną mėnesį jau galėtų būti pagrindas nutraukti sutartį. Ši UCC įtvirtinta nuostata taip pat yra paremta vertinamuoju kriterijumi, nes esminis sutarties vertės sumažėjimas irgi yra pakankamai diskutuotinas klausimas. Praktiškai patogiau, kuomet sutarties šalys gana detalčiai apsitaria, kas ir koku atveju bus laikoma esminiu pažeidimu. Lietuvoje aptinkamose finansinio lizingo sutartyse⁶⁰ yra įvardinami esminio pažeidimo atvejai, kuomet lizingo davėjas įgis teisę vienašališkai

⁵⁷ *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR). Outline edition.* Study group on a European Civil Code and the Research group on EC Private law. Sellier. 2009 m. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/justice/policies/civil/docs/dcfr_outline_edition_en.pdf>. [žiūrėta 2010 m. lapkričio 3 d.]

⁵⁸ CK 6.58 str. 1 d. nustatyta teisė sustabdyti savo prievolės įvykdymą, jeigu sutartinės prievolės įvykdymas yra priešpriešinis, o prievolės šalis, kuri pirma turi atlikti veiksmus prievolei vykdyti, prievolės nevykdo arba yra aišku, jog nustatytu terminu jos neįvykdys.

⁵⁹ Uniform commercial code. [interaktyvus] [žiūrėta 2010 m. gruodžio 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.law.cornell.edu/ucc/2A/>>. [žiūrėta 2010 m. gruodžio 1 d.]

⁶⁰ SUTKIENĖ, Eugenija, MUDĖNAITĖ, Aušra, GRAŽULYTĖ, Vilija *et al.* *Sutarčių žinynas*. Vilnius: UAB „Verslo žinios“, 2008, p. 5.5.

nutraukti sutartį, tačiau kartu ir netiesiogiai nukreipiama į CK, kur aiškinama esminio pažeidimo samprata. Kita vertus, yra nuostatų, kur šalys tiesiogiai įvardina, koks pažeidimas bus esminis, pavyzdžiui, lizingo gavėjui pažeidus pareigą išlaikyti daiktą rūpestingai ir atidžiai, tačiau neaptartos kitos detalės - koks prekės išlaikymas bus rūpestingas ir atidus. Pavyzdžiui, kaip praktikoje reikėtų vertinti įbrėžimus ant vilkiko kėbulo ir panašias situacijas, kurios iš esmės nepadarytų lizingo davėjui didesnės žalos, juolab, kad vertintume tą faktą, jog pasibaigus finansinio lizingo sutarties terminui, lizingo gavėjas įgis teisę išpirkti lizingo dalyką už likutinę vertę. Magistro darbo autorės nuomone, šalys turėtų detaliau aptarti esminio sutarties pažeidimo atvejus prieš įtvirtinant juos sutartyse, tuomet praktikoje kils mažiau ginčų ir nereikės aiškintis įvairių sutarties terminų prasmės bei jos nutraukimo teisėtumo.

5. Finansinio lizingo sutarties nutraukimas kaip kraštutinė lizingo davėjo teisių gynybos priemonė

Nors finansinio lizingo sutarties nutraukimas kaip ir bet kurios kitos sutarties rūšies nutraukimas laikomas kraštutine, kitaip tariant, paskutine gynybos priemone, tačiau galima drįsti įvardinti tokią priemonę šaliai, šiuo atveju, lizingo davėjui, savotiškai patrauklia, ypač tuo atveju, jei lizingo davėjas po sutarties nutraukimo atsirado geresnėje padėtyje nei buvo jos sudarymo metu. Praktika formuoja gana sudėtingas situacijas, ir šio instituto problematiškumą dar padidina netobulas pozityviųjų normų reglamentavimas. Visiškai neginčytina nuomonė, kad teisės jurisprudencijoje, tiek ir teismų praktikoje deklaruojamas *favor contractus* principas, tačiau, vis tik, teismų praktikoje sutarčių nutraukimo institutas išlieka vis dar populiarus. Vienoje byloje LAT konstatavo, kad šiuo principu grindžiamas teisinis reguliavimas reiškia, kad šalys turi siekti išsaugoti sutartį, jeigu tai tik įmanoma.⁶¹ Remiantis tokio pobūdžio teismo formuojamu teiginiu, galima teigti, kad kiekvienu atveju privalo būti įrodomi konkretūs, realūs ir pagrįsti sutarties nutraukimo pagrindai, ką labai teisinga linkme plėtoja magistro darbe analizuojami šaltiniai. Pavyzdžiui, pats LAT yra išaiškinęs, kad nutraukimo pagrindai turi būti realūs, jų tikrumas įrodytas ir jie turėtų reikšti, kad sutarties tolesnis galiojimas sukeltų nukentėjusiai šaliai sutarties sudarymo metu nenumatytus ar asmeninio pobūdžio turinius praradimus. Vien tik formalus sutarties esminių nuostatų pažeidimas, jeigu neatsiranda neigiamų pasekmių (žalos nukentėjusiai šaliai), paprastai leidžia daryti išvadą, kad nebuvo esminio sutarties pažeidimo, o nukentėjusios šalies rėmimasis tokia aplinkybe vienašališkai nutraukti sutartį reiškia bandymą įrodyti tariamą ar apsimestinį sutarties nutraukimo pagrindą.⁶² Nors lizingo davėjas turi teisiškai pagrįsti savo sutarties nutraukimą, lizingo gavėjas, norėdamas nutraukti sutartį, yra geresnėje padėtyje. Vienoje LAT nutartyje teismas pažymėjo, jog paslaugos gavėjo teisė vienašališkai nutraukti paslaugų sutartį yra viena iš paslaugos gavėjo interesų garantijų.⁶³ Aišku, pasitelkiant loginio metodo aiškinimo būdus, tokiu atveju lizingo davėjas galėtų reikalauti nuostolių atlyginimo už nutrauktą sutartį, jeigu ji nutraukta ne dėl lizingo davėjo pažeidimo.

⁶¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje *N.S v. I.*, Nr. 3K-3-287/2009, kat. 22.3.2; 42.11.1.

⁶² ŠIMKŪNAS, Mindaugas. *Sutarčių nutraukimas* [interaktyvus] [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.]. Vilnius: Transportas. Nr. 1 (22), 2010, Prieiga per internetą: <<http://www.verum.lt/48>>. [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.].

⁶³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje *Teisinės informacijos centras v UAB "Danske lizingas"*, Nr. 3K-3-300/2009, kat. 27.6; 42.11.1.

Kaip jau anksčiau minėta, diskusijos iškėlimas dėl šalių lygybės šioje magistro darbo temoje būtinas. Nepaisant CK 6.156 str. 1 d. normos, nustatančios, kad šalys turi teisę laisvai sudaryti ir savo nuožiūra nustatyti tarpusavio teises bei pareigas, kitaip tariant, dėl įtvirtinto sutarčių laisvės principo, egzistuoja visai įtikinamų argumentų, kurie lyg ir bando paneigti sutarties šalių lygybę finansinio lizingo sutarties atžvilgiu. Praktika pateikia gana įtikinamą pavyzdį. Teigiama, kad transporto srityje dirbančioms įmonėms ne ką mažiau svarbūs yra ir lizingo sutartimis prisiimti įsipareigojimai, kadangi didžioji dalis naujo autoūkio yra lizinguojama. Deja, su finansiniais sunkumais susiduriantiems transportininkams CK nustatytas lizingo sutarties teisinis reglamentavimas taip pat nėra palankus. Taip pat turint omenyje, kad lizingo sutarties šalimi iš kitos pusės yra dideli finansinius ir teisinius pajėgumus turinčios kredito įstaigos, dažnai lizingo sutartyse lizingo gavėjas laisva valia prisiima ir papildomus įsipareigojimus.⁶⁴

Galima pateikti ir antrąjį argumentą, pagrindžiantį ekonominę finansinio lizingo šalių nelygybę. Lyginant abiejų finansinio lizingo šalių sutarties nutraukimo galimybių variantus, galima teigti, kad, vis tik, lizingo davėjas atsiduria geresnėje padėtyje vien jau dėl to, kad įstatymas suteikia lizingo davėjui kur kas dažnesnę galimybę nutraukti sutartį.

Pavyzdžiui, analizuojant CK 6.567 ir 6.547 straipsnius akivaizdu, kad pagrindinė lizingo davėjo pareiga yra lizingo dalyko nupirkimas iš trečiosios šalies (pardavėjo) ir tokios pareigos pažeidimą lizingo gavėjas galėtų pripažinti esminiu. Tačiau magistro darbo autorė, analizuodama pavyzdines finansinio lizingo sutartis ir teismų praktiką, drįsta teigti, kad lizingo gavėjui užkraunamas ženkliai didesnis įsipareigojimų skaičius. Tokią poziciją galima grįsti dėl specialaus nustatyto finansinio lizingo reglamentavimo, kur, skirtingai nei CK 6 knygoje reglamentuojamose atskirų nuomos sutarčių rūšyse (pavyzdžiui, žemės nuomos, gyvenamosios patalpos nuomos), finansinio lizingo sutartyje atsiranda trečiasis subjektas, tai yra, trečioji sutarties šalis, kuri perima pareigas, kurios iš esmės turėtų priklausyti lizingo davėjui kaip nuomotojui. Pavyzdžiui, CK 6.567 str. 2 d. nustatyta, kad lizingo davėjas pardavėją ir daiktą renkasi pagal lizingo gavėjo nurodymus ir neatsako už pardavėjo ir lizingo dalyko parinkimą, jeigu lizingo sutartis nenumato ko kita. Neginčytina, kad ši norma suteikia teisę rinktis, tačiau praktikoje pasirinkimo galimybė retai pasinaudojama sprendžiant iš teismuose nagrinėjamų bylų ir magistro darbe pateikiamų pavyzdinių sutarčių analizės.⁶⁵ Taip pat literatūroje pateikiama

⁶⁴ ŠIMKŪNAS, Mindaugas. *Sutarčių nutraukimas* [interaktyvus] [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.]. Vilnius: Transportas, Nr. 1 (22), 2010, Prieiga internetu: < <http://www.verum.lt/48> >. [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.]

⁶⁵ Akcinės bendrovės "Swedbank" su lizingo gavėju (duomenys dėl konfidencialumo neteiktini) sudarytame turto priėmimo – perdavimo akte prie lizingo sutarties Nr. LT0878946 punkte numatyta, kad turto pirkimo – pardavimo sutarties (dėl turto kokybės ir kompleksškumo, garantinio aptarnavimo, perdavimo terminų ir kt.)

nuomonių, kad įmonė kaip lizingo gavėjas negalėtų sustabdyti lizingo įmokų mokėjimo dėl įgytų nekilnojamojo turto ar transporto priemonių trūkumų.⁶⁶ Būtent šiuo nurodytu atveju ieškinys dėl trūkumų būtų reiškiamas trečiajam asmeniui (pardavėjui), o nemokėti lizingo įmokų lizingo gavėjas neturėtų jokio teisinio pagrindo. Verta sutikti su literatūroje nurodyta nuomone, bet kartu ir paminėti aspektą, kad šiuo nurodytu atveju lizingo gavėjas galės pasinaudoti kitomis gynybos priemonėmis, kurios neapsiribotų ieškinio pareiškimu pardavėjui, o leistų panaudoti ir kitą gynybos priemonę - reikalauti nutraukti sutartį su pardavėju.

Paminėtina ir tai, kad lizingo gavėjui tenka kur kas daugiau pareigų, prisiimamų pagal lizingo sutartį. Už tokią poziciją pasisakoma ir 2009 m. gruodžio 17 d. Kauno apygardos teismo nutartyje civilinėje byloje „DnB *NORD lizingas*” v. BUAB „Šilna“. Teismas teigia, jog remiantis CK įtvirtintu sutartims taikomu reglamentavimu, lizingo gavėjas prisiima visą eilę su sutartimi susijusių įsipareigojimų ir suvaržymų: moka lizingo davėjui užmokestį už lizingo dalyko valdymą ir naudojimąsi juo (CK 6.567 str. 1 d.); prisiima daikto atsitiktinio žuvimo ir sugedimo riziką bei užtikrina, kad daikto būklė nepablogės, neskaitant normalaus nusidėvėjimo (CK 6.571 str.); iki paskutinės įmokos sumokėjimo neįgyja nuosavybės teisės į lizingo dalyką (CK 6.567 str. 1 d.).⁶⁷

Trečiasis argumentas, grindžiantis išsakytą poziciją, yra susijęs su standartinėmis sutarčių sąlygomis. Paprastai kredito įmonės yra kur kas stabilesnio kapitalo bendrovės, trumpai tariant, profesionalūs juridiniai asmenys finansinių paslaugų teikimo srityje ir galintys išdrįsti „manipuliuoti“ primestomis finansinių paslaugų sutarčių sąlygomis. Pavyzdžiui, CK 6.185 str. nustatytas standartinių sąlygų reglamentavimas, kur, remiantis straipsnio 3 dalimi, kai abi sutarties šalys yra įmonės (verslininkai), numatyta supažindinimo su standartinėmis sutarčių sąlygomis pareiga yra įvykdyta, kuomet:

1. sutarties standartines sąlygas parengusi šalis įteikia jas kitai šaliai raštu iki sutarties pasirašymo ar ją pasirašant;

⁶⁵ ŠIMKŪNAS, Mindaugas. *Sutarčių nutraukimas* [interaktyvus] [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.]. Vilnius: Transportas. Nr. 1 (22), 2010, Prieiga internetu: < <http://www.verum.lt/48>>. [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.].

⁶⁶ Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje UAB „DnB *NORD lizingas*” v. BUAB „Šilna” [interaktyvus] [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://banku-naujienos.lt/wp-content/uploads/2010/02/scan00041.pdf>>. [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.]. nuo turto priėmimo klientas turi teisę pareikšti tiesiogiai pardavėjui visus reikalavimus, atsirandančius iš turto pirkimo – pardavimo sutarties (dėl turto kokybės ir kompleksiško, garantinio aptarnavimo, perdavimo terminų ir kt.)

⁶⁶ ŠIMKŪNAS, Mindaugas. *Sutarčių nutraukimas* [interaktyvus] [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.]. Vilnius: Transportas. Nr. 1 (22), 2010, Prieiga internetu: < <http://www.verum.lt/48>>. [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.].

⁶⁷ Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje UAB „DnB *NORD lizingas*” v. BUAB „Šilna” [interaktyvus] [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://banku-naujienos.lt/wp-content/uploads/2010/02/scan00041.pdf>>. [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.].

2. iki sutarties pasirašymo praneša kitai šaliai, kad sutartis bus sudaroma pagal sutarties standartines sąlygas, su kuriomis kita šalis gali susipažinti standartines sutarties sąlygas parengusios šalies nurodytoje vietoje;
3. pasiūlo kitai šaliai, jei ši pageidautų, atsiųsti tų sąlygų kopiją.

Net nediskutuotina, kad ši įstatymo nustatyta pareiga yra šio profesionalaus verslo subjekto tinkamai vykdoma dėl puikaus administracinio ir teisinio pasirengimo, tačiau į situaciją reikia žvelgti kritiškai, kad ypač sunkios ekonominės padėties laikmečiu verslo subjektams, neturintiems „laisvų“ pinigų rezerve, nelieka kitos išeities, kaip tik pirkti naują įrangą finansinio lizingo sutarties pagrindu. Taip pat egzistuoja ir nesąžiningų sąlygų institutas (angl. – *unfair terms*). Viename iš šiame darbe analizuojamų šaltinių, tai yra, DCFR 9:405 str. numatyta, kad nesąžiningos sąlygos tarp verslo subjektų reiškia tokias sąlygas, kuomet standartinę sąlygą formuojanti šalis šiurkščiai nukrypsta nuo geros komercinės praktikos, priešingos gerai moralei ir teisingam elgesiui. DCFR, skirtingai nei CK, apibrėžia šį institutą kur kas plačiau ir mažiau formalizuoja, kas šiuo atveju gina lizingo gavėjo interesus. Lietuvoje susiklosčiusioje teismų praktikoje, kurioje būtų konstatuotas lizingo gavėjui nesąžiningos sąlygos egzistavimas, taip pat pasitaiko⁶⁸, tačiau dažniausiai kyla tuo metu, kai po sutarties nutraukimo analizuojami to nutraukimo padariniai. Lizingo paslaugų srityje teismų praktikos, kurioje būtų skundžiamos nesąžiningos sąlygos finansinio lizingo sutarties sudarymo ar vykdymo metu, magistro darbo autorė neaptiko, nors kitose sutarčių teisės srityse neabejotinai turėtų būti. Praktika tikriausiai nesuformuota dėl lizingo gavėjo nenoro bylinėtis su stambia kredito paslaugų įmone ar dėl sudėtingo įrodinėjimo proceso.

Išdėstyta pozicija apie lizingo davėjo pranašumą iš dalies gali būti pateisinama. Pateisinama gali būti ta apimtimi, jog lizingo davėjas yra pelno siekiantis subjektas ir jo verslo gyvavimas pagrindžia siekį gauti kuo daugiau palūkanų, ar kitokios naudos iš sandorio. Taip pat iš dalies galima pateisinti pelno siekimo priemones dėl lizingo gavėjo nemokumo ir bankroto grėsmės, kuri ypač ši laikmetį ryškiai matoma. Reikia atsižvelgti ir į lizingo sutarties prigimtį dėl to, kad ji atlieka finansavimo funkciją, todėl natūralu, kad lizingo davėjas turi atgauti visas sumas, kurias sumokėjo už lizingo dalyką ir dar uždirbti palūkanas. Tačiau tokia pozicija irgi turėtų būti vertinama kritiškai, nes pelno

⁶⁸ Teismas panaikino sutarties sąlygą, pagal kurią lizingo davėjas galėjo reikalauti sumokėti 20 proc. likutinės vertės baudą, argumentuodamas tai kaip nesąžiningą sąlygą šaliai, remiantis CK 6.186 str. 3 d. Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje UAB „DnB NORD lizingas“ v. BUAB „Šilna“ [interaktyvus]. [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.], Prieiga per internetą: <<http://banku-naujienos.lt/wp-content/uploads/2010/02/scan00041.pdf>>. [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.].

siekimas turėtų būti vykdomas pasinaudojant teisėtomis ir civilinės teisės principams neprieštaraujančiomis priemonėmis.

Sutarties nutraukimas kaip kraštutinė gynybos priemonė lizingo gavėjo praktikoje vengiama. Tam tikrais atvejais lizingo gavėjas bando gintis pačiais susiklosčiusioje situacijoje absurdiškiausiais būdais ir teismo keliu reikalauja taikyti laikinąją apsaugos priemonę – uždrausti lizingo davėją nutraukti finansinio lizingo sutartį. Teismų praktikoje tokių atvejų pasitaiko. Apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. sausio 14 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 2-56/2010 atsakovas - lizingo gavėjas - kreipėsi į teismą su ieškiniu ir be reikalavimo teismui pakeisti kai kurias sutarčių sąlygas, prašė taikyti laikinąsias apsaugos priemones - iki teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos uždrausti atsakovams nutraukti tarp jų ir ieškovo sudarytas sutartis ir visus bei bet kuriuos šių sutarčių pakeitimus/papildymus. Tarp kitų reikalavimų ieškovas prašė ir iki teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos atleisti jį nuo periodinių mokėjimų. Teismas šioje byloje buvo labai kategoriškas ir pasisakė, kad kai ginčo šalis sieja sutartiniai santykiai, ieškovas ieškiniu reikalauja teismo įpareigoti atsakovus keisti ginčo sutarčių sąlygas, susijusias su ieškovo finansiniais įsipareigojimais atsakovams, tokiam reikalavimui užtikrinti atsakovams uždraudus nutraukti sutartis ir atlikti kitokius veiksmus, iš esmės yra apribojamos atsakovų sutartinės galimybės imtis veiksmų, jei lizingo gavėjas nevykdytų ar netinkamai vykdytų savo sutartinius įsipareigojimus, o kartu užkertamas kelias atsakovams atsisakyti tokių nevykdomų sutarčių. Tokiu būdu <.....> ginčo priemonės iš esmės riboja apeliantų teisę į interesų gynybą nepriklausomai nuo jų teisinių pažeidimo pobūdžio bei faktiškai atleidžia atsakovą nuo bet kokių įsipareigojimų vykdymo, o apeliantams draudžia nutraukti sutartis.⁶⁹

Be to, pasitaiko ir tokių atvejų Lietuvos teismų praktikoje, kai lizingo gavėjas bando palengvinti sau prievolės įvykdymą jau po sutarties nutraukimo. Vienoje Apeliacinio teismo byloje ieškovas kreipėsi į teismą ir ieškiniu prašė pakeisti ieškovo su atsakovu sudarytą lizingo sutartį dvylikai mėnesių, taikant įmokų grąžinimo atidėjimą ir paliekant tik palūkanų mokėjimą. Tačiau teismas laikėsi pozicijos, kad iš skundžiamos žemesnės instancijos teismo nutarties aišku, kad nutartis, kuria buvo atsakovui uždrausta vienašališkai nutraukti su ieškovu sudarytą lizingo sutartį, buvo panaikinta būtent dėl to, kad ginčijama lizingo sutartis buvo vienašališkai nutraukta gerokai anksčiau nei buvo

⁶⁹ Lietuvos Apeliacinio Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. sausio 14 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Actual City Media“ v. UAB „SEB lizingas“; UAB „Dnb NORD lizingas“; AB „Dnb Nord lizingas“; AB „Dnb Nord bankas“; UAB „TXT invest“*, Nr. 2-56/2010., kat. 110.1

pateiktas ieškinys dėl lizingo sutarties sąlygų pakeitimo.⁷⁰ Sprendžiant iš šių dviejų išanalizuotų nutarčių, akivaizdu, kad bandydamas gintis nuo pareikštų reikalavimų lizingo gavėjas dažnai naudoja ypač nepagrįstus argumentus. Ypač keista ir nesuvokiama situacija atrodo tais atvejais, kai sutarties šalis negali suvokti ar nežino apie jau seniai įvykusį sutarties nutraukimo faktą. Tokiose situacijose ypač trūksta kažkurios sutarties šalies bendradarbiavimo.

5.1. Tam tikri finansinio lizingo sutarties nutraukimo procedūros aspektai

Įstatymo leidėjas, siekdamas sustabdyti šalis nuo per skubaus sutarties nutraukimo, tiek CK bendrosiose sutartis reglamentuojančiose, tiek ir specialiai lizingo sutartis reglamentuojančiose normose nustato tam tikrus reikalavimus, kad sutartį pažeidusi šalis turėtų galimybę ją ištaisyti, tai yra, pranešti kitai šaliai apie pažeidimą, kartu nustatydamą protingą terminą jam ištaisyti. Teisės praktikai teigia, kad toks reikalavimas egzistuoja jau nuo Napoleono kodekso laikų. Šis reikalavimas buvo pernelyg formalus ir tie, kas norėjo priversti sutarties šalį vykdyti reikalavimus, buvo priversti „pereiti“ dvigubą teisinį kelią. Piniginių prievolių pažeidimo atveju kreditoriai buvo atleisti dėl tokio prašymo būtent dėl piniginių prievolių įvykdymo termino apibrėžtumo, nes lizingo gavėjas žino, kada reikia sumokėti mokesčių ir jo nemoka.⁷¹ Dabar galiojančiuose įstatymuose, konkrečiau, CK 6.209 str. numatyta, kad jeigu sutartis neįvykdyta, nukentėjusioji šalis gali raštu nustatyti protingą papildomą terminą sutarčiai įvykdyti ir pranešti apie tai kitai šaliai. Skirtingai nei minėtoje normoje, CK 6.547 str. nustato imperatyvų reikalavimą raštu pareikalauti, kad per protingą terminą lizingo gavėjas pašalintų pažeidimą, nebent atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes tai yra neįmanoma. Principas šiuo atveju paprastas: atsižvelgiant į lizingo sutarties specifiką, kurios sudarymas iš dalies paliečia ir ekonominę šalies gerovę, įstatymo leidėjas pagrįstai nustatė sąlygas, kurios iš tikrųjų gina verslo sandorio išsaugojimą.

Praktikoje lizingo davėjas, prieš ketindamas išieškoti nuostolius, teisiškai priklausančius jam už lizingo sutarties nevykdymą, linkęs prašyti taikyti kartu su ieškiniu laikinąsias apsaugos priemones. Dėl to Apeliacinis teismas yra suformavęs nemažai praktikos tokių priemonių taikymo tematika bylose, kylančiose iš lizingo teisinių santykių, kuomet atskiruoju skundu skundžiamas laikinųjų apsaugos priemonių taikymo

⁷⁰ Lietuvos Apeliacinio Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Nevėžio vingis“ v. UAB „Swedbank lizingas“*, Nr. 2-1234/2010., kat. 110.1.

⁷¹ TRIANA-CASTILLO, Rafael. *The UNIDROIT model law on leasing. Background, foundation and application* [interaktyvus] [žiūrėta 2010 m. gruodžio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ftaaconsulting.com/UNIDROIT.pdf>>. [žiūrėta 2011-03-05].

teisėtumas. Dėl didelės bylų gausos jų visų magistro darbe paminėti nebus galimybių, tačiau visos bylos daugmaž analizuoja lizingo gavėjo gynybinius argumentus. Pavyzdžiui, vienoje byloje lizingo gavėjas kreipėsi į lizingo davėją su prašymu atidėti lizingo mokėjimus, bet atsakymo į jo pateiktą prašymą gauta nebuvo, todėl jis turėjo pagrįstą lūkesčių, kad lizingo gavėjas kaip kredito įstaiga, atsižvelgdama į susidariusią ekonominę situaciją rinkoje, tylėjimu išreiškė savo valią ir atidėjo atsakovui mokėjimus pagal sudarytas finansinio lizingo sutartis iki prašomo termino. Tačiau lizingo davėjas lizingo sutartis su lizingo gavėju neteisėtai nutraukė ir kreipėsi į teismą su ieškiniu, kartu prašė taikyti ir laikinas apsaugos priemones. Lizingo gavėjas teigė, <.....> kad taikydamas šias priemones, teismas nukrypo nuo ekonomiškumo, šalių lygiateisiškumo, protingumo bei teisingumo principų aiškinimo ir taikymo. Pritaikius šias priemones ir įmonei visiškai uždraudus disponuoti jai priklausančiomis lėšomis, yra apsunkinama ir sutrikdoma jos veikla, nebus leista mokėti darbo užmokestį darbuotojams, socialinio draudimo įmokų, atsiskaityti už kurą ir kt.⁷² Susidaro įspūdis, kad dažni atskirieji skundai nebūtinai yra teismo netinkamo materialiosios teisės aiškinimo ar proporcingumo kriterijaus nesilaikymo laikinųjų apsaugos priemonių taikymo atveju pasekmė. Tiesiog pritaikius tokias priemones tam tikra apimtimi sustabdoma lizingo gavėjo verslo grandinė, todėl, nors ir daugeliu atvejų lizingo gavėjo argumentai yra nepagrįsti, magistro darbo autorės nuomone, lizingo gavėjai praktikoje griebiasi *ultima ratio* priemonių. Dėl laikinųjų apsaugos priemonių ginčijimo egzistuoja ir daugiau praktikos. Teismai yra suformavę taisyklę, pagal kurią aplinkybė, kad teismo sprendimo įvykdymas gali pasunkėti arba pasidaryti negalimas, preziumuojama tuomet, kai turtinis ginčas tarp šalių atsirado dėl didelės pinigų sumos.⁷³ Labai svarbu pažymėti, kad didžioji dauguma analizuotų Apeliacinio teismo nutarčių tik patvirtina ir aiškina šią taisyklę.

Dėl formaliųjų kriterijų būtina aptarti įstatymo leidėjo reglamentavimą tuo atveju, jeigu norima nutraukti sutartį. CK 6.218 str. 1 d. nustatyta, kad apie sutarties nutraukimą

⁷² Lietuvos Apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. gegužės 27 d. nutartis civilinėje byloje *UAB UAB „SEB lizingas“ v. L.L.; J.L.*, Nr. 2-819/2010, kat. 110.1.;

Lietuvos Apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. kovo 18 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „DnB NORD lizingas“ v. T.B.; L.B.*, Nr. 2-376/2010, kat. 110.1.;

Lietuvos Apeliacinio Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. lapkričio 12 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „SEB lizingas“ v. K.P.; K.P.; UAB „Forbija“*, Nr. 2-1321/2009, kat. 110.1.;

Lietuvos Apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. rugsėjo 24 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Snoro lizingas“ v. UAB „Premium Motors“; AS „Premium Motors Group“*, Nr. 2-990/2009, kat. 110.1.;

Lietuvos Apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. sausio 29 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Robotas“ v. UAB „Hansa lizingas“*, Nr. 2-64/2009, kat. 110.1.;

⁷³ Lietuvos Apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. rugsėjo 30 d. nutartyje civilinėje byloje *UAB „DnB NORD lizingas“ v. UAB „NN Valda“*, Nr. 2-1107/2010, kat. 110.1 lizingo gavėjas ginčijo laikinųjų apsaugos priemonių taikymo būtinumą. Lietuvos Apeliacinis teismas pasisakė, kad konkrečiu atveju byloje nėra duomenų ir atsakovas neįrodinėjo, kad jo turtinė padėtis yra tokia gera, jog nėra grėsmės, kad netaikius jo turto arešto, teismo sprendimas gali būti neįvykdytas. Byloje ieškinio suma buvo didelė.

privaloma iš anksto pranešti kitai šaliai per sutartyje nustatytą terminą, o jeigu sutartyje toks terminas nenurodytas, – prieš trisdešimt dienų. Nuo tokio reglamentavimo nenukrypsta ir Modelinis lizingo įstatymas, kurio 20 str. numatyta, kad, išskyrus jei sutartyje nesusitarta kitaip, susitariančioji šalis pareigą pažeidusiai šaliai turėtų duoti pranešimą apie pažeidimą, pranešimą apie esminį pažeidimą, pranešimą apie sutarties nutraukimą ir protingą galimybę ištaisyti juos. Apibendrinant išdėstytus argumentus galima teigti, kad įstatymo leidėjo nustatyta sutarties nutraukimo procedūra pakankamai aiški ir nedviprasmiška.

6. Finansinio lizingo sutarties nutraukimo pasekmės

Bet koks sutarties pažeidimas sukelia civilinę atsakomybę nuostolių ar netesybų forma. Šis principas netaikomas tik kai skolininkas atleidžiamas nuo civilinės atsakomybės, tarkime, sutarties neįvykdžius dėl nenugalimos jėgos (CK 6.253 str. numatytas išsamus atleidimo nuo civilinės atsakomybės atvejų sąrašas).

Galima taip pat pateikti tam tikrų doktrininių aspektų, egzistuojančių bendrosios teisės sistemoje. JAV šalis atleidžiama nuo sutarties vykdymo, jeigu iki sueinant jos įvykdymo terminui ne dėl šalies kaltės žūsta sutarties dalykas. Pavyzdžiui, *Taylor v. Cadwell* byloje teismas sutarties neįvykdymą pripažino pateisinamu nustatęs, kad sudegė nuomos sutarties dalyku buvusi koncertų salė. Ši sutarties neįvykdymo pateisinimo pagrindą numato ir UCC 2-613 straipsnis. Todėl negalioja sutarties sąlygos, kurios, atsižvelgiant į sutarties prigimtį ir kitas aplinkybes, yra nesąžiningos ir kurios panaikina ar riboja šalies civilinę atsakomybę už sutarties pažeidimą, arba leidžia vykdyti sutartį tokiu būdu, kuris iš esmės skiriasi nuo kitos šalies protingai tikėto.⁷⁴ Finansinio lizingo sutarčiai be jokių išimčių taikomi tradiciniai sutarčių nevykdymo teisiniai padariniai po sutarties nutraukimo: nuostoliai, netesybos, o taip pat kiti, lizingo sutarčiai būdingi, pavyzdžiui, sutarties dalyko susigrąžinimas, kuris analizuojant problematiką itin svarbus. Dalyko susigrąžinimas bus aptariamasis skirsnyje kartu su nuostolių analizavimu būtent dėl didelio nuostolių atlyginimo ir daikto grąžinimo ryšio analizuojant sutarties nutraukimo pasekmes. Itin svarbi norma nustatyta CK 6.574 str., pagal kurią yra skiriamos 2 alternatyvos, tai yra, tuo atveju, kai lizingo gavėjas iš esmės pažeidžia sutartį, lizingo davėjas gali:

1. reikalauti sumokėti periodines įmokas prieš terminą;
2. reikalauti nutraukti lizingo sutartį.

Iš suformuotos teismų praktikos matyti, jog lizingo davėjas linkęs pasinaudoti antrąja alternatyva. Tačiau, kaip vėlesniuose skyriuose parodys atlikta finansinio lizingo sutarties nutraukimo padarinių analizė, renkantis tarp nurodytų alternatyvų egzistuoja ryški problematika.

6.1. Nuostolių išieškojimas

Kaip jau minėta, CK 6.574 straipsnis leidžia pasirinkti vieną iš alternatyvų (sutarties nutraukimą ar periodinių įmokų sumokėjimą prieš terminą) ir nesuteikia galimybės abu

⁷⁴ MIKELĖNAS, Valentinas. *Sutarčių teisė*. Vilnius: Justitia, 1996, p. 435; 501-502.

variantus taikyti kartu. Taip pat minėtame straipsnyje nustatyta, kad kai lizingo sutartis nutraukta, lizingo davėjas turi teisę reikalauti:

1. reikalauti grąžinti jam sutarties dalyką bei;
2. išieškoti iš lizingo gavėjo tokio dydžio nuostolius, kad jie lizingo gavėją grąžintų į tokią padėtį, kokia būtų buvusi, jei lizingo gavėjas būtų tinkamai įvykdęs sutartį.

Iš tiesų, dėl tokio reglamentavimo yra verta diskutuoti ir svarstyti, tai yra, kiek toks reglamentavimas patenkina lizingo davėjo interesus, ir, antra, kiek jis nepažeidžia lizingo gavėjo interesų. Šiuo atveju pakankamai svarbus šalių interesų subalansavimas. Didžiausią diskusiją ir problematiką galima būtų kelti būtent dėl nuostolių sampratos šioje situacijoje. Literatūroje dažniausiai išskiriamos 2 nuostolių rūšys - realūs nuostoliai ir negautos pajamos. Realūs nuostoliai yra realaus turto praradimas. Tokiems nuostoliams priklauso išlaidos, kurias turėjo žala patyręs asmuo, atkurdamas savo pažeistą teisę, prarastą arba sugadintą turtą. CK 6.249 str. 1 d. ši nuostolių dalis įvardijama kaip tiesioginiai nuostoliai.⁷⁵ Taigi, galima teigti, kad lizingo davėjas turėtų teisę išieškoti tokius nuostolius, kurie atkurtų jo pažeistą teisę. Būtina pažymėti dar ir tai, kad išieškojimas iš lizingo gavėjo tokio dydžio nuostolių, kad jie lizingo gavėją grąžintų į tokią padėtį, kokia būtų buvusi, jei lizingo gavėjas būtų tinkamai įvykdęs sutartį, teisės jurisprudencijoje paprastai vadinama „pozityviųjų nuostolių atlyginimu“, nes atkuriami iki sutarties pažeidimo buvusi padėtis. Remiantis CK 6.221 str. 2 d., sutarties nutraukimas nepanaikina teisės reikalauti atlyginti nuostolius, atsiradusius dėl sutarties nevykdymo, bei netesybas. Nuostolių samprata mūsų nagrinėjamu atveju turėtų apimti išlaidų atlyginimą lizingo dalyko įsigijimui iš pardavėjo (tiekėjo) ir su jo įsigijimu susijusias išlaidas. Tačiau, kita vertus, lizingo davėjas negali pasinaudoti reikalavimu sumokėti periodines įmokas prieš terminą, jeigu jis pasirinko variantą, leidžiantį nutraukti sutartį. Atsižvelgiant į finansinio lizingo instituto tikslus, kurio, tiesa, pagrindinis tikslas yra daikto įsigijimo finansavimas lizingo gavėjui, neginčytina, kad lizingo davėjas tas patirtas išlaidas išsigyjant lizingo dalyką išieško per tam tikrą laiką (priklausomai nuo sutarties trukmės), gaudamas periodines mėnesines įmokas, kurios paprastai padengia lizingo davėjo dalykui įsigyti ir finansuoti patirtas išlaidas. Šių išlaidų samprata apima lizingo dalyko kainą, lizingo davėjo pelną, administracines išlaidas ir kt. Tuomet galima kelti diskusiją, ar tų „periodinių išmokų“ sąvoka patenka į nuostolių atlyginimo sampratą. Tuo atveju, jeigu periodinės išmokos patenka į nuostolių sampratą, lizingo davėjui bus privaloma grąžinti ne tik nuostolių sumą, lygią periodinių išmokų sumai, tačiau ir lizingo

⁷⁵ AMBRASIENĖ, Dangutė, BARANAUSKAS, Egidijus, BUBLIENĖ Danguolė *et al.* *Civilinė teisė. Prievolių teisė*. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto leidybos centras, 2004, p. 206.

dalyką, kas privaloma padaryti pagal tą patį analizuojamą straipsnį. Lizingo dalyko gražinimas privalomas ne tik pagal CK 6.547 str., tačiau ir pagal 6.222 str., reglamentuojantį restituciją, pagal kurio 1 dalį, kai sutartis nutraukta, šalis gali reikalauti gražinti jai viską, ką ji yra perdavusi kitai šaliai vykdydama sutartį, jeigu ji tuo pat metu gražina kitai šaliai visa tai, ką buvo iš pastarosios gavusi. Taigi šioje situacijoje galima kelti problemą, kurios pagrindinė „ašis“ yra tai, ar lizingo gavėjas gaus daugiau nei būtų gavęs, jei sutartis būtų vykdoma tinkamai, ir ar bus pasiektas šiame darbo skyriuje deklaruojamas interesų subalansavimo principas. Teiginys, kad lizingo gavėjas papildomai praturtėja dar ir lizingo dalyko verte, magistro darbo autorės nuomone, šioje situacijoje neginčytinas. Vis tik, tokio teiginio pagrįstumas dar priklauso ir nuo pačios galimybės išieškoti nuostolius, pavyzdžiui, iš nemokaus lizingo gavėjo. Situacijoje nekiltų problemų tuo atveju, jei lizingo davėjas galėtų tik reikalauti gražinti lizingo dalyką, be to, reikalauti išieškoti nuostolius, kurie realiai padengtų sumą, kurią jis būtų gavęs tinkamo sutarties įvykdymo metu. Taip pat praktikoje teisininkai randa ir kitų problemų, pavyzdžiui, tiek teoriškai, tiek praktiškai yra įmanomos situacijos, kai lizingo daikto likutinė vertė yra daug didesnė nei pagal mokėjimo grafiką nesumokėtos likusios įmokos (įskaitant palūkanas), o CK 6.574 str. numato, jog lizingo davėjas po daikto gražinimo iš lizingo gavėjo turi teisę reikalauti atlyginti tokio dydžio nuostolius, kurie gražintų į tokią padėtį, kokia būtų buvusi, jei lizingo gavėjas būtų tinkamai įvykdeš sutartį. Pavyzdžiui, lizingo sutartį nutraukus, kai lizingo gavėjas lizingo bendrovei jau yra sumokėjęs didžiąją dalį įmokų, dažniausiai gražinamas daiktas yra daug vertingesnis nei likusios kelių mėnesių įmokos <.....>. ⁷⁶ Matyti, kad tiek teisininkų praktikų viešose nuomonėse, tiek ir teismų praktikoje atsiranda pavienių bandymų identifikuoti problemą, tačiau spręsti problemą ir formuoti atitinkama linkme dar nedrįstama. Pavyzdžiui, Kauno apygardos teismo nutartyje teismas pasisakė, kad lizingo gavėjui pažeidus sutartį ir lizingo davėjui ją nutraukus, lizingo gavėjas privalo gražinti lizingo davėjui lizingo dalyką ir atlyginti visus jo patirtus nuostolius (CK 6.574 str.). Pastaroji sąlyga apskritai vertintina kaip lizingo davėjui įstatymu suteiktas pranašumas, kadangi tuo atveju, kai lizingo davėjas dėl sutarties nutraukimo patiria nuostolius, jis gali reikalauti atlyginimo, o tuomet, kai realizavęs susigražintą lizingo dalyką gauna didesnę sumą nei būtų gavęs pagal lizingo sutartį, papildomos vertės gražinti lizingo davėjui neprivalo. Toks teisinis reglamentavimas užtikrina visapusišką lizingo davėjo interesų apsaugą daikto atsitiktinio

⁷⁶ ŠIMKŪNAS, Mindaugas. *Sutarčių nutraukimas* [interaktyvus] [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.]. Vilnius: Transportas. Nr. 1 (22), 2010, Prieiga per internetą: <<http://www.verum.lt/48>>. [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.].

žuvimo, būklės pablogėjimo ar vertės sumažėjimo atveju.⁷⁷ Teismas šioje byloje panaikino sąlygą, nustatančią lizingo gavėjui didelės sumos baudą, tačiau, galima teigti, kad bet kurioje sutarties nutraukimo byloje teismai būtų pasielgę taip pat. Teismai vengia formuoti realią praktiką tokiose bylose, kuri realiai atspindėtų būtent išskylančios problemos sprendimą, kuomet po sutarties nutraukimo lizingo davėjas gauna daugiau, nei būtų gavęs sutarties tinkamo vykdymo metu. Kaip minėta, nepateikiamas konkretus nuostolių apskaičiavimo mechanizmas, o tik atsižvelgiama į pavienius aspektus, tai yra, mažinamas nuostolių ar netesybų mokėjimas. Tai yra didžiausia problema, magistro darbo autorės nuomone, pastebėta analizuojant teismų praktiką.

Lietuvos teismų praktikoje taip pat galima aptikti pavienių nutarčių, analizuojančių būtent finansinio lizingo sutarties nutraukimo dėl lizingo gavėjo pareigų nevykdymo pasekmes, iš dalies padėsiančių išsiaiškinti teismo poziciją kai kuriais nagrinėjamais probleminiais klausimais. Ypatingai svarbi nutartis yra priimta dar neįsigaliojus Naujamam civiliniam kodeksui, tai yra, LAT Civilinių bylų skyriaus 2001 m. birželio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3k-7-440/2001. Teismas paneigė Apeliacinio teismo poziciją, kad lizingo davėjo sutikimas nutraukti lizingo sutartį anksčiau termino sutartyje nustatytais sąlygomis reiškia, kad atsakovas negali būti įpareigotas mokėti kokius nors kitus lizingo mokėjimus. Remiantis šalių sudaryta sutartimi, nutraukus sutartį lizingo gavėjas privalo sumokėti lizingo davėjui sutarties nutraukimo sumą, kurią sudaro visi sutarties nutraukimo dienai priklausantys sumokėti pagal lizingo mokėjimų grafiką - sąskaitą mokėjimai (įskaitant PVM, delspinigius ir baudas) bei visi likę nesumokėti grafike - sąskaitoje nurodyti turto vertės dengimo, išperkamosios nuomos mokėjimai, PVM. Remiantis sutartimi, sumokėjus nurodytą sumą, turtas pereina lizingo gavėjo nuosavybėn, o nutraukimo sumos nesumokėjus, visi iki lizingo sutarties nutraukimo sumokėti mokėjimai negražinami. Pagal LAT išaiškinimą, remiantis šalių sudarytos sutarties sąlygų analize, lizingo gavėjo pareiga sumokėti nustatyto dydžio periodines įmokas bei kitus priklausančius mokėjimus (delspinigius, baudas) ir pareiga grąžinti lizingo objektą yra visiškai skirtingos prievolės, kurių neįvykdymas sukelia skirtingus teisinius padarinius. Tai reiškia, jog atsakovui neįvykdžius pareigos sumokėti ieškovui visus pagal sutartį priklausančius sumokėti mokėjimus, šios pareigos negali pašalinti kitos prievolės įvykdymas, tai yra, lizingo objekto grąžinimas. Priešingai, kaip matyti iš sutarties, visiškai atsiskaitymas ieškovui už naudojimąsi lizingo dalyku pašalina atsakovo pareigą grąžinti lizingo davėjui turtą, esantį lizingo sutarties dalyku, tai yra,

⁷⁷ Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje UAB "DnB NORD lizingas" v. BUAB "Šilna" [interaktyvus] [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://banku-naujienos.lt/wp-content/uploads/2010/02/scan00041.pdf>>. [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.].

tokiu būdu įgyvendinama lizingo gavėjo teisė įgyti lizingo objektą nuosavybės teise.⁷⁸ Toks pakankamai platus teismo išaiškinimas suponuoja išvadą, kad pozicija yra analogiška įstatymo leidėjo nustatytam reglamentavimui ir neanalizuoja, ar tokia nuostolių atlyginimo forma yra teisėta ir pagrįsta. Magistro darbo autorės nuomone, teismas per daug formaliai aiškina finansinio lizingo sutarties nutraukimo padarinius. Analogiška pozicija išreiškiama ir vėlesnėse LAT priimtose nutartyse, pavyzdžiui, LAT Civilinių bylų skyriaus 2010 m. sausio 11 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3k-3-31/2010, kur teismas pritarė Apeliacinio teismo pozicijai, kad ieškovas, kasatoriui nemokant įmokų, turėjo teisę nutraukti lizingo sutartį ir turi teisę reikalauti sumokėti jam sutartimi sulygtas įmokas už tą laikotarpį, kada kasatorius naudojosi lizingo daiktu – transporto priemone (CK 6.574 straipsnis).⁷⁹ Iš nurodytų bylų galima spręsti, kad paprastai teismai įpareigoją grąžinti ne tik lizingo dalyką, bet ir sumokėti periodines įmokas, tai yra, kaip minėta, situaciją aiškina per daug formaliai.

Prieš pateikiant problemos sprendimo būdus, būtina apžvelgti ir tarptautinių teisės aktų reglamentavimą siekiant palyginti su CK nustatytu. Otavos konvencija lizingo sutarties nutraukimo padarinius analizuoja 13 straipsnyje. Nuostolių atlyginimo principas išlieka analogiškas CK 6.574 straipsniui, tačiau konvencijoje yra nustatyta svarbi norma, kuri nėra nustatyta CK, tai yra, remiantis 13 str. 4 d., kai nuomotojas nutraukė lizingo sutartį, jis neturi teisės reikalauti įvykdyti pagreintų (išankstinių) mokėjimų, bet tokių mokėjimų vertė turi būti įskaityta į nuostolių atlyginimą pagal šio straipsnio 2(6) ir 3 dalis. Šalys negali susitarti kitaip. Būtent čia tiesiogiai įtvirtinta tai, kokios pozicijos laikosi Lietuvos teismai. Kitame akte, tai yra, Modelinio lizingo įstatymo 18 str. 2 d. nustatyta, kad kuomet nuoma pasibaigia ar yra nutraukiama, lizingo gavėjas, išskyrus kai pasinaudojama teise pirkti turtą ar naudotis juo tolesnį nuomos periodą, turi grąžinti turtą lizingo davėjui sąlygomis, numatytomis nurodytame straipsnyje. Taip pat 21 str. nustatyta, kad pažeidimo atveju susitariančioji šalis turi teisę atgauti tokius nuostolius (atsižvelgiant į įstatymo leidžiamas priemones tokiam įgyvendinimui ar sutartį), kad susitariančioji šalis būtų grąžinta į tokią padėtį, kurioje būtų buvęs, jei sutartis būtų tinkamai vykdoma. Apie pagreintų mokėjimų reikalavimo galimybę sutarties pažeidimo atveju įstatyme nėra kalbama, todėl šią normą galima laikyti bendro pobūdžio.

Kartu aptariant UCC numatyto reguliavimo privalumus ir trūkumus lyginant su kitais šaltiniais, galima teigti, kad jame numatytas reguliavimas suteikia lizingo davėjui

⁷⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. birželio 21 d. nutartis civilinėje byloje UAB „VB lizingas“ v. Rimanto Bagvilo komercinė gamybinė įmonė, Nr. 3k-7-440/2001, kat. 45.8.

⁷⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. sausio 11 d. nutartis civilinėje byloje UAB „AFIN BALTIKA“ v. GM įmonė „Saulėtekis“, Nr. 3k-3-31/2010, kat. 42.10; 42.11.1; 50.10.

ypač daug variantų pasirinkti elgesio modelį ginant savo interesus, tai yra, pateikiamas žymiai lankstesnis reguliavimas. UCC 2A-523 str. 1 d. nustatyta, kad lizingo sutarties pažeidimo atveju lizingo davėjas turi teisę pasirinkti daug veikimo modelių, pavyzdžiui, nutraukti sutartį; sustabdyti prekių tiekimą ir atgauti anksčiau pristatytų prekių valdymą; sustabdyti prekių tiekimą pateikiant jas saugotojui; disponuoti turtu ir atgauti nuostolius ir nuomos mokesčių; įgyvendinti kitas teises pagal nuomos sutartį. Taip pat, remiantis minėto straipsnio 2 dalimi, jeigu lizingo davėjas nepasinaudoja teisėmis, suteiktomis remiantis 1 dalimi, jis gali susigrąžinti nuostolius, kuriuos patiria įprastomis aplinkybėmis dėl lizingo gavėjo pažeidimo, kartu su papildomais nuostoliais, sudarančiais mažiau išlaidų. Būtina pridurti, kad remiantis straipsnio 3 dalimi, jeigu atsirado pažeidimas, numatytas sutartyje, lizingo davėjas gali įgyvendinti savo teises ir pasinaudoti priemonėmis, leidžiamomis pagal sutartį, kas gali apimti ir teisę nutraukti sutartį. UCC lankstumą ir lizingo davėjo pranašumą patvirtina ir 2A-503 str. 1 d. numatytas reguliavimas, kur nustatyta, kad lizingo sutartimi, kitaip nei nustatyta šiame straipsnyje, šalys gali įtraukti į sutartį teises ir priemones pažeidimui papildomai ar greta šiame straipsnyje numatytiems ir gali mažinti ar keisti atgaunamų nuostolių dydį. Remiantis straipsnio 3 dalimi, nuostoliai gali būti likviduoti remiantis 2A-504 straipsniu ar kitaip sumažinti, pakeisti ar pašalinti, nebent tai būtų nesąžininga. Iš tiesų, tokią reguliavimą galima vertinti dviprasmiškai, nes, pirma, šalys yra labai mažai apribotos įstatymo, kas galėtų profesionalią kredito įstaigą pastatyti į geresnę poziciją derinant sutartį, antra, normos, reglamentuojančios nuostolių atgavimą, taip pat kaip ir kituose šaltiniuose nenustato, kas šiuo atveju apima nuostolių sampratą, ir pateikia tai kaip vertinamąjį kriterijų. Tačiau 2A-523 str. 3 d. nustatyta, kad jei pažeidimas stipriai nedaro įtakos lizingo sutarties vertei, tai nuostoliai įvertinami pagal aplinkybes, o tuo atveju, jei stipriai įtakoja sutarties vertę, nuostoliai įvertinami to paties straipsnio 1 ir 2 dalyje nustatyta tvarka, kas irgi lizingo davėjui suteikia plačią galimybę rinktis. Mokslininkai mano, kad vertinamasis kriterijus nustatytas tam tikslui, kad JAV teisės doktrina ir teismų praktika tvirtai laikosi principo, jog iš sutartį pažeidusios šalies išieškomi nuostoliai turi būti kompensaciniai, tai yra, jie negali viršyti padarytos žalos dydžio ir turi grąžinti nukentėjusiąją šalį į tokią padėtį, kurioje ji būtų buvusi, jei sutartis būtų tinkamai įvykdyta. Nuostoliai apskaičiuojami sumuojant negautas pajamas bei realius nuostolius ir atimant iš šios sumos išlaidas, kurių kreditorius išvengė, bei kreditoriaus įplaukas.⁸⁰

⁸⁰ MIKELĖNAS, Valentinas. *Civilinės atsakomybės problemos: lyginamieji aspektai*, Vilnius: Justitia, 1995, p. 160.

Kadangi nei vienas iš aptartų šaltinių nepateikia profesionalaus reguliavimo, verta paanalizuoti, kaip turėtų atrodyti nuostolių išieškojimo reguliavimas ir procesas be trūkumų lizingo sutarties nutraukimo atveju. Pirma, tokią problemą galėtų padėti sureguliuoti nepagrįsto praturtėjimo institutas. Remiantis CK 6.237 str., asmuo, kuris be teisinio pagrindo savo veiksmais ar kitokiu būdu tyčia ar dėl neatsargumo įgijo tai, ko jis negalėjo ir neturėjo gauti, privalo visa tai grąžinti asmeniui, kurio sąskaita tai buvo įgyta, išskyrus CK nustatytas išimtis. Remiantis straipsnio 5 dalimi, ši taisyklė taikoma ir tais atvejais, kai prievolės įvykdymas nesusijęs su daikto perdavimu, o tik su tam tikrų paslaugų suteikimu arba, kai reikalavimas susijęs su daikto išreikalavimu iš svetimo neteisėto valdymo, su įvykdymo pagal negaliojantį sandorį grąžinimu, žalos atlyginimu ar prievolės šalių tarpusavio atsiskaitymais, arba paslaugų teikimu. Taigi lizingo gavėjas galėtų reikalauti iš lizingo bendrovės grąžinti papildomai gautą sumą, atgavus lizingo dalyką, tai yra, skirtumą tarp to, ką lizingo davėjas būtų gavęs, jei sutartis būtų įvykdyta tinkamai, ir to, ką jis realiai gavo sutarties nutraukimo metu, kai nuostoliai buvo atlyginti pagal CK ir teismų praktikos pripažįstamą reguliavimą.

Antra, problemą išspręstų realus nuostolių atlyginimo tvarkos nustatymas sutartyje. Teisės mokslininkai teigia, kad už tą patį sutarties pažeidimo faktą nuostoliai negali būti išieškomi du kartus, pavyzdžiui, pardavus nekokybiškas prekes pirkėjas negali reikalauti kartu ir prekių kainos grąžinimo ir negautų pajamų, kurias jis būtų gavęs parduodamas kokybiškas prekes. Taip pat teigiama, kad siekiant realizuoti visiško žalos atlyginimo principą, nuostoliai turi būti tiksliai apskaičiuojami, nukentėjusysis negali atsidurti nei geresnėje nei blogesnėje padėtyje negu ta, kurioje jis būtų buvęs, jeigu žala nebūtų buvusi padaryta.⁸¹ Teismų praktikoje egzistuoja tokį principą pagrindžiančių nutarčių, pavyzdžiui, Apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. gruodžio 23 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 2A-879/2009 pasakyta, kad atsižvelgiant į tai, kad teismas turi kontroliuoti, jog nebūtų sudaryta pagrindo šaliai piktnaudžiauti teise ir nepagrįstai praturtėti, kad dėl lizingo sutarties pažeidimo ieškovas nepatyrė nuostolių, o priešingai, gavo naudos, teisėjų kolegija, remdamasi teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principais, daro išvadą, kad pirmosios instancijos teismas pagrįstai sumažino ieškovui priteistiną delspinigių sumą.⁸² Ši nutartis, kaip jau minėta anksčiau, yra viena iš nedaugelio, kuomet po lizingo sutarties nutraukimo buvo pagrįstai sumažintos per didelės lizingo davėjo reikalavimų sumos (šiuo atveju buvo pripažinta, kad pirmos instancijos

⁸¹ Ibid. p. 160.

⁸² Lietuvos Apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Parex faktoringas ir lizingas“ v. UAB „BTSK“, O.T., L.T., Nr. 2A-879/2009, kat. 35.3.1, 50.10.

teismas pagrįstai sumažino delspinigių sumą). Magistro darbo autorės nuomone, remiantis minėtais nuostolių vertinimo kriterijais, būtina susitarti, kad lizingo davėjo nuostolių atlyginimas turėtų neviršyti:

1. visų iš anksto apskaičiuotų periodinių lizingo įmokų per iš anksto sutartą išpirkimo laikotarpį, kas kartu apima lizingo davėjo pelną, administracines išlaidas, palūkanas ir kt.;
2. daikto likutinės išpirkimo vertės;
3. su sutarties nutraukimu susijusių išlaidų.

Iš nurodytų sumų turėtų būti atimama (išskaičiuojama):

1. lizingo dalyko vertė, atsižvelgiant į nusidėvėjimą, rinkos vertę ir galėjimą realizuoti dalyką rinkoje bei užmokestį turto vertintojui;
2. jau sumokėtos periodinės lizingo įmokos, kas kartu apima lizingo davėjo pelną, administracines išlaidas, palūkanas ir kt.

Toks modelis, kuris yra artimiausias teisingam nuostolių atlyginimo principui, pateikiamas vertinant iš teisinės pusės, todėl tinkamas buhalterių ar finansininkų dalyvavimas procese neišvengiamas.

Manytina, geriausiai problemą išspręstų, jeigu pačiame CK skyriuje, reglamentuojančiame lizingą, būtų numatyta tinkama nuostolių atlyginimo sistema, tačiau tokios idėjos, abejotina, ar artimiausiu metu būtų įgyvendinamos.

Kartais praktikoje pasitaiko ar gali pasitaikyti situacijų, kuomet gražinto lizingo dalyko rinkos kaina yra pasikeitusi, tarkime, sumažėjusi. Pavyzdinė situacija būtų tokia: pirkimo – pardavimo sutarties sudarymo metu medicinos įranga kainavo 200 000 Lt., tuo tarpu sutarties nutraukimo metu tokios medicinos įrangos rinkos kaina yra 100 000 Lt. Vadinas, lizingo davėjas pardavėjui (tiekėjui) sumokėjo dvigubai didesnę sumą ir dabar atsidurti tokioje pat padėtyje, kurioje jis būtų buvęs, jei lizingo gavėjas būtų tinkamai įvykdęs sutartį, praktiškai neįmanoma. Tokiu atveju gali kilti problematikos vertinant lizingo gavėjo atsiskaitymą su lizingo davėju. Situacijos komplikotumą padidina dar ir tai, kad šalys sutartyse vengia aptarti tokius atvejus, kurie susiklostys esant tam tikrai rizikai, pavyzdžiui pasikeitus ekonominei padėčiai, kas šių dienų sutartis daro labai neišsamias. Magistro darbo autorės nuomone, sutartyje nustačius nuostolių atlyginimo tvarkos ir atsiradus tokiai situacijai, lizingo gavėjas turėtų atlyginti didesnę nuostolių sumą. Nors ir egzistuoja tam tikra verslo rizika dėl pasikeitusių rinkoje kainų, tačiau būtina atsižvelgti į faktą, kad sutartis buvo nutraukta dėl lizingo gavėjo kaltės. Nuostolių atlyginimą tokiu atveju reikėtų apskaičiuoti pagal prieš tai nurodytą nuostolių atlyginimo modelį, kartu atsižvelgiant į sumą, gautą realizuojant lizingo dalyką rinkos kaina. Taip

pat būtina atsižvelgti į faktą, kad nors ir rinkos kaina tuo metu yra maža, tačiau lizingo davėjas turtą pagrįstai gali parduoti ir brangiau nei rinkos kaina.

6.2. Palūkanų priteisimas

Finansinio lizingo sutarties nutraukimo atveju aktualus ir palūkanų priteisimas. Vargu, ar praktikoje galima rasti lizingo sutartį, kurioje neaptariamas palūkanų klausimas. Jei taip ir būtų, tai palūkanos galėtų būti priteisiamos remiantis atitinkamais CK straipsniais, pavyzdžiui, CK 6.210 str. 2 d., kur nustatyta, kad kai abi sutarties šalys yra verslininkai ar privatūs juridiniai asmenys, tai už termino praleidimą mokamos šešių procentų dydžio metinės palūkanos, jeigu įstatymai ar sutartis nenustato kitokio palūkanų dydžio. Tai vadinamos įstatyminės palūkanos, tačiau šalys sutartyje taip pat gali susitarti dėl palūkanų. Labai svarbu pažymėti, kad šiuo atveju gali kilti diskusijų nustatant:

1. priteisiamų palūkanų rūšį, tai yra, įstatyminės ar sutartinės palūkanos, ar šių abiejų rūšių palūkanos turi būti priteisiamos;
2. priteisiamų palūkanų funkciją;
3. laiko tarpą iki kada palūkanos turi būti priteistos, tiksliau, ar sutarties nutraukimo faktas šalina palūkanų mokėjimą.

Aptariant sutartinių ir įstatyminių palūkanų mokėjimo atskyrimą sutarties nutraukimo atveju, svarbi yra LAT praktikos analizė. Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. lapkričio 14 d. nutartyje Nr. 3K-3-572/2005 teismas pasisakė, kad tais atvejais, kai paskolos gavėjas pažeidžia prievolę laiku gražinti paskolą, jis privalo mokėti paskolos davėjui CK 6.210 str. nustatytas palūkanas arba sutartines palūkanas nuo tos dienos, kurią paskolos suma turėjo būti gražinta, iki jos gražinimo dienos, neatsižvelgiant į palūkanų, nustatytų CK 6.37 straipsnyje, mokėjimą, jeigu paskolos sutartis nenustato ko kita (CK 6.874 straipsnio 1 dalis). Bendra pinigų suma, kurią privalo gražinti paskolos gavėjas tais atvejais, kai paskola laiku negražinta, susideda iš šių sumų: paskolos negražinta dalis, palūkanos kaip atlyginimas už naudojimąsi pinigais ir palūkanos, kurios kompensuoja kreditoriaus nuostolius už tolesnį naudojimąsi pinigais po sutarties įvykdymo termino praleidimo. CK 6.37 str. 2 d. nustatytos vadinamosios procesinės palūkanos, nes jas skolininkas moka už priteistą sumą nuo bylos iškėlimo iki teismo sprendimo visiško įvykdymo. Šios palūkanos apskaičiuojamos nuo pinigų sumos, kurią sudaro negražinta paskolos suma ir palūkanos už naudojimąsi pinigais (negautas

kreditoriaus pelnas).⁸³ Kalbant apie palūkanų atskyrimą, labai svarbi ir kita LAT pozicija civilinėje byloje, pagal kurią, jeigu sutartyje numatytos palūkanos už naudojimąsi pinigais ir palūkanos už sutartyje nustatytos piniginės prievolės įvykdymo termino praleidimą, tada netaikomos CK 6.210 straipsnyje nustatyto dydžio įstatyminės palūkanos. Teisės turėtojas pasirenka jos gynimo būdą: sutartinį arba sutartinį ir įstatyminį.⁸⁴ Nurodytas atskyrimas yra būtinas siekiant, kad kreditorius sutarties nutraukimo atveju nepagrįstai nepraturtėtų ir nepareikalautų dvigubų palūkanų, kas visai įmanoma nagrinėjant teismų praktiką, kurioje dažnai lizingo davėjas negeba pagrįsti net pačių elementariausių reikalavimų.

Nustatant priteisiamų palūkanų funkciją, LAT yra pasisakęs, kad jeigu sutartyje nustatyta, kad palūkanos už naudojimąsi pinigais turi būti mokamos iki visiško skolos grąžinimo, tai skaičiuojant sutartines palūkanas iki visiško skolos grąžinimo jos gali atlikti tiek atlyginimo už naudojimąsi pinigais funkcijas, tiek kreditoriaus minimalių nuostolių, atsiradusių skolininkui laiku negrąžinus pinigų, kompensavimo funkciją.⁸⁵ Iš tiesų, tokia nutartis pagrindžia ankstesniame skyriuje argumentuotą lizingo gavėjo kaip pelno siekiančio asmens statusą, kuomet vienas iš būdų gauti pelną - palūkanų nustatymas.

Problematiškiausias klausimas šiuo atveju būtų iki kada palūkanos turi būti priteisiamos, nes, vėlgi, tinkamas palūkanų priteisimas yra lizingo gavėjo ir lizingo davėjo interesų subalansavimas finansinio lizingo sutarties nutraukimo atveju. Tam tikslui, kad pozicijos pateikimas nebūtų vien materialiuųjų normų aiškinimas, svarbu paminėti ir aktualios teismų praktikos. 2010 m. gruodžio 9 d. LAT civilinėje byloje Nr. 3K-3-509/2010 buvo kilęs palūkanų už naudojimąsi paskolos suma mokėjimo, nutraukus paskolos sutartį, klausimas. Teismas atkreipė dėmesį į CK 6.221 str., reglamentuojančio sutarties nutraukimo teisinius padarinius, 3 dalyje įtvirtintą nuostatą, kad sutarties nutraukimas neturi įtakos ginčų nagrinėjimo tvarką nustatančių sutarties sąlygų ir kitų sutarties sąlygų galiojimui, jeigu šios sąlygos pagal savo esmę lieka galioti ir po sutarties nutraukimo. Paskolos gavėjas negali būti atleistas nuo palūkanų kaip atlyginimo už naudojimąsi paskolos suma mokėjimo tuo atveju, jei paskolos davėjas nutraukia paskolos sutartį paskolos gavėjui pažeidus įsipareigojimus grąžinti suteiktą paskolą ir mokėti sutartas palūkanas nustatytu terminu, išskyrus atvejus, jei tai nustatyta paskolos sutartyje.<.....> Dėl to, pagal šalių sudarytos sutarties punktus ir CK 6.37 str. 1 d., 6.221

⁸³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. lapkričio 14 d. nutartis, priimta civilinėje byloje pagal *AB banko „Hansabankas“* pareiškimą, Nr. 3K-3-572/2005.

⁸⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2003 m. rugsėjo 18 d. nutartis civilinėje byloje pagal *AB banko „Hansa - LTB“* prašymą, Nr. 3K-3-751/2003

⁸⁵ *Ibid.*

str. 3 d., 6.872 str. 1 d., 6.874 str. 1 d. nuostatas paskolos gavėjas atsakovas turi pareigą mokėti paskolos davėjui palūkanas kaip atlyginimą už naudojimąsi suteiktos paskolos suma, paskolos gavėjui nevykdant įsipareigojimų grąžinti paskolą ir mokėti palūkanas sutartyje nustatytu terminu.⁸⁶ Remiantis šia nutartimi galima teigti, kad sutarties nutraukimo faktas nešalina palūkanų mokėjimo, o jos turėtų būti skaičiuojamos iki visiško skolos grąžinimo (visiško teismo sprendimo įvykdymo). Tai yra svarbi nuostata pritaikius analogiją finansinio lizingo sutarties nutraukimo atvejui, nes tiek paskolos sutartyje, tiek ir finansinio lizingo sutartyje mokami periodiniai mokėjimai kartu su palūkanomis.

6.3. Netesybų priteisimas

Lizingo davėjas išnaudoja bene visas įstatymų numatytas galimybes - ne išimtis ir netesybų institutas. Netesybų institutą įteisinti CK 6.258 str. 1 d. nuostata paprastai įtraukiama ir į lizingo sutartis. Problemų dėl šio instituto teisėtumo finansinio lizingo sutartyse nekyla, tačiau dažniau susiduriama su problema, susijusia su netesybų dydžio pagrįstumu. Šalys paprastai orientuojasi į sutarties sudarymo momentą, dažnai nepagalvodamos, kad tos sutarties nutraukimas praktikoje realus, o bylinėjimasis dėl priteisiamų sumų pagrįstumo dažniausiai neišvengiamas. Susitarti dėl netesybų dydžio yra šalių diskrecija, tačiau didelės netesybos gali pažeisti lizingo gavėjo interesus. Literatūroje manoma, kad nedidelės netesybos už sutarties vienašališką nutraukimą galėtų būti priteisiamos, jeigu jos neviršytų paslaugų teikėjo nuostolių dėl sutarties nutraukimo – išlaidų, kurias paslaugų teikėjas padarė, norėdamas įvykdyti sutartį iki pranešimo apie sutarties nutraukimą gavimo. Sutartinės netesybos negali būti siejamos su negautomis pajamomis (netiesioginiais nuostoliais), kurias būtų gavęs paslaugų teikėjas, jei paslaugų gavėjas būtų įvykdyęs sutartį.⁸⁷ Lietuvos Apeliacinio teismo praktikoje pasitaiko bylų, analizuojančių netesybų pagrįstumą. 2009 m. gruodžio 23 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 2A-879/2009 buvo nustatyta, kad pagal lizingo sutartį lizingo gavėjas privalėjo mokėti 0,2 proc. delspinigių nuo laiku nesumokėtos sumos už kiekvieną uždelstą sumokėti dieną. Teismas nustatė, kad delspinigių suma pagal lizingo sutartis visiškai padengia nuostolius, tad lizingo davėjo reikalavimas dėl nuostolių atlyginimo atmestinas. Dėl lizingo sutarties pažeidimo lizingo davėjas patyrė ir naudą, nes už šios

⁸⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje AB „Swedbank“ v. UAB „Chemopakas“, A. N. ir V. G. (V. G.), Nr. 3K-3-509/2010, kat. 35.3.6; 42.11.1; 63.1.

⁸⁷ ŠIMKŪNAS, Mindaugas. *Sutarčių nutraukimas* [interaktyvus] [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.]. Vilnius: Transportas. Nr. 1 (22), 2010, Prieiga internetu: < <http://www.verum.lt/48>>. [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.]

lizingo sutarties pažeidimą paskaičiuota delspinigių suma aiškiai per didelė ir todėl mažintina. Taip pat teismas pasisakė, kad CK 6.258 straipsnyje nustatytas įskaitinis netesybų pobūdis reiškia, kad nuostoliai turi būti įskaitomi į netesybas. Tai reiškia, kad netesybos atlieka ne baudinę, o kompensuojamąją funkciją, jomis siekiama atlyginti nukentėjusiajai šaliai nuostolius. Tačiau netesybos negali būti priemonė vienai iš šalių piknaudžiauti savo teise ir nepagrįstai praturtėti kitos šalies sąskaita. <.....> Teisėjų kolegijos nuomone, tarp šalių nustatytas delspinigių dydis kompensuoja ieškovo nuostolius, patirtus realizavus turtą mažesne suma, nei yra turto likutinė vertė. Ieškovo paskaičiuoti ir teismo pagal minėtas lizingo sutartis priteisti delspinigiai viršija ieškovo patirtų nuostolių sumą, todėl pirmosios instancijos teismas pagrįstai sumažino ieškovui priteistiną delspinigių sumą.⁸⁸ Kaip jau anksčiau minėta, teismai tokio pobūdžio nutartimis bando užkirsti kelią lizingo davėjui nepagrįstai praturtėti. Tokia nutartis vertintina teigiamai jau vien dėl to, kad atliekami tam tikri bandymai siekiant subalansuoti nuostolių atlyginimą, kas būtų tinkama teisingumo principo įgyvendinimo išraiška finansinio lizingo sutarties nutraukimo atveju.

⁸⁸ Lietuvos Apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Parex faktoringas ir lizingas“ v. UAB „BTSK“, O.T, L.T, Nr. 2A-879/2009, kat. 35.3.1, 50.10.

7. Lizingo davėjo teisių gynyba lizingo gavėjo bankroto (nemokumo) atveju

Ankstesniuose skyriuose plačiai aptarta pozicija, kad lizingo davėjas, sudarydamas sutartį, atsiduria ženkliai geresnėje padėtyje nei lizingo gavėjas, tam tikrais atvejais gali turėti išimčių ir kitą poziciją palaikančių argumentų, pavyzdžiui, lizingo gavėjo nemokumo ar bankroto atveju. Tai, kad lizingo davėjas išsaugo nuosavybės teises į lizingo dalyką, galima teigti, labai efektyvi apsauga lizingo gavėjui bankrutuojant ar tapus nemokiam, nes lizingo davėjas turi absoliučią teisę tą dalyką susigrąžinti, pavyzdžiui, pareiškęs vindikacinį ieškinį ar remiantis CK 6.574 str. įtvirtinta teisės norma. Aišku, tokioje situacijoje dar reikėtų vertinti lizingo davėjo faktinę galimybę tą dalyką susigrąžinti ir atsižvelgti į vertę realizuojant lizingo dalyką, tai yra, ar dalykas nėra susidėvėjęs ar kitaip praradęs savo vertę, taip pat reikėtų atsižvelgti ir į rinkos vertę. Vėlesnis nuostolių ir kitų sumų susigrąžinimas turėtų būti vykdomas remiantis Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksu bei Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymu (toliau - ĮBĮ), atsižvelgiant į kreditorių interesų patenkinimo eilę. Labai svarbu pažymėti, kad remiantis CK 6.572 str. 2 d., lizingo gavėjo bankroto atveju lizingo davėjas gali panaudoti savo teises prieš lizingo gavėjo kreditorius ir administratorių tik tuo atveju, jeigu lizingo sutartis buvo įstatymų numatyta tvarka įregistruota.

Tačiau jau pažeidinėjant lizingo sutartį ir dar įmonei nebankrutavus, teisininkai praktikai net ir teisėtai galimo turto atgavimo atveju praktikoje mato problemų, jog dažnai lizingo davėjas atsisako grąžinti turtą. Advokatas G.Murauskas teigia, jog populiariausias lizingo objektas - komercinės paskirties transporto priemonės ir įrenginiai, tad įmonės tikisi, kad tokį turtą bus nesunku paslėpti ar realizuoti. Negrąžinamas turtas dėvisi, krinta jo vertė, o lizingo bendrovių nuostoliai auga. Lizingo bendrovei ir kitiems kreditoriams pateikus ieškinius teisme dėl skolų priteisimo ir turto išreikalavimo, skolininko bankrotas paprastai tampa tik laiko klausimu (dėl turto ir sąskaitų arešto).⁸⁹ Vertinant tokį lizingo gavėjo elgesį iš teisinės pusės, galima teigti, kad tokie lizingo gavėjo veiksmai gali būti pagrindas išieškoti nuostolius, kylančius dėl turto negrąžinimo, bei tam tikrais atvejais užtraukti baudžiamąją atsakomybę.

Lizingo gavėjo nemokumo atveju lizingo davėjas taip pat pagrįstai gali nutraukti sutartį, remiantis CK 6.219 straipsniu, kuriame yra sureglamentuotas iš anksto numatomas sutarties neįvykdymas, tai yra, šalis gali nutraukti sutartį, jeigu iki sutarties įvykdymo termino pabaigos iš konkrečių aplinkybių ji gali numanyti, kad kita šalis

⁸⁹ MURAUSKAS, Giedrius. *Slepiamas lizinguojamas turtas* [interaktyvus] [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.]. Vilnius: Mokesčių žinios. Nr. 9 (716), 2010, [interaktyvus]. Prieiga internetu: <http://www.mzinios.lt/lt/naujienos/slepiamas_lizinguojamas_turtas.html>. [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.].

pažeis sutartį iš esmės. Pavyzdžiui, magistro darbo autorės nuomone, tokia situacija pagrįstai galėtų kilti tuomet, kai lizingo gavėjas viešai paskelbia apie savo nemokumą. Remiantis ĮBĮ 2 str. 8 p., įmonės nemokumas - tai įmonės būseną, kai ji nevykdo įsipareigojimų (nemoka skolų, neatlieka iš anksto apmokėtų darbų ir kt.) ir pradelsti įmonės įsipareigojimai (skolos, neatlikti darbai ir kt.) viršija pusę į jos balansą įrašyto turto vertės. Šiuo nagrinėjamu atveju svarbi ir CK 6.220 str. 1 d. norma, kurioje nustatyta, kad šalis, kuri atsižvelgdama į aplinkybes tikisi, kad kita šalis gali iš esmės pažeisti sutartį, turi teisę iš pastarosios šalies pareikalauti patvirtinti, kad ši sutartį įvykdys tinkamai. Šalis gali sustabdyti savo sutartinių prievolių vykdymą tol, kol kita sutarties šalis patvirtina, kad ji sutartį tikrai įvykdys tinkamai. Remiantis straipsnio 2 dalimi, jeigu straipsnio 1 dalyje nurodyto patvirtinimo šalis negauna per protingą terminą, ji gali sutartį nutraukti.

Nutraukus finansinio lizingo sutartį ir nepavykus gražiuoju lizingo davėjui išsireikalauti nuostolių atlyginimo, lizingo davėjas gali inicijuoti bankroto bylos išskėlimą, remiantis ĮBĮ 4 str. pagrindais, kurio 2 punkte nustatyta, kad įmonei galima inicijuoti bankroto bylą tuo atveju, jei įmonė laiku nemoka už gautas prekes, atliktus darbus (paslaugas), negrąžina kreditų ir nevykdo kitų sandoriais prisiimtų turtinių įsipareigojimų. Taip pat aktualus ir 4 šio straipsnio punktas, kuriame nustatyta, kad bankroto bylos iniciavimas galimas ir tuo atveju, kai įmonė viešai paskelbė arba kitaip pranešė kreditoriui (kreditoriams), kad negali arba neketina vykdyti įsipareigojimų. Tačiau lizingo davėjas neturi teisės iš karto inicijuoti bankroto bylos, nes remiantis ĮBĮ 6 str. 2 d., kreditorius (kreditoriai) apie savo ketinimą kreiptis į teismą dėl bankroto bylos išskėlimo turi pranešti įmonei raštu. Pranešime nurodomi įmonės neįvykdyti įsipareigojimai ir įspėjama, kad jeigu jei nebus įvykdyti per šiame pranešime nurodytą laikotarpį, kreditorius (kreditoriai) kreipsis į teismą dėl bankroto bylos išskėlimo įmonei. Įsipareigojimams įvykdyti kreditorius (kreditoriai) nustato ne trumpesnę kaip 30 dienų laikotarpį. Tokia nuostata suponuoja išvadą, kad lizingo davėjas savo skolinių įsipareigojimų įvykdymo ar nuostolių atlyginimo turi laukti ištis ilgai. Pavyzdžiui, nepaisant to, kad lizingo davėjas, siekdamas, kad lizingo gavėjas pašalintų pažeidimą, remiantis CK 6.574 str., raštu pareikalauja, kad per protingą terminą lizingo gavėjas pašalintų pažeidimą lizingo sutartį pažeidus iš esmės, pagal ĮBĮ reglamentavimą lizingo davėjas vėl privalo nustatyti terminą prievolei įvykdyti, kartu pranešdamas, kad jei per įstatyme nustatytą terminą prievolė įvykdyta nebus, lizingo gavėjas bus priverstas inicijuoti bankroto bylą. Magistro darbo autorės nuomone, šiuo atveju, jeigu lizingo davėjas siekia lizingo gavėjo bendrovei iškelti bankroto bylą, optimalus variantas lizingo

davėjui būtų toks, kad jis lizingo gavėjui pateikia pranešimą, jog ne mažiau nei per 30 d. (ar per didesnę protingą terminą) neįvykdžius prievolės, lizingo davėjas turės teisę tiek inicijuoti bankroto bylą pagal ĮBĮ 6 str. 2 d., tiek ir nutraukti sutartį ar reikalauti sumokėti lizingo įmokas prieš terminą, remiantis CK 6.574 str. Toks variantas būtų tinkamas siekiant kuo greičiau lizingo davėjui gauti tinkamą prievolės įvykdymą ar bent jau greičiau išsiaiškoti nuostolius. Taip pat bankroto bylos iškėlimo faktas leistų lizingo davėjui gauti mokestinių lengvatų.

Labai dažnai akcentuojamas lizingo davėjų kreditorinių reikalavimų pagrįstumas ne išimtis ir bylose dėl lizingo gavėjų įmonių bankroto. Teismai prašo pagrįsti delspinigių, baudų ar palūkanų priteisimą, nors jau sutartyje būna aptartas jų mokėjimas. Galima pastebėti, kad būtent lizingo davėjas bylose nesugeba pagrįsti savo reikalavimų. Pavyzdžiui, Kauno apygardos teismo 2009 m. lapkričio 30 d. išnagrinėtoje civilinėje byloje lizingo davėjas reikalavo teismo patvirtinti palūkanų sumą, išrašytą pagal sąskaitą – faktūrą jau po bankroto bylos iškėlimo bendrovei. Lizingo davėjas nepatvirtino, už koki laikotarpį išrašyta suma, todėl teismas atsisakė ją patvirtinti, remdamasis ĮBĮ norma, kurioje nustatyta, kad jog po bankroto bylos įmonei iškėlimo nutraukiamas palūkanų už visas įmonės prievolės skaičiavimas.⁹⁰ Taip pat teismų praktikoje pasitaikė ne vienas atvejis⁹¹, kur reikalaujama patvirtinti delspinigių sumą bankroto byloje, tačiau dažnai sutarties šalys susitaria dėl pernelyg didelės sumos delspinigių. Minėtoje Kauno apygardos teismo byloje teismas konstatavo, kad bankrutavusiai bendrovei neišrodžius finansinių prievolių vykdymo tinkamumo, pareiškėja turėjo teisinį pagrindą skaičiuoti delspinigius, tačiau prašomas patvirtinti delspinigių dydis sudarė 0.1 proc. už kiekvieną uždelstą dieną, tačiau pareiškėjai nepateikus jokių įrodymų, patvirtinančių, jog dėl vėlavimo vykdyti prievolės pareiškėja patyrė ypatingo pobūdžio nuostolius, teismas tokį delspinigių dydį sumažino. Iš tikrųjų, analogišką poziciją byloje teismas išsakė ir baudos kreditinio reikalavimo tvirtinimo atžvilgiu. Tarp šalių pasirašytose sutartyse sutarčių nutraukimo pasekmės reglamentuotos kitaip, tai yra, numatant jog atsiėmęs lizingo dalyką lizingo davėjas turi teisę reikalauti iš lizingo gavėjo sumokėti tam tikro dydžio nuo likutinės vertės baudą. Pareiškėjai kreipiantis į teismą dėl šių baudų sumų įtraukimo į kreditorinio reikalavimo sumą liko neaiški pareiškėjos pozicija dėl bankrutuojančios

⁹⁰ 2009 m. lapkričio 30 d. Kauno apygardos teismo nutartis civilinėje byloje UAB „DnB NORD lizingas”, UAB „Danske lizingas”, UAB “Cramo” v. BUAB „Šilna”, Nr.B2-1203-343/2009, kat. i 17: I 26 J. [interaktyvus] [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://banku-naujienos.lt/wp-content/uploads/2010/02/scan00031.pdf>>. [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.].

⁹¹ Dėl delspinigių sumažinimo Kauno apygardos teismas pasisakė ir 2009 m. gruodžio 17 d. nutartyje civilinėje byloje UAB “DnB NORD lizingas” v. BUAB „Šilna” [interaktyvus] [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.]. Prieiga prie interneto: <<http://banku-naujienos.lt/wp-content/uploads/2010/02/scan00041.pdf>>. [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.].

bendrovės atsakomybės už nuostolius, kurie galimai atsiras ateityje realizuojant susigražintus lizingo sutarčių dalykus.⁹² Dėl lizingo davėjo nepagrįstų kreditorinių reikalavimų bankroto byloje egzistuoja ir daugiau nutarčių. 2009 m. gruodžio 17 d. Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus priimtoje nutartyje teismas pasisakė, kad nesant įrodymų apie lizingo dalyko realizavimą, jo visišką nelikvidumą ar vertės nebuvimą, tai yra, faktiškai patirtus lizingo gavėjo nuostolius, leidžia daryti išvadą, jog likutinė lizingo dalyko vertė, neapmokėta lizingo sutartyse nustatyta tvarka, negali būti vertinama kaip lizingo davėjo nuostoliai, kuriuos privalo atlyginti lizingo gavėjas.⁹³ Išdėstytos teismo pozicijos suponuoja išvadą, jog nors ir šalys teisėtai susitaria dėl tam tikro delspinigių, baudos ar, tarkime, palūkanų dydžio, tačiau jų nustatymą kreditorius privalo pagrįsti, o ne primesti lizingo gavėjui tam tikras lizingo davėjui palankesnes sąlygas, ką teismai savo praktikoje dažnai pabrėžia. Situaciją komplikuoja ir tai, kad iškelus įmonei bankroto bylą jos interesus atstovauja bankroto administratorius, todėl ne visada galima tikėtis tinkamo įmonės atstovavimo, kai tai daro ne ekonominis savininkas, o valstybės paskirtas atstovas. Galima pamanyti, kad lizingo davėjai gali pasinaudoti puikiais padėtimi ir pateikti kuo daugiau kreditorinių reikalavimų bankrutuojančiai bendrovei.

Darbe analizuojamuose šaltiniuose, pavyzdžiui, Modeliniame lizingo įstatyme nenumatomi konkretūs galimi lizingo davėjo veiksmai lizingo gavėjo nemokumo atveju, tačiau 6 str. b dalyje numatyta, jog šalių teisės ir pareigos yra galiojančios prieš turto pardavėjus ir prieš šalių kreditorius, įskaitant ir bankroto administratorių. Amerikietiškaame reglamentavime, tai yra, UCC 2A-526 str. 1 d. numatyta, jog jei lizingo gavėjas tampa nemokus, lizingo davėjas gali sustabdyti prekių tiekimą, palikdamas turta vežėjui ar kitam saugotojui. Labai svarbi norma yra UCC 2A-504, kurios 3 dalyje nustatyta, jog jeigu lizingo davėjas teisėtai sustabdo prekių tiekimą dėl lizingo gavėjo sutarties pažeidimo ar jo nemokumo, tuo atveju lizingo gavėjas turi teisę į pinigų sumos gražinimą, kurią jau yra sumokėjęs lizingo davėjui. Šią normą galima būtų vertinti dvejopai. Tai yra, jeigu lizingo davėjas dar nebuvo pristatęs lizingo dalyko, manytina, jis privalo gražinti įmokas, tačiau, jeigu lizingo davėjas jau buvo pristatęs, tarkime, dalį nuomos objektų, lizingo gavėjui turėtų būti gražinama dalis įmokų. Lietuvoje tokia

⁹² 2009 m. lapkričio 30 d. Kauno apygardos teismo nutartis civilinėje byloje UAB „DnB NORD lizingas“, UAB „Danske lizingas“, UAB „Cramo“ v. BUAB „Šilna“, Nr.B2-1203-343/2009, kat. i 17: I 26 J.[interaktyvus] [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.]. Prieiga prie interneto: <<http://banku-naujienos.lt/wp-content/uploads/2010/02/scan00031.pdf>>. [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.].

⁹³ 2009 m. lapkričio 30 d. Kauno apygardos teismo nutartis civilinėje byloje UAB „DnB NORD lizingas“, UAB „Danske lizingas“, UAB „Cramo“ v. BUAB „Šilna“, Nr.B2-1203-343/2009, kat. i 17: I 26 J

pozicija būtų vertinama visai kitaip. Kaip jau ankstesniuose skyriuose išdėstyta, tiek CK, tiek ir Lietuvos teismai pripažįsta, jog prieš sutarties nutraukimą sumokėtų įmokų suma negražinama siekiant šalį gražinti į tokią padėtį, kurioje ji būtų, jei sutartis būtų vykdoma tinkamai, tačiau šiuo atveju, magistro darbo autorės nuomone, dėl to, kad paprastai tokiu atveju lizingo gavėjo sumokėtų įmokų suma yra didesnė nei lizingo dalyko nusidėvėjimas, vis tik, lizingo davėjas turėtų bankrutavusiai bendrovei sumokėti kompensaciją ar gražinti sumokėtas įmokas, žinoma, atskaičius visas lizingo davėjo administracines išlaidas, pelno dalį, turto vertintojų užmokestį ir, aišku, įvertinti nusidėvėjusio turto dalį.

8. IŠVADOS

1. Praktinė finansinio lizingo sutarčių analizė formuoja išvadą, jog šalys vengia nustatyti tam tikrus lizingo gavėjo pareigų ir lizingo davėjo teisių aspektus, kurie, tikėtina, ateityje padėtų išvengti ar sumažinti nuostolių atsiradimą lizingo davėjui. Lizingo dalyko tinkamas priėmimas, jo būklės periodiškasis tikrinimas bei lizingo davėjo informavimas apie dalyko pažeidimus būtinas siekiant nurodyto tikslo, kuris, deja, praktikoje lizingo sutarties šalių pamiršamas. Periodinių įmokų nemokėjimo kaip esminio sutarties pažeidimo sampratos detalizavimas praktikoje taip pat nepastebimas. Nors teisės aktuose ir teismų praktikoje deklaruojama vertinamaisiais kriterijais paremta esminio pažeidimo samprata, tačiau siekiant sumažinti lizingo gavėjo nepagrįstų skundų atvejus teismuose, lizingo įmokų nemokėjimo sampratos detalizavimas sutartyje yra būtinas.
2. Dažnas finansinio lizingo sutarties nutraukimo juridinių faktų paplitimas sudaro prielaidą analizuoti tokio fakto priežastis ir ieškoti būdų jas šalinti. Viena vertus, lizingo gavėjas pagrįstai turėtų būti laikomas silpnesne šalimi, kuriai tenka kur kas daugiau pareigų, atsižvelgiant į pateikiamas sutarčių standartines sąlygas bei lizingo davėjo kaip profesionalios kredito įstaigos statusą. Kita vertus, lizingo davėjas, pelno siekiantis subjektas, yra priverstas prisiimti lizingo gavėjo bankroto ir nemokumo riziką, kuomet lizingo davėjas retai gražinamas į padėtį, kurioje jis būtų buvęs, jei sutartis būtų įvykdyta tinkamai. Tokiose situacijose tik tinkamas lizingo davėjo kreditorinių reikalavimų pagrindimas iš vienos pusės ir lizingo gavėjo periodiškasis finansinės būklės rodiklių pateikimas iš kitos pusės padėtų visapusiškai subalansuoti finansinio lizingo šalių interesus.
3. Formalus CK 6.574 str. nustatytos normos aiškinimas sukelia nemažai praktinių problemų. Teismai palaiko poziciją, jog lizingo gavėjo pareiga sumokėti nustatyto dydžio periodines įmokas ir pareiga gražinti lizingo dalyką yra visiškai skirtingos prievolės, kurių nevykdymas sukelia skirtingus teisinius padarinius, todėl periodinės įmokos įskaitomos į nuostolius. Tačiau tais atvejais, kuomet lizingo dalyko likutinė vertė ar gražintinas turtas yra daug vertingesnis nei nesumokėtos lizingo įmokos, lizingo davėjas atsiduria geresnėje padėtyje, nei būtų sutarties tinkamo įvykdymo metu. Teismų praktikoje atsiranda pavienių bandymų identifikuoti esančią problemą, tačiau neformuojama praktika, kuri realiai atspindėtų išskylančios problemos sprendimą ir pagrįstą nuostolių apskaičiavimo mechanizmą. Tinkamas nuostolių atlyginimo modelis turėtų užkirsti kelią lizingo gavėjui atsidurti neproporcingai komplikuotoje padėtyje, o tokio modelio netaikant, lizingo gavėjas turėtų pasinaudoti nepagrįsto praturtėjimo institutu.

9. LITERATŪROS SĄRAŠAS

Teisės aktai:

1. 1980 m. Jungtinių tautų konvencija dėl tarptautinio prekių pirkimo – pardavimo. Valstybės žinios, 1995-12-15, Nr. 102-2283.
2. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. Valstybės žinios, 2000, Nr. 74.
3. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2001, Nr. IX-216.
4. Lietuvos TSR 1964 m. liepos 7 d. įstatymas. Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos ir Vyriausybės žinios, 1964, Nr. 19-138.
5. Ekonominės veiklos rūšių klasifikatorius. Patvirtinta Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus 2007 m. spalio 31 d. [interaktyvus] [žiūrėta 2010 m. gruodžio 1 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.stat.gov.lt/uploads/klasifik/EVRK/EVRK2red_klasif_leidinys.pdf> [žiūrėta 2010 m. gruodžio 1 d.].
6. 20-as verslo apskaitos standartas „Nuoma, lizingas (finansinė nuoma) ir panauda“, patvirtintas VŠĮ Lietuvos Respublikos apskaitos instituto standartų tarybos 2003 m. gruodžio 18 d. nutarimu Nr. 1 [interaktyvus] [žiūrėta 2010 m. lapkričio 3 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.tax.lt/vas/2_20.pdf>. [žiūrėta 2010 m. lapkričio 3 d.].
7. 1988 m. UNIDROIT Tarptautinio finansinio lizingo konvencija [interaktyvus] [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.unidroit.org/english/conventions/1988leasing/1988leasing-e.htm>>. [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.]. International accounting standart 17 [interaktyvus] [žiūrėta 2010 m. lapkričio 3 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/accounting/docs/consolidated/ias17_en.pdf>. [žiūrėta 2010 m. lapkričio 3 d.].
8. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR). Outline edition* [interaktyvus] [žiūrėta 2010 m. gruodžio 1 d.]. Study group on a european Civil Code and the Research group on EC Private law., 2009, Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/justice/policies/civil/docs/dcfr_outline_edition_en.pdf>. [žiūrėta 2010 m. lapkričio 3 d.].
9. UNIDROIT Model leasing act [interaktyvus] [žiūrėta 2010 m. gruodžio 1 d.], 2008. Prieiga per internetą: <<http://www.unidroit.org/english/documents/2008/study59a/s-59a-17-e.pdf>>. [žiūrėta 2010 m. gruodžio 1 d.].

10. Uniform commercial code [interaktyvus] [žiūrėta 2010 m. gruodžio 1 d.], 2004. Prieiga per internetą: <<http://www.law.cornell.edu/ucc/2A/>>. [žiūrėta 2010 m. gruodžio 1 d.].

Specialioji literatūra:

11. AMBRASIENĖ, Dangutė, BARANAUSKAS, Egidijus, BUBLIENĖ Danguolė [et al]. *Civilinė teisė. Prievolių teisė*. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto leidybos centras, 2004.
12. DALHUISEN, Jan. *International, commercial, financial and trade law*. Second edition. London: 2004.
13. JUODKA, Robert. *Lizingo teisinių santykių reguliavimas najajame Civiliniame kodekse. Problemos ir praktiniai aspektai*. Vilnius: Justitia, 2000.
14. KVEDARAS, Laimutis. *Lizingas – savita finansavimo forma*. Vilnius: Verslo labirintas, 2002.
15. LAUKEVIČIUS, Merkys. *Lizingas turi didelę ateitį*. Vilnius: Mokesčių žinios. Nr. 35 (81).
16. MIKELĖNAS, Valentinas. *Civilinės atsakomybės problemos: lyginamieji aspektai*, Vilnius: Justitia, 1995.
17. MIKELĖNAS, Valentinas. *Sutarčių teisė*. Vilnius: Justitia, 1996.
18. MIZARAS, Vytautas. *Lizingo sutarties sampratos aiškinimas pagal Civilinį kodeksą*. Vilnius: Justitia, 2003.
19. SUTKIENĖ, Eugenija, MUDĖNAITĖ, Aušra, GRAŽULYTĖ, Vilija et al. *Sutarčių žinynas*. Vilnius: UAB „Verslo žinios“, 2008.
20. SŪDŽIUS, Vytautas. *Sutartys: principai ir praktika*. Vilnius: Pačiolis, 2001.
21. VANSEVIČIUS, Stasys. *Valstybės ir teisės teorija*. Vilnius: Justitia, 2000.
22. WAIMAN, David. *Leasing. Second edition*. London: Sweet&Maxwell, 1995.

Teismų praktika:

Lietuvos Aukščiausiojo teismo praktika:

23. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje AB „Swedbank“ v. UAB „Chemopakas“, A. N. ir V. G. (V. G.), Nr. 3K-3-509/2010, kat. 35.3.6; 42.11.1; 63.1.

24. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje *AB "Alvilė" v. Nacionalinei žemės tarnyba prie ŽŪM ir kt.*, Nr. 3K-3-473/2010, kat. 42.11.1; 50.8.
25. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. sausio 11 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „AFIN BALTIKA“ v. GM įmonė „Saulėtekis“*, Nr. 3k-3-31/2010., kat. 42.10; 42.11.1; 50.10.
26. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje *Teisinės informacijos centras v UAB "Danske lizingas"*, Nr. 3K-3-300/2009., kat. 27.6; 42.11.1.
27. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje *N.S v. I.S.*, Nr. 3K-3-287/2009, kat. 22.3.2; 42.11.1.
28. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. birželio 12 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Jujūra“ v. UAB „BTA draudimas“*, Nr. 3k-3-263/2009. kat. 73.2.5.5; 42.6; 114.11;
29. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. kovo 17 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Vakario transportas“ v. SEB VB Lizingas*, Nr. 3K-3-125/2009, kat. 114.5; 114.8.2.
30. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. lapkričio 27 d. nutartis civilinėje byloje *VŠĮ „Istros aerodromas“ v. UAB „BTA draudimas“*, Nr. 3k-3-600/2006, kat. 73.1; 73.2.5.6; 73.2.6.1.
31. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. rugsėjo 6 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Autrona“ v. UAB „If draudimas“*, Nr. 3k-3-455/2006, kat. 73.1.
32. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. lapkričio 14 d. nutartis civilinėje byloje pagal *AB banko „Hansabankas“* pareiškimą, Nr. 3K-3-572/2005.
33. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje *Jevgenijus Zolotariavas v. „Baldras“*, Nr. 3k-P-346/2004, kat. 37.8; 45.7.
34. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2003 m. rugsėjo 18 d. nutartis civilinėje byloje pagal *AB banko „Hansa - LTB“* prašymą, Nr. 3K-3-751/2003.
35. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. birželio 21 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „VB lizingas“ v. Rimanto Bagvilo komercinė gamybinė įmonė*, Nr. 3K-7-440/2001, kat. 45.8.

Lietuvos Apeliacinio teismo praktika:

36. Lietuvos Apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Nevėžio vingis“ v. UAB „Swedbank lizingas“*, Nr. 2-1234/2010, kat. 110.1.
37. Lietuvos Apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „DnB NORD lizingas“ v. UAB „NN Valda“*, Nr. 2-1107/2010, kat. 110.1
38. Lietuvos Apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. gegužės 27 d. nutartis civilinėje byloje *UAB UAB „SEB lizingas“ v. L.L; J.L*, Nr. 2-819/2010, kat. 110.1.;
39. Lietuvos Apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. kovo 18 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „DnB NORD lizingas“ v. T.B; L.B*, Nr. 2-376/2010, kat. 110.1.;
40. Lietuvos Apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. sausio 14 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Actual City Media“ v. UAB „SEB lizingas“; UAB „DnB NORD lizingas“; AB „DnB Nord lizingas“; AB „DnB Nord bankas“; UAB „TXT invest“*, Nr. 2-56/2010, kat. 110.1.
41. Lietuvos Apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Parex faktoringas ir lizingas“ v. UAB „BTSK“, O.T, L.T.* Nr. 2A-879/2009, kat. 35.3.1, 50.10.
42. Lietuvos Apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. lapkričio 12 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „SEB lizingas“ v. K.P; K.P; UAB „Forbija“*, Nr. 2-1321/2009, kat. 110.1.
43. Lietuvos Apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. rugsėjo 24 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Snoro lizingas“ v. UAB „Premium Motors“; AS „Premium Motors Group“*, Nr. 2-990/2009, kat. 110.1.;
44. Lietuvos Apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. sausio 29 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Robotas“ v. UAB „Hansa lizingas“*, Nr. 2-64/2009, kat. 110.1.;

Apygardos teismų praktika:

45. Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „DnB NORD lizingas“ v. BUAB „Šilna“* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://banku-naujienos.lt/wp-content/uploads/2010/02/scan00041.pdf>>. [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.].

46. Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje UAB „DnB NORD lizingas”, UAB “Danske lizingas”, UAB “Cramo” v. BUAB “Šilna”, Nr. B2-1203-343/2009, kat. i 17: I 26 J.

Elektroniniai dokumentai:

47. CASTILLO – TRIANA, Rafael. *The UNIDROIT model law on leasing. Background, foundation and application* [interaktyvus]. 1995 [žiūrėta 2010 m. gruodžio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ftaconsulting.com/UNIDROIT.pdf>>. [žiūrėta 2010 m. gruodžio 5 d.].
48. DEAN, Joel. *The economics of equipment leasing* [interaktyvus] [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.]. Prieiga per internetą: <www.heinonline.org>. [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.].
49. GRITTA, Richard, LYNAGH Peter. *Aircraft leasing – panacea or problem?* [interaktyvus] [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.] Prieiga per internetą: <www.heinonline.org>. [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.].
50. HECKMAN A. Charles. *Article 2A of the Uniform Commercial Code: government of the lessor, by the lessor, and for the lessor* [interaktyvus] [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.]. Prieiga per internetą <www.heinonline.org>. [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.].
51. Lietuvos statistikos departamentas prie LR Finansų ministerijos. Finansinės išperkamosios nuomos (lizingo) įmonių balanso rodiklių lentelė [interaktyvus] [žiūrėta 2010 m. lapkričio 20 d.]. Prieiga prie interneto: <<http://db1.stat.gov.lt/statbank/selectvarval/saveselections.asp?MainTable=M4100201&PLanguage=0&TableStyle=&Buttons=&PXSID=9336&IQY=&TC=&ST=ST&rvar0=&rvar1=&rvar2=&rvar3=&rvar4=&rvar5=&rvar6=&rvar7=&rvar8=&rvar9=&rvar10=&rvar11=&rvar12=&rvar13=&rvar14=>>>. [žiūrėta 2010 m. gruodžio 1 d.].
52. MURAUŠKAS, Giedrius. *Slepiamas lizinguojamas turtas*. Vilnius: Mokesčių žinios. Nr. 9 (716), 2010. [interaktyvus] [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.] Prieiga per internetą: <http://www.mzinios.lt/lt/naujienos/slepiamas_lizinguojamas_turtas.html> [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.].
53. STANFORD J., Martin. *The UNIDROIT convention on International Financial leasing and the preliminary draft UNIDROIT convention on International interests on mobile equipment* [interaktyvus] [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.]. Prieiga prie interneto: <www.heinonline.org>. [žiūrėta 2011 kovo 5 d.].
54. WHITTAKER, Simon. *The Draft Common Frame of Reference* [interaktyvus] [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.]. University of Oxford, 2008. Prieiga per internetą:

<http://www.justice.gov.uk/Draft_Common_Frame_of_Reference_an_assessment.pdf>.
[žiūrėta 2011 m. kovo 5 d].

55. ŠIMKŪNAS, Mindaugas. *Sutarčių nutraukimas*. Vilnius: Transportas. Nr. 1 (22), 2010. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: < <http://www.verum.lt/48> >. [žiūrėta 2011 m. kovo 5 d.].
56. UNIDROIT Secretariat. *UNIDROIT model law on leasing. Official commentary* [interaktyvus] [žiūrėta 2011 kovo 5 d.]. Rome: Study LIXA, 2010. Prieiga prie interneto: <<http://www.unidroit.org/english/documents/2010/study59a/s-59a-24-e.pdf>>[žiūrėta 2010 m. kovo 5 d.].

10. SANTRAUKA

Magistro darbe „Finansinio lizingo sutarties nutraukimas dėl lizingo gavėjo pareigų nevykdymo“ tyrimo objektu pasirinkta vienašalio finansinio lizingo sutarties nutraukimo, kuomet lizingo gavėjas nevykdo pagal sutartį prisiimtų pareigų, analizė. Ją apima lizingo gavėjo pareigų, finansinio lizingo sutarties nutraukimo pagrindų ir pasekmių analizavimas. Magistro darbe identifikuojamos problemos, aptinkamos analizuojant nurodytas sritis ir pateikiami galimi tų problemų sprendimo būdai.

Darbe ypač daug dėmesio skiriama lizingo gavėjo pareigų analizei tuo tikslu, kad lizingo gavėjo pareigų pagrįstumas suponuoja lizingo davėjo teisę reikalauti nuostolių atlyginimo ar kitokios kompensacijos tų pareigų pažeidimo atveju. Labai svarbią darbo dalį užima ir finansinio lizingo sutarties pažeidimo analizė, kur didesnis dėmesys atkreipiamas būtent į esminio sutarties pažeidimo sampratą, dėl kurio lizingo davėjas įgyja teisę vienašališkai nutraukti finansinio lizingo sutartį. Svarbiausioje magistro darbo dalyje analizuojamos finansinio lizingo sutarties nutraukimo pasekmės, kuomet didžiausias dėmesys teikiamas nuostolių, netesybų ir palūkanų priteisimui bei iš jo kylančiai problematikai.

Magistro darbas parašytas remiantis Lietuvos Respublikos teisės aktais, tokiais kaip Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas bei remiantis užsienyje priimtais teisės aktais, tarp kurių svarbiausi yra UNIDROIT konvencija dėl tarptautinio finansinio lizingo, Modelinis lizingo įstatymas, Bendrų principų sistemos projektas ir Jungtinių Valstijų Vieningas komercinis kodeksas. Darbe taip pat plačiai analizuojama Lietuvos Aukščiausiojo teismo, Apeliacinio teismo bei tam tikrais atvejais apygardos teismų praktika.

Magistro darbas yra naudingas teisės studentams, verslo subjektams bei kitiems asmenims, besidomintiems finansinio lizingo aktualijomis ir problemomis.

11. SUMMARY

Terminating the Financial Lease Agreement Due to Lessee's Failure to Fulfill his Duties

The analysis of unilateral termination of the financial lease agreement in case of the default of the lessee is selected as a subject matter of analysis in the Master thesis "Terminating the Financial Lease Agreement Due to Lessee's Failure to Fulfill his Duties". It includes the analysis of duties of lessee, grounds for the lease termination and consequences. The Master work identifies problems found in the analysis of the said areas and presents possible solutions to those problems.

The paper particularly focuses on the analysis of the lessee's obligations in view that the legitimacy of the lessee's responsibilities presupposes the lessor's right to claim damages or other compensation for the infringement of those obligations. An important part of the work is the analysis of the breach of the lease agreement, where more attention is drawn specifically to the concept of substantial breach of the lease agreement for which the lessor is entitled to unilaterally terminate the lease agreement. The most important part of the Master's thesis examines the consequences of termination of financial lease agreement when major consideration is given to the problems of the award of losses, penalties and interest, and the emerging related problems.

The work is written on the basis of the law, such as the Civil Code, the Law on Corporate Bankruptcy and the regulations adopted abroad, among which the most important are UNIDROIT convention on financial leasing, Model leasing act, Draft common frame of reference and Uniform commercial code. The paper also analyzes extensively the Supreme court of Lithuania, the Appeal court of Lithuania and in some cases, the district case law.

Master thesis is useful law students, business subjects and other, who are interested in financial lease news and problems.